

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Otázka osobní svobody ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských
práv a základních svobod**

Plzeň, březen 2013

Miloš Kulda

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Otázka osobní svobody ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských
práv a základních svobod**

Zpracoval: Miloš Kulda

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Michaela Tronečková

Katedra občanského práva

Plzeň, březen 2013

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Miloš Kulda

V Plzni, dne 24. března 2013

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Vymezení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a její postavení v evropském systému ochrany lidských práv	3
2.1. Historické předpoklady vzniku Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	3
2.2. Vymezení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v systému ochrany lidských práv	4
2.3. Otázka působení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vůči právu Evropské unie.....	7
3. Pojem osobní svobody, jeho historický vývoj a jeho koncepce v rámci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	9
3.1. Základní vymezení pojmu osobní svoboda	9
3.2. Historický vývoj osobní svobody, jakožto základního lidského práva	9
3.3. Koncepce osobní svobody ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	12
3.3.1. Význam a struktura článku 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	12
3.3.2. Působnost článku 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	14
3.3.3. Osobní svoboda ve smyslu článku 1 Protokolu č. 4 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod - zákaz uvěznění pro dluh jako součást práva na osobní svobodu.....	16
4. Otázka legality zásahů do práva na osobní svobodu ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	17
4.1. Požadavek zákonnosti a zákaz svévolného jednání orgánů státu	17
4.2. Důvody přípustného zbavení osobní svobody podle článku 5 odstavce 1a až f Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	20
4.2.1. Úvod.....	20
4.2.2. Možnost zákonného uvěznění osoby po odsouzení příslušným soudem dle článku 5 odstavce 1a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	21
4.2.3. Přípustnost zatčení nebo jiného zbavení svobody osoby dle článku 5 odstavce 1b Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	24
4.2.4. Přípustnost zatčení nebo jiného zbavení osobní svobody v souvislosti se spácháním trestného činu ve smyslu článku 5 odstavce 1c Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	26
4.2.5. Zbavení osobní svobody nezletilého dle článku 5 odstavce 1d Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	32

4.2.6. Zbavení osobní svobody jedince za účelem zabránění šíření nakažlivé choroby nebo dalších osob spadajících do specifické sociální kategorie ve smyslu článku 5 odstavce 1e Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	34
4.2.7. Zbavení osobní svobody v souvislosti s nepovoleným vstupem na státní území, či v souvislosti s řízením o vyhoštění či vydání osoby ve smyslu článku 5 odstavce 1f Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	38
5. Procesní záruky garantované článkem 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	40
5.1. Požadavek seznámení osoby s důvody zbavení osobní svobody	40
5.2. Právo být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu a být souzen v přiměřené lhůtě nebo být propuštěn	42
5.2.1. Právo být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu	43
5.2.2. Právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo být propuštěn během řízení	45
5.3. Právo na soudní přezkum zbavení osobní svobody.....	51
5.4. Právo na odškodnění za zbavení osobní svobody v rozporu článkem 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	58
6. Význam Evropského soudu pro lidská práva při rozhodování otázek souvisejících s právem na osobní svobodu garantovaným Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod	60
6.1. Význam Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k aplikaci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.....	60
6.2. Závaznost rozsudku Evropského soudu pro lidská práva	61
6.2.1. Závaznost rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v dané věci - inter partes.....	62
6.2.2. Otázka interpretační závaznosti rozsudku Evropského soudu pro lidská práva - erga omnes	63
6.3. Role Evropského soudu pro lidská práva v současném systému ochrany lidských práv	65
7. Exkurz do problematiky ochrany osobní svobody v právním řádu České republiky	66
7.1. Právo na osobní svobodu podle článku 8 Listiny základních práv a svobod	66
7.2. Podmínky přípustnosti zásahu do práva na osobní svobodu ve smyslu článku 8 Listiny základních práv a svobod	67
8. Závěr.....	72
9. Resumé	76
10. Seznam použitých pramenů	77

Seznam použitých zkratk

ČSFR – Československá federativní republika

ČR – Česká republika

ES – Evropská společenství

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

EÚLP, Úmluva – Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13, vyhlášená jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

Listina, LZPS – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

OSN – Organizace spojených národů

OSŘ - Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších právních předpisů

RE – Rada Evropy

trestní řád, TŘ - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších právních předpisů

1. Úvod

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Úmluva) představuje v rámci evropského právního prostoru výjimečný instrument, který si již od svého uvedení v život klade mezi své hlavní cíle zabezpečení ochrany a dodržování lidských práv jako určitých minimálních standardů náležejících každé lidské bytosti. Mezi nejdůležitější práva, kterým je v tomto smyslu poskytována ochrana, se řadí i právo jedince na ochranu své osobní svobody.

Právo na osobní svobodu je považováno za jedno ze stěžejních práv každého člověka, a přestože je v dnešní době ochrana lidských práv jako celku důsledně sledována, dochází nezdědka k tomu, že státy ve snaze prosadit různé veřejné zájmy překročí určitou hranici, a tím rámec ochrany osobní svobody naruší.

Právo na ochranu osobní svobody je v rámci Úmluvy upraveno především v článku 5 Úmluvy, ale určité souvislosti s tímto právem lze nalézt i v dalších člancích, například v článku 3 nebo článku 4. Ve své práci se nicméně zabývám otázkou práva na osobní svobodu výhradně ve smyslu článku 5 Úmluvy, protože tento článek tvoří v rámci Úmluvy klíčový pilíř úpravy práva na osobní svobodu. Druhým hlavním důvodem je skutečnost, že článek 5 Úmluvy představuje ustanovení, jehož porušení je namítáno velmi často, a tudíž otázky práva na osobní svobodu s tímto článkem spojené jsou stále aktuální.

Hlavním cílem práce je poskytnout podrobnou analýzu práva na osobní svobodu ve smyslu článku 5 Úmluvy, a to zejména ve světle současné judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Ve své práci se také snažím docílit komplexního objasnění principů a podmínek, vyplývajících z jednotlivých ustanovení článku 5 Úmluvy. Pro dosažení cíle své práce kladu velký důraz na judikaturu ESLP, která představuje prostředek umožňující, aby právo na osobní svobodu, tak jak je formulované v článku 5 Úmluvy, získalo reálný obsah a nebylo jen abstraktním pojmem. V případě práv garantovaných Úmluvou je totiž jejich provázání s rozhodovací praxí ESLP velmi silné.

V úvodní části své práce se zaměřuji na vymezení samotné Úmluvy. V této souvislosti se vzhledem k její vazbě na Všeobecnou deklaraci lidských práv OSN také krátce zabývám historickými předpoklady, které vedly ke vzniku Úmluvy, charakterizují její postavení v rámci evropského systému ochrany lidských práv a také její spojení s právem Evropské unie.

Pro správné pochopení významu práva na osobní svobodu považuji za podstatné, vymezit i samotný pojem osobní svobody. V další části práce se proto zabývám

otázkou, jakým způsobem je osobní svoboda v Úmluvě koncipována. Zaměřuji se především na rozbor struktury jejího článku 5, a současně i na problematiku jeho působnosti. V této souvislosti se zaměřuji také na objasnění ne vždy jasné hranice, které zásahy do osobní svobody jedince spadají pod článek 5 Úmluvy, a které naopak ne.

Hlavní část práce je posléze věnována dvěma klíčovými oblastem práva na osobní svobodu. První se dotýká posuzování legality zásahů do osobní svobody ve smyslu článku 5 odst. 1 Úmluvy. V rámci této problematiky věnuji velkou pozornost především jednotlivým důvodům přípustného zbavení osobní svobody, tak jak jsou vymezeny v článku 5 Úmluvy. Snažím se přitom komplexně rozebrat všechny okruhy dovolené ingerence státních orgánů, a to především z hlediska interpretace, kterou zakotvil ESLP.

V rámci analýzy práva na osobní svobodu jedince ve smyslu článku 5 Úmluvy se ovšem nelze omezit jen na výklad důvodů ospravedlnitelného zbavení osobní svobody. Stejnou pozornost proto věnuji také nezbytným zárukám zakotveným v ostatních ustanoveních článku 5 Úmluvy, které musejí být zajištěny osobám zbaveným osobní svobody.

V obou uvedených oblastech se ve své práci snažím reflektovat pravidla vyplývající ze samotné Úmluvy nebo formulovaná ESLP v rámci jeho aktuální judikatury a také se snažím zhodnotit míru její konzistentnosti.

Samostatná kapitola je posléze věnována zhodnocení současné pozice ESLP a významu jeho rozhodovací praxe v rámci systému ochrany osobní svobody jako základního práva jednotlivce.

Vzhledem k významnému vlivu Úmluvy na vnitrostátní právní úpravu tvoří samostatnou kapitolu také krátký exkurz do problematiky ochrany práva na osobní svobodu v rámci právního řádu České republiky. V této souvislosti se nicméně omezují pouze na úpravu obsaženou v článku 8 Listiny základních práv a svobod a na jeho provázání s příslušnými ustanoveními Úmluvy.

2. Vymezení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a její postavení v evropském systému ochrany lidských práv

2.1. Historické předpoklady vzniku Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Druhá světová válka představovala významný milník v rámci vnímání otázky ochrany lidských práv, jelikož naplno ukázala, že ochrana lidských práv pouze na národní úrovni je nedostatečná. Jsou to totiž v nemalé míře právě státy samotné, kdo se zneužíváním své vlastní státní moci porušování lidských práv dopouštějí. Z tohoto důvodu bylo třeba vytvořit kolektivní, nadnárodní systém ochrany, který by zakotvil určité minimální standardy nezbytné k zachování a respektování základních hodnot člověka, mezi něž nepochybně patří lidský život, fyzická integrita, osobní svoboda jedince a řada dalších potřeb člověka. Tato myšlenka ochrany základních lidských práv se vedle rozvoje a bezpečnosti stala jedním z hlavních pilířů Organizace spojených národů (OSN), založené na konci druhé světové války v roce 1945. Právě na její půdě byla formulována Všeobecná deklarace lidských práv, která byla přijata 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN a představovala první komplexní katalog mezinárodního charakteru týkající se lidských práv (spolu s Americkou deklarací práv a povinností člověka, vydanou 2. května 1948¹). Tato deklarace položila základ pro formování ochrany lidských práv i na regionální úrovni, a přestože se z formálního hlediska jedná o právně nezávazný dokument, vlivem své získané autority se stala východiskem v zásadě pro všechny další mezinárodní smlouvy o lidských právech, a to včetně Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále Úmluva).²

První výrazný impuls ke vzniku Úmluvy lze do značné míry spatřovat v úsilí tehdejšího britského ministerského předsedy Winstona Churchilla, který již od roku 1943 apeloval na ostatní evropské státy, aby podpořily vytvoření mezinárodní organizace na evropské úrovni, přičemž jedním z jejích stěžejních cílů měla být právě ochrana lidských práv a svobod. Tyto snahy byly ještě zdůrazněny po skončení druhé světové války v rámci mezinárodního kongresu, konaného mezi 7. a 11. květnem 1948 v nizozemském Haagu,³ který mimo jiné rozhodl o vytvoření Mezinárodního výboru hnutí evropské jednoty (z anglického International Committee of the Movements of European Unity), zkráceně označovaného jako Evropské hnutí. Toto Hnutí sdružovalo

---

¹ The American Declaration of the Rights and Duties of Man.

² Podrobněji k této problematice v KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 6.

³ Náplní kongresu byla vedle otázky širší evropské politické spolupráce také myšlenka případné federalizace evropského regionu.

celou řadu státníků a jiných významných osobností, a přestože se jednalo o nezávislý subjekt, měla jeho činnost nezanedbatelný vliv na utváření jak politické, tak lidsko-právní spolupráce v Evropě.⁴

Rozhodujícím okamžikem pro vznik Úmluvy se stalo založení Rady Evropy.⁵ Rada Evropy, jakožto nejstarší evropská politická organizace, vznikla na základě seskupení několika západoevropských států, a to Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemska a Velké Británie, ke kterým se později připojilo Dánsko, Irsko, Itálie, Norsko a Švédsko. Těchto deset zakládajících států, prostřednictvím svých zástupců, podepsalo 5. května 1949 v Londýně zakládací listinu, tzv. Londýnskou smlouvu, která se stala Statutem Rady Evropy. Jako hlavní cíle si Rada Evropy stanovila: „...*dosažení větší jednoty mezi jejími členy za účelem ochrany uskutečňování ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a usnadňování jejich hospodářského a společenského rozvoje. Tento cíl bude naplňován prostřednictvím orgánů Rady jednáním o otázkách společného zájmu a dohodami a společnými opatřeními ve věcech hospodářských, sociálních, kulturních, vědeckých, právních a správních a cestou dodržování a další realizace lidských práv a základních svobod.*“⁶ Statut Rady Evropy v tomto ohledu také stanovil, že: „*Každý člen Rady Evropy uznává zásadu právního státu a zaručuje všem osobám pod jeho jurisdikcí dodržování lidských práv a základních svobod.*“⁷ Z výše uvedeného dle mého názoru jasně vyplývá, že jedním ze stěžejních cílů Rady Evropy se již od samotného počátku stala ochrana lidských práv. Za účelem naplnění tohoto cíle došlo k vytvoření evropského systému ochrany lidských práv, který byl v rámci Rady Evropy založen na dvou pilířích, a to na Úmluvě a na Evropské sociální chartě (1961).

2.2. Vymezení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v systému ochrany lidských práv.

Úmluva byla vypracována na půdě Rady Evropy a k jejímu podepsání došlo dne 4. listopadu 1950 v Palazzo Barberini v Římě. Platnosti v rámci mezinárodního práva nabyla až 3. září 1953, a to po uložení předepsaných deseti ratifikačních listin. Takto přijatý konečný text ale nerefletoval některé změny, které byly dodatečně navrhovány, což mělo za následek, že se objevily i hlasy vyjadřující určité zklamání nad výslednou podobou dokumentu. V tomto spatřuji i jeden z důvodů, proč byla Úmluva postupně

---

⁴ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 6-7.

⁵ Označení Rada Evropy (z anglického Council of Europe) bylo poprvé použito Winstonem Churchillem již v roce 1946, v rámci svého projevu na Curyšské univerzitě.

⁶ Statut Rady Evropy – článek 1 a, b.

⁷ Statut Rady Evropy – článek 3.

modifikována celou řadou revizních a dodatkových protokolů. Celkem se dosud jedná o 14 protokolů, z nichž šest především doplňuje další práva chráněná Úmluvou (tzv. dodatkové protokoly) a dalších osm upravuje kontrolní mechanismus (tzv. revizní protokoly). Jejich prostřednictvím tedy došlo jednak k rozšíření hmotněprávního základu Úmluvy, ale zároveň i k posílení procesních aspektů ochrany práv.⁸ Česká republika se stala plnohodnotným členem Rady Evropy 30. června 1993, přičemž smluvní stranou Úmluvy se stala s účinností již od 1. ledna 1993 (ještě předtím se smluvní stranou stala ČSFR, a to od 18. března 1992).

Úmluva, kterou lze z teoreticko-právního pohledu považovat za normu abstraktní a obecné povahy, je koncipována jako právně závazný mezinárodní instrument ochrany lidských práv, a to jak občanských, tak politických.⁹ Obsahově vychází především z Všeobecné deklarace lidských práv OSN, nicméně Úmluva v rámci evropského systému ochrany lidských práv často přesahuje standardy zakotvené na půdě OSN. Historický vývoj také potvrdil, že pouhé neurčité deklarování ochrany lidských práv je nedostatečné, a že je naopak zapotřebí skutečného nástroje prevence před totalitními snahami uvnitř jednotlivých států. Úmluva je proto založena na koncepci skutečného a účinného uplatňování lidských práv a základních svobod. V důsledku tohoto směřování mají v Úmluvě zakotvená práva především individuální charakter, s možností jejich přesného vymezení a zároveň účinného vynucení. Důraz je přitom zejména kladen na zakotvení tzv. ochranných práv, směřujících k ochraně jedinců proti zásahům vyplývajícím ze zneužití státní moci.¹⁰

Kvůli nezbytnému zajištění dodržování závazků, které na sebe smluvní státy Úmluvy převzaly, došlo k vytvoření specifického systému kontroly. Tuto odpovědnost původně společně sdílely tři orgány: Evropská komise pro lidská práva (ustavená v roce 1954), dále Evropský soud pro lidská práva (vytvořený v roce 1959) a také Výbor ministrů, složený z ministrů zahraničních věcí jednotlivých států, či případně z jejich zástupců. Tento systém byl později vlivem zvyšujícího se počtu stížností upraven, a to konkrétně přijetím Protokolu č. 11 (1994), na jehož základě došlo od 1. listopadu 1998 k nahrazení výše zmíněné Komise a Soudu novým, jednotným a zároveň permanentně zasedajícím Evropským soudem pro lidská práva (zkráceně ESLP), se sídlem ve Štrasburku. Výboru ministrů zůstala v rámci kontroly pouze pravomoc dohledu nad výkonem jeho rozsudků. ESLP je v současné podobě tvořen soudci, jejichž počet se

---

⁸ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 110.

⁹ KLÍMA, Karel. *Encyklopedie ústavního práva*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, s. 155.

¹⁰ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 468.

rovná počtu smluvních států Úmluvy, přičemž z každého státu je vybrán jeden soudce. Dnes je tedy ESLP tvořen celkem 47 soudci (českým soudcem se od 1. listopadu 2012 stal JUDr. Aleš Pejchal).

Podle mého názoru vytváří Úmluva v rámci evropského systému ochrany lidských práv stále se vyvíjející systém, který se rozvíjí nejen přijímáním nových protokolů, ale také významnou interpretační a rozhodovací činností ESLP. Právě ESLP považuji za jeden z nejefektivnějších instrumentů mezinárodní ochrany lidských práv, jelikož svou činností do značné míry uvádí v život jednotlivá práva, která tvoří obsah Úmluvy. Úmluva umožňuje, aby se na ESLP se svou stížností pro údajné porušení ustanovení Úmluvy a jejích protokolů obrátil jak každý smluvní stát, prostřednictvím tzv. mezistátních stížností dle čl. 33 Úmluvy, tak každý jednatel či nevládní organizace, a to prostřednictvím tzv. individuální stížnosti zakotvené v čl. 34 Úmluvy. Případné meritorní rozhodnutí ESLP o předložené stížnosti se ve výsledku stává pro obě strany sporu konečným a zároveň také závazným. Teprve díky takto nastavenému systému, kdy je dodržování katalogu práv realizováno fungováním ESLP, může být zajištěno, že práva garantovaná Úmluvou nebudou jen teoretická nebo iluzorní, nýbrž budou praktická a zároveň účinná.¹¹

Evropský systém ochrany lidských práv je považován za jednu z nejnáročnějších struktur ochrany lidských práv, což je o to významnější s ohledem na to, že na rozdíl od jiných regionálních systémů, ať už amerického či afrického, existuje v Evropě více právních a institucionálních struktur (například OBSE, Evropská unie).¹² Domnívám se, že Úmluva v rámci tohoto rozmanitého evropského prostoru zaujímá přední postavení také proto, že jejími smluvními stranami jsou všechny členské státy Rady Evropy, dnes sdružující na 47 evropských zemí¹³. Srovnám-li tento počet s Evropskou unií, která nyní sdružuje „pouze“ 27 evropských států, tak je tím dobře ilustrován rozsah působnosti, kterou Úmluva disponuje v rámci evropské, tedy regionální ochrany lidských práv a základních svobod.

Vzhledem ke skutečnosti, že Úmluva představuje závazný smluvní instrument, je tím zároveň vytvářen i prostor pro její aplikaci v ústavních systémech smluvních států. Samotná Úmluva ovšem nevymezuje, jakou pozici má zaujímat v jednotlivých právních řádech, a tak je tato otázka smluvními státy řešena různě. Ve výsledku lze ale konstatovat, že Úmluva zaujímá ve vztahu k jednotlivým ústavním systémům dvojí

---

¹¹ Rozsudek ve věci Artico proti Itálii ze dne 13. května 1980, č. 6694/74, odst. 33.

¹² ŠTURMA, Pavel. Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. 3. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 31.

¹³ Smluvními stranami Úmluvy jsou tedy dnes prakticky všechny evropské státy, s výjimkou Běloruska.

postavení. Ve většině smluvních států má postavení nad úrovní běžných zákonů, což je zároveň doplňováno judikaturou ústavních či nejvyšších soudů dotyčných států, které v rámci této otázky konstatovaly, že Úmluva má být aplikována souběžně s ústavněprávní rovinnou daného právního řádu (Belgie, Francie aj.). Druhou, minoritní skupinu, pak tvoří státy, které Úmluvě přisuzují pouze úroveň běžného zákona (Spolková republika Německo). Co se týče postavení Úmluvy v rámci právního řádu ČR, tak její základní zakotvení lze nalézt v čl. 10 Ústavy ČR, který stanovuje její aplikační přednost před běžnými zákony. Zde je ale nutné zároveň přihlídnout ke skutečnosti, že Ústavní soud ČR vyjadřuje dlouhotrvající respekt k Úmluvě a jejím hodnotám, z čehož lze dovozovat její skutečné rovnocenné postavení s ústavním pořádkem České republiky.¹⁴

Lze tedy konstatovat, že vzhledem ke komplexní struktuře ochrany lidských práv vytvořené v rámci systematiky Úmluvy, došlo k jejímu hlubokému začlenění do právních řádů jednotlivých smluvních států. Úmluva, včetně jurisprudence ESLP, tímto zároveň přispívá k ukotvení určitého evropského modelu právního státu. V rámci chápání koncepce Úmluvy je ale nutné mít na paměti, že jejím smyslem není a ani nemůže být nahrazení vnitrostátních systémů ochrany základních práv na úrovni jednotlivých smluvních států. Úmluva má především vystupovat jako nadnárodní instrument, jehož úlohou je poskytovat mezinárodní záruky, představující doplněk k právům zabezpečovaným jednotlivými státy.¹⁵ Tento přístup je reflektován i v případě řízení před Evropským soudem pro lidská práva, v rámci kterého Úmluva stanovila, že ESLP je oprávněn posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků ochrany, a zároveň za předpokladu, že věc byla předložena ve lhůtě 6 měsíců od konečného vnitrostátního rozhodnutí.¹⁶

2.3. Otázka působení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vůči právu Evropské unie

Úmluva působí nejen na vnitrostátní právní řády jednotlivých smluvních států, ale zároveň spolupůsobí i v rámci dalších nadnárodních struktur. Z tohoto hlediska vnímám evropský region jako specifický tím, že zde vedle sebe existují dva významné smluvní systémy, a to Rada Evropy na straně jedné a Evropská unie na straně druhé. Oba systémy působí vertikálně a zároveň paralelně, jelikož zavazují své členské státy

---

¹⁴ Blíže k této problematice v KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 463-464.

¹⁵ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 465, 471.

¹⁶ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 35.

nezávisle na sobě. Vzájemný vztah Úmluvy, působící na půdě Rady Evropy, a práva Evropské unie je přitom třeba zkoumat především z obsahové roviny. Úmluva v tomto ohledu představuje pevně ustálený, minimální standard ochrany základních práv, který zasahuje i do práva EU. Evropská unie je dnes stejně jako Rada Evropy, resp. samotná Úmluva, založena na zásadách svobody, ochrany lidských práv, demokratického zřízení a také s tím souvisejícího právního státu. Je to navzdory skutečnosti, že Evropská unie (resp. dřívější Evropská společenství) původně vycházela z koncepce hospodářské integrace¹⁷ a nikoliv z myšlenky unifikace a harmonizace ochrany lidských práv, která nyní tvoří jednu z důležitých součástí fungování EU. Ve výsledku jsou dnes oba zmíněné systémy, tedy Úmluva a právo EU, propojené v tom smyslu, že Evropská unie proklamuje svůj respekt k Úmluvě, což ve svém důsledku směřuje k možnosti jejího přímého působení v rámci Evropské unie. Vliv Úmluvy lze v této souvislosti spatřovat v nedávno přijaté Listině základních práv Evropské unie. Ta ve své preambuli konstatuje, že práva v ní zakotvená vycházejí z: „...ústavních tradic a mezinárodních závazků společných členským státům, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ...ze Sociální charty Rady Evropy, ...a z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.“¹⁸ Přestože Listina základních práv EU ve výsledku poněkud vystupuje nad rámec ochrany lidských práv, je zřejmé, že Úmluva a zároveň i související judikatura ESLP představují jeden z hlavních koncepčních zdrojů tohoto katalogu práv.¹⁹

Lze konstatovat, že Evropská unie se nepopíratelně hlásí k Úmluvě. Tomuto vztahu ovšem nelze v zásadě přisuzovat povahu závazku s odpovědnostními následky, jelikož se svou povahou jedná spíše vztah určitého hodnotového a inspiračního charakteru.²⁰

Úmluvu lze považovat za efektivní a zároveň za jeden z nejpokrokovějších mezinárodních systémů ochrany lidských práv, který je zároveň koncipován jako systém ústavního charakteru, s dosahem na demokratickou společnost²¹. Jejím smyslem je zejména sjednotit lidsko-právní hodnoty a zajistit jejich ochranu na evropské úrovni zavedením uceleného právního a precedenčního systému. Úmluva především představuje zakořeněný minimální standard ochrany lidských práv, který slouží nejen

---

¹⁷ ŠTURMA, Pavel. Vztah Evropské úmluvy o lidských právech a evropského práva. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2004, roč. 2004, č. 7-8. s. 20.

¹⁸ Listina základních práv Evropské unie – Preambule.

¹⁹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 466-467.

²⁰ Tato skutečnost je zároveň dokreslována zněním článku 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanovuje závazek, že EU přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

²¹ Rozsudek velkého senátu ve věci Loizidou proti Turecku ze dne 23. března 1995, č. 15318/89.

jako opora orgánům veřejné moci jednotlivých států, ale zároveň i jako inspirace pro jejich činnost.²²

3. Pojem osobní svobody, jeho historický vývoj a jeho koncepce v rámci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

3.1. Základní vymezení pojmu osobní svoboda

Osobní svoboda se řadí mezi nejdůležitější a zároveň nejfrekventovanější základní lidská práva, garantovaná jednak Úmluvou a dalšími mezinárodními smlouvami o lidských právech, ale zároveň chráněná i v rámci vnitrostátních právních řádů.²³ Svým charakterem představuje jedno z hlavních osobnostních práv člověka, přičemž ve svém základu vychází ze svobody v obecném a přirozenoprávním pojetí. V tomto ohledu je třeba vnímat koncepci lidské svobody v poněkud širším významu, tedy nejen jako právo, ale zároveň jako rozlehlý prostor existence a vývoje člověka. Osobní svobodu jako právo je ovšem třeba chápat nikoli jako lidskou svobodu obecně, ale spíše jako jednu ze specifických svobod, jejímž garantem se stává v první řadě stát.²⁴ Z hlediska systematického vymezení lidských práv lze osobní svobodu také vymezit jako významný aspekt nedotknutelnosti člověka, která obecně směřuje proti jakémukoli nežádoucímu vnějšímu působení do osobnostní sféry jedince, a to především ze strany orgánů veřejné moci, ale zároveň i ze strany jiných subjektů. V tomto ohledu zaujímá právo na osobní svobodu skutečně klíčovou roli, jelikož ve svých důsledcích chrání tělesnou bezpečnost každého jednotlivce.

3.2. Historický vývoj osobní svobody, jakožto základního lidského práva

Osobní svoboda jednotlivce představuje právo, o kterém lze říci, že je dnes vyžadováno až do té míry, že v rozvinuté demokratické společnosti může být dokonce považováno za samozřejmé.²⁵ Ochrana osobní svobody, stejně jako lidská práva jako taková, prošla v průběhu dějin svým vývojem, v rámci kterého byla postupně utvářena až do podoby, s jakou se setkáváme dnes v Úmluvě.

---

²² KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 473.

²³ V rámci právního řádu ČR je základ osobní svobody ukotven především v článku 8 Listiny základních práv a svobod.

²⁴ HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 657.

²⁵ JANIS, Mark W., Richard S. KAY a Anthony W. BRADLEY. *European human rights law: text and materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 602.

Samotná myšlenka ochrany práv jedince vznikla již v období prvních civilizací, kdy si lidé začali uvědomovat potřebu určité míry ochrany před útoky na život a zdraví a zároveň před zásahy do své majetkové sféry. První neucelené myšlenky o lidských právech sahají až do období starověkého Řecka.²⁶ Z hlediska filozofického, ale i právního utváření lidských práv, bylo dosaženo významnějšího pokroku teprve v období středověku, kdy koncepce lidských práv dostává zřetelnější obrysy.

Prvním významným dokumentem, který lze považovat za určitou prvotní podobu katalogu základních práv, se stala Magna Carta Libertatum, neboli také Velká listina práv a svobod, vydaná v roce 1215 anglickým králem Janem Bezzemkem. Tento dokument nebyl přijat z čisté vůle panovníka, ale vznikl pod nátlakem anglické šlechty, která se v důsledku slabé vlády a vojenských neúspěchů vzepřela panovníkovi a domáhala se omezení jeho pravomocí výměnou za obnovení své věrnosti králi. Přestože se nejednalo o katalog lidských práv v takovém pojetí, v jakém jej chápeme dnes, vnímám Magna Cartu jako důležitý milník ochrany osobní svobody. Jedním z hlavních práv, která v sobě zakotvovala, bylo totiž i právo na ochranu osobní svobody, a to konkrétně v článku 39, který stanovil: „*Necht' žádný svobodný člověk není zatčen, uvězněn, ... , leč po zákonném soudu osob jemu rovných či podle zákona země.*“²⁷ Takto zakotvená ochrana osobní svobody byla posléze v 17. století v rámci anglického regionu převzata dalšími právními dokumenty (například Prosba o právo²⁸ z roku 1628). Specifické postavení mezi těmito dokumenty zakotvujícími záruky osobní svobody zaujímá především Habeas Corpus Act, přijatý anglickým parlamentem v roce 1679. Habeas Corpus Act, neboli zákon o rozkazech k předvádění zatčených, upravoval zejména praktické využívání tzv. writs of Habeas Corpus, což byly rozkazy soudu k předvedení zatčených osob. V této souvislosti bylo každému občanovi, jehož osobní svoboda byla takto zasažena, přiznáno absolutní právo, aby byla soudem přezkoumána legalita jeho zatčení. Zákon se tímto stal významnou zárukou osobní nedotknutelnosti člověka.²⁹ Význam tohoto dokumentu ovšem nespátřuji jen v historickém kontextu. Jeho principy lze totiž nalézt i v moderní právní úpravě, a to v samotné Úmluvě, která

---

²⁶ V oblasti lidských práv se ovšem jednalo o pouhé začátky, které se velice lišily od dnešní podoby těchto práv.

²⁷ Z latinského originálu: *Nullus liber homo capiatur, vel imprisonetur, ... nisi per legale iudicium parium suorum vel per legem terrae.* Překlad z BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK, ml. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 94.

²⁸ Z anglického originálu: *Petition of Right.*

²⁹ BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK, ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA.* 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 179.

ve svém článku 5 odst. 4 zakotvuje podobný koncept soudního přezkumu zákonnosti zbavení osobní svobody.³⁰

Od 18. století můžeme v oblasti ochrany osobní svobody (samozřejmě společně s dalšími lidskými právy) hovořit už o určitém systematickém přístupu k formulování tohoto práva. Postupně jsou utvářeny ucelené právní úpravy společně s katalogy práv, a to jak v rámci angloamerického (příkladem může být Deklarace práv státu Virginie vydaná v roce 1776), tak i v rámci kontinentálního prostoru. Americká revoluce spustila v tomto ohledu vlnu ideálů a tato vlna se výrazně promítla i do dění v kontinentální Evropě. Konkrétním projevem revolučních nálad ve Francii se stalo Prohlášení práv člověka a občana (*La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*), které bylo vydáno v srpnu 1789. Jedním ze stěžejních bodů tohoto dokumentu se v článku 1 stala myšlenka, že „*lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovnoprávní*“ a zároveň v článku 2, že „*cílem každého společenského zřízení je zachování přirozených a nepromlčitelných lidských práv*“. Článek 7 poté stanovil, že „*každý může být obžalován, zatčen nebo uvězněn jen v případech určených zákonem a způsobem, jak zákon předepisuje*.“³¹ Koncepce ochrany základních práv, včetně pojetí osobní svobody, pocházející z revoluční doby 18. století tak vytvořila základy pro jejich pozdější další formování v rámci jednotlivých vnitrostátních právních řádů.

Úprava osobní svobody, jakožto fundamentálního lidského práva, zůstávala až do počátku 20. století výhradně vnitřní záležitostí jednotlivých států, které přejímaly povinnost respektovat právo každého jedince na ochranu osobní svobody a zejména fyzické bezpečnosti.³² Teprve po první světové válce se oblast lidských práv stává zájmem i mezinárodního práva. Stále se ovšem jedná jen o okrajovou úpravu omezených oblastí. Zásadní zlom přinesla až druhá světová válka, která otřásla samotnými ideovými základy tehdejší společnosti a v plné míře ukázala, že ochrana lidských práv na vnitrostátní úrovni nepostačuje, a že je třeba ji komplexně zajistit na mezinárodním poli. Základ pro tyto snahy vytvořila především Organizace spojených národů, vzniklá v roce 1945, která prostřednictvím svého Valného shromáždění přijala Všeobecnou deklaraci lidských práv (přijata 10. prosince 1948). Tento dokument vycházel především z myšlenky, že všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní, jak co do důstojnosti, tak do práv, a v souladu s touto tezí představil základní katalog jednotlivých

---

³⁰ Problematika článku 5 odst. 4 Úmluvy bude blíže rozebrána v kapitole 5.

³¹ Obdobně je koncipován i Pátý dodatek k Ústavě Spojených států amerických, stanovující, že nikdo nebude zbaven ..., svobody bez řádného soudního řízení (No person shall be deprived of ..., liberty without due process of law.)

³² JANIS, Mark W., Richard S. KAY a Anthony W. BRADLEY. *European human rights law: text and materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, s. 602.

práv. Jedním z jeho hlavních pilířů se vedle života stala právě osobní svoboda (článek 3 deklarace hovoří konkrétně o právu na život, svobodu a osobní bezpečnost). Otázka osobní svobody a další jednotlivá práva zde zakotvená byla poté konkretizována v rámci celé řady dalších mezinárodních smluv, přičemž jednou z prvních byla Úmluva.³³

3.3. Koncepce osobní svobody ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

3.3.1. Význam a struktura článku 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Právo na ochranu osobní svobody je v Úmluvě upraveno v článku 5, jenž je zároveň doplněn článkem 1 Protokolu č. 4, který zakotvuje zákaz uvěznění pro dluh. Tento článek se společně články 2 (právo na život), 3 (zákaz mučení) a 4 (zákaz otroctví a nucených prací) řadí mezi články s nejvyšší důležitostí, protože předmětem jejich ochrany je samotná tělesná bezpečnost jednotlivce. Článek 5 zároveň představuje, vedle článku 6 upravujícím právo na spravedlivé řízení, jedno z nejčastěji namítaných porušení Úmluvy.³⁴ Navzdory významu ochrany osobní svobody Úmluva umožňuje, aby stát v případě války nebo jiného veřejného ohrožení státu odstoupil od závazku formulovaného v článku 5. Tato možnost, upravená v článku 15, se přitom nevztahuje na článek 2 (s povolenými výjimkami), článek 3, článek 4 odst. 1 a také článek 7 Úmluvy, i když tyto články lze z hlediska důležitosti s právem na osobní svobodu, zakotveném v článku 5, beze sporu srovnávat. Jinými slovy, právo na ochranu osobní svobody, formulované článkem 5 Úmluvy, je derogovatelné.³⁵

Prioritním cílem článku 5, který je v rámci textu Úmluvy označen jako právo na svobodu a osobní bezpečnost³⁶ (Right to liberty and security), je zamezit porušování práva na osobní svobodu, a to především svévolným a zároveň neospravedlnitelným zbavením svobody jedince ze strany státu.³⁷ Pojem osobní bezpečnost je přitom třeba číst společně se slovem svoboda jako celek, tedy jako jediné právo, spočívající

³³ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 6.

³⁴ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 116.

³⁵ SCHEU, Harald Christian a Stanislava HÝBNEROVÁ. Zbavení svobody a soudní kontrola z pohledu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006, roč. 2006, č. 2., s. 30.

³⁶ JUDr. Jiří Kmec v této souvislosti poukazuje na to, že zvolená formulace může být do jisté míry vnímána jako ne příliš šťastná, a to s ohledem na fakt, že článek upravuje otázky práva na osobní svobodu a ne osobní bezpečnost.

³⁷ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 468.

v ochraně proti svévolným hmotným či procesním zásahům orgánů veřejné moci do osobní svobody jedince.³⁸

Co se týče struktury ustanovení, je článek 5 velice podrobný. Obsahuje nejen přípustné důvody zbavení osobní svobody, ale zároveň i s tím související procesní normy, směřující k rychlému a efektivnímu rozhodnutí o legalitě tohoto zbavení svobody.³⁹ Lze jej rozdělit na několik základních okruhů, a to generální klauzuli, okruh dovolené ingerence, okruh specificky zakázané ingerence a garanční okruh.⁴⁰ Generální klauzule práva na osobní svobodu je zakotvena v odstavci 1, který stanovuje, že: „*každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost...*“⁴¹ a zároveň nikdo nesmí být zbaven osobní svobody, s výjimkou těch typových případů, jež jsou Úmluvou taxativně vymezeny. Celkem se jedná o šest případů dovolené ingerence (čl. 5 odst. 1 písm. a až f), kdy lze za splnění stanovených podmínek považovat zbavení svobody za legální. Úmluva tedy nekoncepčuje právo na osobní svobodu jako právo bezvýjimečné, ale připouští taxativními důvody striktně vymezenou možnost zásahu státu do tohoto práva.⁴² V každém případě ale musí být zajištěny procesní záruky stanovené v odstavcích 2 až 5 Úmluvy.⁴³ Tyto odstavce představují určitý garanční okruh, zakotvující požadavek, aby osobě, která byla zbavena své osobní svobody, byla zajištěna Úmluvou definovaná práva, a tím i ochrana před svévolí veřejné moci.⁴⁴

Vedle případů dovolené (legální) ingerence do práva na osobní svobodu Úmluva uvádí i okruh naopak výslovně zakázané ingerence, kdy právo na osobní svobodu prolomeno být nemůže. Jedná se o zvlášť upravený zákaz uvěznění jedince pouze pro dluh v článku 1 dodatkového Protokolu č. 4 k Úmluvě. Tento explicitní zákaz nicméně podle mého názoru představuje do značné míry jen zdůraznění zákazu specifické formy zbavení svobody. V této souvislosti se ztotožňuji s názorem JUDr. et Bc. Richarda Pokorného, že samotný článek 5 připouští pouze výslovně uvedené důvody zásahu do

---

³⁸ Rozsudek ve věci Nikolaishvili proti Gruzii ze dne 13. ledna 2009, č. 37048/04, odst. 52 a také rozsudek ve věci Bozano ze dne 18. prosince 1986, č. 9990/82.

³⁹ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, s. 96.

⁴⁰ Členění dle Judr. et Bc. Richarda Pokorného – KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 495-496.

⁴¹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1.

⁴² Taxativnost výčtu v článku 5 odst. 1 judikoval ESLP v rozsudku ve věci Engel a další proti Nizozemí ze dne 8. června 1976, č. 5100/71 a další, odst. 57.

⁴³ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, s. 97.

⁴⁴ Jednotlivé odstavce týkající se legální ingerence do osobní svobody jednotlivce, včetně procesních záruk podrobně rozeberu v následujících kapitolách.

osobní svobody, a proto jakékoliv jiné formy ingerence, včetně případného uvěznění pro dluh, jsou zakázány již v rámci generální klauzule tohoto článku 5 Úmluvy.⁴⁵

3.3.2. Působnost článku 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Za klíčové pro správné vymezení charakteru článku 5 Úmluvy považuji skutečnost, že se tento článek týká těch případů, kdy je jedinec skutečně osobní svobody zbaven. Netýká se tedy pouhých omezení svobody, které by svým charakterem spadaly pod omezování svobody pohybu podle článku 2 dodatkového Protokolu č. 4 k Úmluvě. V některé literatuře se lze setkat i s názorem, že zbavení svobody podle článku 5, tedy ve smyslu uvěznění a zadržení (z anglického *detention* a francouzského *détention*) nebo ve smyslu zatčení (*arrest* a *arrestation*), je krajní formou omezení svobody pohybu.⁴⁶ Osobně se ale domnívám, že svobodu pohybu je třeba, vzhledem k jejímu významu v rámci klasifikace lidských práv, pojímat jako samostatné právo.⁴⁷ Problematickou otázkou mohou představovat také jednotlivá krátkodobá omezení osobní svobody, ke kterým dochází v rámci úkonů trestního řízení. Je to například kontrola totožnosti podezřelého a jeho osobní prohlídka, odebrání otisků prstů, krevních vzorků či jiných tělesných tkání a v neposlední řadě také některé úkony při výslechu nebo v rámci pozorování duševního stavu obviněného.⁴⁸ ESLP se tedy nezbytně musel vypořádat se stanovením kritérií k rozlišení, kdy dochází k pouhému omezení svobody a kdy se již jedná o její zbavení, spadající pod článek 5 Úmluvy.⁴⁹

Pro stanovení těchto kritérií se podle mého názoru stal rozhodujícím judikát ve věci *Guzzardi* proti Itálii ze dne 6. listopadu 1980. ESLP zde konstatoval, že při posuzování, zda skutečně došlo ke zbavení osobní svobody a tedy zda daný případ lze podřadit pod článek 5 Úmluvy, je třeba brát v úvahu celou řadu faktorů, kterými jsou druh, doba trvání, účinky a způsob, jakým je dané opatření vykonáno státní mocí. ESLP v této souvislosti zejména dovedl, že rozdíl mezi zbavením a omezením svobody je založen na intenzitě a stupni zásahu do předmětného práva a nikoli na jeho charakteru či podstatě.⁵⁰ Takto vymezená kritéria ovšem poskytují pouze základní východiska pro

⁴⁵ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 496.

⁴⁶ Např. HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 97.

⁴⁷ Úmluva upravuje svobodu pohybu a také pobytu dodatečně v rámci čl. 2 Protokolu č. 4 k Úmluvě

⁴⁸ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 212.

⁴⁹ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 97.

⁵⁰ Rozsudek ve věci *Guzzardi* proti Itálii ze dne 6. listopadu 1980, č. 7367/76, odst. 92 a 93.

skutečnou aplikační praxi, v rámci které může být nalezení hranice mezi zbavením a omezením osobní svobody často značně problematické a tudíž závislé na posouzení konkrétního případu. Judikatura ESLP zde tedy hraje významnou roli.

Jak jsem uvedl, důležitým faktorem, určujícím hranici mezi zbavením a omezením osobní svobody, je délka předmětného opatření. Rozhodovací praxe ESLP nicméně několikrát prokázala, že i případné krátkodobé zadržení či jiné zajištění může znamenat zbavení svobody podle článku 5 Úmluvy. Ve věci *Amuur proti Francii* ze dne 25. června 1996 byli stěžovatelé, kteří žádali o azyl, zadrženi po dobu 20 dnů v tranzitním prostoru letiště a byla jim ponechána pouze možnost odletět zpět do země, ze které přicestovali. ESLP v tomto případě konstatoval, že došlo ke zbavení osobní svobody stěžovatelů, přičemž stěžejním argumentem ESLP bylo nedostatečné sociální a právní zabezpečení stěžovatelů ze strany státu.⁵¹ Za zbavení osobní svobody ESLP považoval i zadržení policejním orgánem a umístění do cely za účelem zjištění totožnosti dotyčné osoby, která byla poté po zhruba hodině opět propuštěna.⁵² Na druhé straně, v případě *Dritsas proti Itálii* ESLP neposoudil jako zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy situaci, kdy italské úřady nepovolily demonstrantům, mířícím na summit G8, vylodit se v přístavu v Anconě a po několika hodinách jim umožnily odplout zpět do Řecka.⁵³

Problematické posouzení situace nastává také v případě uloženého domácího vězení. Klíčovým faktorem v tomto případě není délka, nýbrž stupeň intenzity předmětného zásahu do osobní svobody. Zatímco domácí vězení, spočívající v povinnosti zdržovat se na určitém místě 24 hodin denně, ESLP jednoznačně považuje za zbavení svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy,⁵⁴ za pouhé omezení lze dle jeho judikatury považovat povinnost pobývat na stanoveném místě jen v určitou denní dobu.⁵⁵

Otázka zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy v sobě tedy zahrnuje především požadavek objektivního držení osoby po určitou dobu ve vymezeném prostoru. ESLP v rámci své judikatury nicméně také podotýká, že tento objektivní faktor musí být doplněn faktorem subjektivním, vyjadřujícím podmínku, že

---

⁵¹ Rozsudek ve věci *Amuur proti Francii* ze dne 25. června 1996, č. 19776/92, odst. 48-49.

⁵² Rozhodnutí ve věci *Novotka proti Slovensku* ze dne 4. listopadu 2003, č. 47244/99, podobně také rozsudek ve věci *Shimovolos proti Rusku* ze dne 21. 6. 2011, č. 30194/09.

⁵³ Rozhodnutí ve věci *Dritsas proti Itálii* ze dne 1. února 2011, č. 2344/02.

⁵⁴ Rozsudek ve věci *Nikolova proti Bulharsku* ze dne 30. září 2004, č. 40896/98, odst. 60.

⁵⁵ Rozsudek ve věci *Raimondo proti Itálii* ze dne 22. února 1994, č. 12954/87, odst. 39 či rozhodnutí ve věci *Trijonis proti Litvě* ze dne 17. března 2005, č. 2333/02.

dotyčná osoba nevyslovila platný souhlas s tímto držením. Teprve tehdy lze považovat osobu za zbavenou svobody podle článku 5 Úmluvy.⁵⁶

3.3.3. Osobní svoboda ve smyslu článku 1 Protokolu č. 4 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod - zákaz uvěznění pro dluh jako součást práva na osobní svobodu

Úprava práva na osobní svobodu obsažená v článku 5 Úmluvy byla doplněna Protokolem č. 4, podepsaným smluvními státy v Paříži dne 20. března 1952. Ten ve svém článku 1 stanovuje, že: „*nikdo nemůže být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku,*“⁵⁷ neboli zákaz uvěznění pro dluh. V rámci systematiky Úmluvy a jejích Protokolů se jedná o vůbec nejméně frekventované ustanovení a judikatura k němu prakticky neexistuje, což lze považovat za důkaz, že jej smluvní státy plně respektují.⁵⁸ Nedostatek použitelné judikatury ale také znamená, že při interpretaci článku je třeba se obrátit na jiný zdroj, kterým je v tomto případě důvodová zpráva k Protokolu číslo 4.⁵⁹

Zákaz uvěznění pro dluh se netýká pouze zmíněných dluhů, ale je třeba jej vztahovat na jakýkoli závazek smluvního charakteru, který ukládá povinnost něco dát (dare), konat (facere), či povinnost nekonat, tedy něčeho se zdržet (ommittere) nebo něco strpět (pati).⁶⁰

Důvodem pro zbavení svobody tedy nesmí být neschopnost dostát svému smluvnímu závazku. Neschopností zde rozumíme situaci, kdy osoba odmítá zaplatit svůj dluh, protože k tomu nemá dostatečné prostředky. Pokud by ale existovaly ještě další ovlivňující faktory, pak by daná osoba ochranu článkem 1 nepožívala. Jednalo by se například o situaci, kdy dlužník svévolně neplatí svůj závazek, jedná vědomě podvodně, nebo o případ, kdy si neschopnost platit přivodil vlastní nedbalostí.⁶¹ Další příklady jsou vymezeny přímo v důvodové zprávě, která uvádí, že rozpor s uvedeným článkem nevzniká při zbavení svobody jedince, který si v restauraci objedná jídlo, přestože si je vědom, že nemá na jeho zaplacení, dále v případě, kdy jedinec nedodá

⁵⁶ Rozsudek ve věci Storck proti Německu ze dne 16. června 2005, č. 61603/00, odst. 74.

⁵⁷ Protokol č. 4 k Úmluvě – článek 1.

⁵⁸ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv: II. část - Protokoly*. Praha: Linde, 2010, s. 105.

⁵⁹ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1354.

⁶⁰ Protocol No. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto: Explanatory Report. In: <http://conventions.coe.int/> [online]. [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/046.htm>.

⁶¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 332.

zboží armádě, ačkoli se k tomu smluvně zavázal a nakonec v případě, kdy se dlužník snaží vyhnout svým věřitelům chystaným vycestováním do zahraničí.⁶²

Článek 1 Protokolu číslo 4 podle mého názoru představuje spíše specifický doplněk k článku 5 Úmluvy, který svým rozsahem pokrývá i materii tohoto článku 1.

4. Otázka legality zásahů do práva na osobní svobodu ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Zbavení osobní svobody představuje bezpochyby jeden z nejzávažnějších zásahů do práv jednotlivce. Právo na osobní svobodu ale není v rámci Úmluvy koncipované jako bezvýjimečné a absolutní.⁶³ Samotný článek 5 obsahuje ve svém prvním odstavci taxativní, tedy vyčerpávající výčet případů přípustného zbavení osobní svobody.⁶⁴ Tento taxativní výčet, vyjádřený v odstavci prvním, písmenech a až f, tvoří celkem šest jednotlivých důvodů, jejichž naplnění ospravedlňuje takovýto zásah do osobní svobody jednotlivce.

4.1. Požadavek zákonnosti a zákaz svévolného jednání orgánů státu

Vzhledem k významu osobní svobody člověka chrání článek 5 Úmluvy jednotlivce před každým nezákonným zbavením osobní svobody (jeho působnost se tedy nevztahuje na pouhá omezení osobní svobody). Pod některý z případů dovolené ingerence státu, předvídané Úmluvou v odstavci 1a až f, lze ovšem podřadit pouze takový akt, který bude zároveň splňovat dvě obecné podmínky, a to jednak požadavek zákonnosti jednání konkrétního státu a zároveň požadavek absence svévolného jednání.⁶⁵

První ze zmíněných obecných podmínek je zákonnost zbavení osobní svobody. Požadavek zákonnosti znamená, že úkony směřující ke zbavení osobní svobody musejí být zákonné, tedy v souladu s vnitrostátním právem a zároveň je třeba, aby probíhaly výhradně v souladu s řízením stanoveným zákonem. Úmluva zde odkazuje na vnitrostátní právní předpisy a stanovuje povinnost dodržet při zásahu jak příslušné

---

⁶² Protocol No. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto: Explanatory Report. Odst. 6. In: [Http://conventions.coe.int/](http://conventions.coe.int/) [online]. [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/046.htm>.

⁶³ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 104.

⁶⁴ Rozsudek ve věci Engel a další proti Nizozemí ze dne 8. června 1976, č. 5100/71 a další, odst. 57 či rozsudek ve věci Khachatryan a další proti Arménii ze dne 27. listopadu 2012, č. 23978/06, odst. 135.

⁶⁵ Rozsudek velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03, odst. 72 a dále také rozsudek ve věci Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. října 1979, č. 6301/73, odst. 39 a 45.

hmotněprávní, tak i procesní pravidla vnitrostátního práva.⁶⁶ Nerespektování vnitrostátního práva má zásadně za následek rozpor s ustanoveními Úmluvy. ESLP se proto může či dokonce musí, je-li to v daném případě potřeba, přesvědčit, zda jsou vnitrostátní právní předpisy respektovány. ESLP nicméně připustil, že jeho role je limitována logikou evropského systému ochrany lidských práv, jelikož výklad a aplikace vnitrostátního práva je úkolem především vnitrostátních orgánů, a to zejména soudů. ESLP proto došel k závěru, že by se měl zabývat jen přezkumem, zda interpretace vnitrostátního práva státními orgány není svévolná či nerozumná.⁶⁷

Takto vymezený požadavek souladu s vnitrostátním právem ovšem není kompletní. Zároveň je třeba, aby vnitrostátní právní předpisy byly v souladu se samotnou Úmluvou, což se týká jak explicitně stanovených principů, tak i těch, které jsou vyjádřeny implicitně (zejména princip právní jistoty). ESLP při posuzování zákonnosti zbavení osobní svobody zkoumá zejména, zda-li opatření bylo učiněno a vykonáno příslušným orgánem a zda-li bylo konformní s účelem článku 5, tedy jestli nebylo svévolné.⁶⁸

ESLP ale také připomněl, že ne každá chyba v předmětném opatření státního orgánu musí nutně znamenat nezákonnost a rozpor s článkem 5 Úmluvy. V této souvislosti konstatoval, že zákonným bude takové zbavení osobní svobody, které bude mít základ v soudním příkazu (court order). Pokud nadřízený soudní orgán následně konstatuje porušení vnitrostátních právních předpisů, nemusí mít tato skutečnost nutně vliv na platnost daného opatření. Neplatnost by bylo nutné konstatovat v případě takového pochybení, které by zakládalo hrubý a očividný nesoulad s právem.⁶⁹ K této otázce se ESLP nedávno vyjádřil v rámci rozsudku ve věci Riccardi proti Rumunsku ze dne 3. dubna 2012, kdy do jisté míry upozadil formální přístup před materiálním a konstatoval, že neshledal porušení článku 5 odst. 1, když ve zmíněném v případě byl původní příkaz ke zbavení svobody, vydaný v předsoudní fázi řízení, následně zrušen z toho důvodu, že byl vydán dvěma soudci, ačkoli příslušné procesní předpisy vyžadovaly, aby dané rozhodnutí bylo učiněno samosoudcem.⁷⁰

---

⁶⁶ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, s. 98.

⁶⁷ Základ této koncepce byl položen rozsudkem ve věci Bozano proti Francii ze dne 18. prosince 1986, č. 9990/82, odst. 58. ESLP ji později rozvinul do uvedené podoby v rámci rozsudku velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03, odst. 73 a v rámci rozsudku ve věci Rusu proti Rakousku ze dne 2. října 2008, č. 34082/02, odst. 55.

⁶⁸ Rozsudek ve věci Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. října 1979, č. 6301/73, odst. 45.

⁶⁹ Rozsudek velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03, odst. 74-75.

⁷⁰ Rozsudek ve věci Riccardi proti Rumunsku ze dne 3. dubna 2012, č. 3048/04.

Druhou obecnou podmínkou pro ospravedlnitelný zásah do osobní svobody jednotlivce, která rozšiřuje požadavek zákonnosti, je absence svévolného jednání státního orgánu. Jejím prostřednictvím je především reflektován zájem Úmluvy na ochraně jednotlivce před zvláštností státu a zároveň dochází k zakotvení faktoru nezbytnosti v demokratické společnosti. V tomto kontextu lze tedy říci, že každé svévolné zbavení osobní svobody je třeba kvalifikovat jako neslučitelné s jednotlivými písmeny odstavce 1 či s článkem 5 Úmluvy obecně.⁷¹ Za svévolné lze dle ESLP považovat různá jednání v závislosti na tom, o jakou formu zbavení svobody se konkrétně jedná.⁷²

Za typický projev svévole ze strany orgánu smluvního státu Úmluvy považují především situaci, kdy se vůči jednotlivci postupuje bez dobré víry, respektive s klamavými úmysly. Absence dobré víry má za následek, že jednání bude považováno za svévolné i v případě, že bude v souladu s vnitrostátním právem. Uvedenou situaci lze dobře ilustrovat například na rozsudku ve věci Čonka proti Belgii ze dne 5. února 2002. Stěžovatelé, čtyři slovenští občané romského původu, požádali v Belgii o politický azyl. Důvodem bylo jejich opakované napadení skinheady. Stěžovatelé byli belgickými policejními orgány předvoláni za účelem doplnění jejich žádostí o poskytnutí azylu. Skutečným cílem předvolání ale nebylo řešení otázky azylu. Stěžovatelům byl naopak předán příkaz k opuštění státu do pěti dnů a k jeho snadnému provedení byli zároveň zadrženi a převezeni do tranzitního střediska u letiště v Bruselu. ESLP ale současně do určité míry prolamuje, či relativizuje zákaz klamavého jednání, jelikož uvádí, že dopředu nevyklučuje lest, či úskok (v anglickém originále stratagem) jako prostředek státních orgánů k účinnému potírání trestné činnosti. V žádném případě ale nebude přípustná taková lest, která by porušovala obecné principy výslovně či implicitně vyjádřené v Úmluvě (zejména právní jistotu).⁷³

Nedostatek dobré víry a případný klamavý postup státních orgánů nicméně nejsou jediným projevem svévole. Za svévolné lze dále kvalifikovat také jednání, při kterém není respektován požadavek proporcionality. Zbavení osobní svobody jedince se považuje za jeden z nejzávažnějších zásahů do osobní sféry jedince, a proto by se k němu měl stát uchýlovat teprve jako k opatření ultima ratio, tedy jako k nejzazšímu prostředku k naplnění sledovaného cíle, kdy jiná méně závažná opatření nepostačují k ochraně individuálního či veřejného zájmu. ESLP v rozsudku Sabeva proti Bulharsku

---

⁷¹ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 105-106.

⁷² Rozsudek velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03, odst. 77.

⁷³ Rozsudek ve věci Čonka proti Belgii ze dne 5. února 2002, č. 51564/99, odst. 40-46 či rozsudek ve věci Nikolaishvili proti Gruzii ze dne 13. ledna 2009, č. 37048/04, odst. 58.

zdůraznil, že Úmluva vyžaduje, aby tato mírnější opatření nezůstala opomenuta. Ke zbavení osobní svobody jedince lze tedy přistoupit teprve tehdy, je-li na základě konkrétních okolností případu shledána jeho nezbytnost.⁷⁴ Zároveň ale připomněl, že úloha ESLP je, vzhledem k logice systému garancí poskytovaných Úmluvou a spolu s lepším postavením vnitrostátních orgánů ke zhodnocení předložených důkazů, limitována pouze na přezkum rozhodnutí učiněných orgány jednotlivých Vysokých smluvních stran.⁷⁵

Mezi další případy, kdy lze říci, že zbavení osobní svobody jednotlivce bylo projevem svévole, se řadí například nedbalá aplikace vnitrostátní legislativy, nedostatečné odůvodnění rozhodnutí či dokonce pomalá náprava nedostatku zákonnosti ze strany státních orgánů.⁷⁶

Na pomezí mezi oběma obecnými podmínkami, které jsem zmínil, se při posuzování oprávněnosti zbavení osobní svobody nacházejí i další významné faktory. Hovořím-li o požadavku zákonnosti a absence svévole zásahu státu do osobní svobody, je v této souvislosti třeba připomenout, že daný vnitrostátní právní předpis, resp. zákon, musí také naplňovat nezbytné kvalitativní aspekty, a to jeho dostatečnou dostupnost, přesnost a také aplikační předvídatelnost. Je tedy nutné dbát na určitou „kvalitu zákona.“⁷⁷ Zároveň také nelze naplnit obě obecné podmínky v případě, kdy jedinec zbavený osobní svobody bude držen v zařízení a za podmínek neodpovídajících účelu, pro který ke zbavení osobní svobody došlo.⁷⁸

4.2. Důvody přípustného zbavení osobní svobody podle článku 5 odstavce 1a až f Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

4.2.1. Úvod

V úvodu kapitoly 4 jsem uvedl, že článek 5 odst. 1 stanovuje okruh konkrétně vymezených situací, kdy lze ospravedlnit opatření spočívající ve zbavení osobní svobody a kdy je tedy toto opatření v souladu s Úmluvou. Tyto případy jsou vymezeny

---

⁷⁴ Vnitrostátní orgány se musí alespoň pokusit zjistit, zda mírnější opatření nepostačuje. Viz rozsudek ve věci C.B. proti Rumunsku ze dne 20. dubna 2010, č. 21207/03, odst. 48.

⁷⁵ Rozsudek ve věci Sabeva proti Bulharsku ze dne 10. června 2010, č. 44290/07, odst. 56 a stejně tak rozsudky ve věcech X. proti Spojenému království ze dne 5. listopadu 1981, č. 7215/75 a Wassink proti Nizozemí ze dne 27. září 1990, č. 12535/86.

⁷⁶ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 478-479.

⁷⁷ REPÍK, Bohumil. Kdy porušení vnitrostátního práva má za následek porušení Evropské úmluvy o evropských právech?. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2001, roč. 2001, č. 3, s. 14.

⁷⁸ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 476-479.

v jednotlivých písmenech a až f prvního odstavce článku 5 Úmluvy. Jedná se tedy o celkem šest případů přípustné ingerence.

Úmluva v rámci jednotlivých případů nepoužívá pouze obecný pojem zbavení svobody, ale je v tomto ohledu pestřejší. Využívá výrazy jako zatčení, jenž nahrazuje arrest, resp. arrestation z původního anglického, resp. francouzského znění nebo výrazy jako uvěznění, držení, zadržení či pojem jiné zbavení svobody, ve smyslu termínu detention, resp. détention z anglického, resp. francouzského znění. V této souvislosti se ztotožňují se stanoviskem Bohumila Repíka, podle něhož jsou výrazy arrest, arrestation a detention, détention autonomní pojmy,⁷⁹ kdy první z nich označuje prvotní akt zbavení svobody (zejména zatčení, ale i akt zadržení či vzetí do vazby) a druhý vyjadřuje dále trvající zbavení osobní svobody následující po samotném prvotním aktu, především samotnou vazbu a dobu, po kterou osoba zůstává zadržena.⁸⁰

Článek 5 odstavec 1 Úmluvy stanovuje: „...*Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem.*“⁸¹

4.2.2. Možnost zákonného uvěznění osoby po odsouzení příslušným soudem dle článku 5 odstavce 1a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Prvním důvodem přípustného zbavení osobní svobody jedince orgánem veřejné moci je: „*zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem.*“⁸² Ze samotného znění ustanovení je zřejmé, že se jedná o typické zbavení svobody v souvislosti s meritorně rozhodnutou trestní věcí. Zásah do osobní svobody jedince má v tomto případě ze své povahy primárně sankční charakter, nikoli preventivní. Jedná se především o důsledek spáchání protispolečenského jednání, konkrétně trestného činu. Spáchání trestného činu společně se zájmem na ochranu jedinců a společnosti před trestnou činností, a případně se zájmem na ochranu státního zřízení, mravnosti či veřejné bezpečnosti, legitimizuje zbavení osobní svobody. Základními znaky, vyplývajícími z článku 5 odst. 1a Úmluvy, jsou požadavek zákonnosti odsouzení i následného uvěznění a výlučná rozhodovací pravomoc věcně, místně i funkčně příslušného soudu.⁸³

⁷⁹ Autonomní pojmy jsou takové pojmy, které ESLP vykládá nezávisle, autonomně na pojmech vnitrostátního práva. Jejich obsahový význam ve vnitrostátním právu zůstává při jejich posuzování důležitým faktorem, ale není klíčový, jelikož ESLP je vykládá ve smyslu účelu sledovaného Úmluvou.

⁸⁰ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 212.

⁸¹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1.

⁸² Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1a.

⁸³ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 497.

Podle článku 5 odst. 1a Úmluvy dochází ke zbavení osobní svobody ve formě uvěznění. Tento termín může dle mého názoru evokovat představu, že se vztahuje pouze na výkon trestu odnětí svobody. Uvedené ustanovení se ovšem vztahuje i na další způsoby zbavení svobody, přičemž rozhodujícím kritériem pro podřazení situace pod čl. 5 odst. 1a je, že k těmto opatřením dochází po odsouzení příslušným soudem. Může se tedy jednat například o vazbu v případě dosud nepravomocného rozsudku nebo o uložení ochranného léčení. O odsouzení musí ale v každém případě rozhodnout věcně, místně a funkčně příslušný soud. Soudem se přitom pro účely Úmluvy rozumí orgán, jenž má pravomoc rozhodovat podle právních norem a ve stanoveném řízení záležitosti, které byly svěřeny do jeho působnosti. Tento orgán musí zároveň splňovat určité náležitosti, a to být nezávislý, nestranný, zřízený zákonem, jeho rozhodnutí by mělo být vždy závazné a měl by být nadán úplnou jurisdikcí (tedy pravomocí posuzovat všechny dílčí otázky).⁸⁴

Mezi odsouzením a uvězněním nepostačuje pouze vzájemná časová souslednost. Zároveň musí existovat dostatečný kauzální nexus, tedy příčinná souvislost mezi odsuzujícím rozhodnutím soudu a samotným zbavením osobní svobody, respektive uvězněním. Zbavení svobody se proto musí přiměřeně opírat o důvody související s účelem předchozího odsuzujícího rozhodnutí. Pokud by tato vzájemná vazba byla nedostatečná, pak nelze aplikovat čl. 5. odst. 1a Úmluvy.⁸⁵ Zde nicméně vyvstává otázka, jakým způsobem by byla posuzována situace, kdy vnitrostátní soud prvního stupně uzná obviněného vinným ze spáchání trestného činu, o němž se trestní řízení vede, ale nadřízený soud by poté v rámci odvolacího řízení tento rozsudek zrušil nebo změnil. Pro vyřešení této otázky je třeba posuzovat pozici obviněného v probíhajícím trestním řízení. V této situaci budu přirozeně vycházet z české právní úpravy dle zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). Do vynesení odsuzujícího rozsudku soudu v prvním stupni se na obviněného, respektive obžalovaného v hlavním líčení, hledí přirozeně jako na neodsouzeného. Případná vazba by tedy z důvodu nesplnění podmínky odsouzení soudem spadala nikoli pod článek 5 odst. 1a Úmluvy, ale pod odst. 1c, který se týká zbavení osobní svobody zejména v rámci trestního řízení, a to v souvislosti se spácháním trestného činu.⁸⁶ Po vynesení odsuzujícího rozsudku, a to včetně případně následujícího odvolacího řízení, bude zbavení osobní svobody

---

⁸⁴ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 621.

⁸⁵ Rozsudek ve věci Weeks proti Spojenému království ze dne 2. března 1987, č. 9787/82, odst. 42; dále rozsudek ve věci Van Droogenbroeck ze dne 24. června 1982, č. 7906/77 a rozsudek velkého senátu ve věci Stafford proti Spojenému království ze dne 28. května 2002, č. 46295/99.

⁸⁶ Článek 5 odst. 1c Úmluvy podrobněji rozeberu v kapitole 4.2.4.

odsouzeného spadat do režimu čl. 5 odst. 1a Úmluvy. V případě, že odvolací soud následně tento rozsudek zruší a věc vrátí k novému projednání, na dotyčnou osobu už se nebude hledět jako na odsouzenou. To znamená, že dále trvajícím zbavení její osobní svobody, zejména tedy vazba, bude podléhat opět článku 5 odst. 1c.⁸⁷ Pokud odvolací soud prvoinstanční rozhodnutí změní či zruší, neznamená to a priori, že předchozí zbavení osobní svobody nespadlo pod čl. 5 odst. 1a, protože, jak vyplývá například rozsudku ve věci *Mooren* proti Německu z roku 2009, následná změna soudního rozhodnutí nezpůsobuje jeho automatickou neplatnost. Poměrně nedávno vydal ESLP k této problematice další judikát, kdy v rozsudku ve věci *Iorgov* proti Bulharsku (č. 2) ze dne 2. září 2010 konstatoval, že příčinná souvislost mezi odsouzením a uvězněním, tedy nezbytná podmínka pro aplikaci článku 5 odst. 1a, zůstává zachována i v případě zmírnění původního rozhodnutí soudu v důsledku udělené milosti (v tomto případě se konkrétně jednalo o změnu původního trestu smrti na trest odnětí svobody na doživotí).⁸⁸

Jedním z nejaktuálnějších případů, kterými se ESLP v rámci své činnosti zabýval, je rozsudek ve věci *Yefimenko* proti Rusku ze dne 12. února 2013. Stěžovatel, který byl ruskými soudy odsouzen pro několik trestných činů včetně trestného činu vraždy, zde namítal mimo jiné právě porušení článku 5 odst. 1a Úmluvy, a to tím, že jeho odsouzení bylo založeno na rozhodnutí soudu, který nebyl zřízen zákonem. Protiprávnost byla podle stěžovatele konkrétně spatřována v nezákonném obsazení soudu v ruském Čeljabinsku. Dále také namítal, že i samotné jeho uvěznění nebylo v souladu s tímto ustanovením Úmluvy. Původní rozsudek z roku 2003, kterým byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody na 22 let, byl v roce 2009 zrušen Nejvyšším soudem, který zároveň nařídil nový proces, v němž byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 19 let a 6 měsíců. Jedním z hlavních pochybení, které ESLP shledal, bylo, že ačkoliv ruské soudy v rámci opravných prostředků uznaly porušení stěžovatelova práva na rozhodnutí věci příslušným soudem zřízeným na základě zákona, nezjednaly dostatečnou nápravu a ani neposkytly přiměřené odškodnění, které dle názoru ESLP stěžovateli jistě náleželo. Vnitrostátní soudy pouze nařídily nové projednání věci, ale to ESLP zhodnotil jako krajně nedostatečné.

Při posuzování zákonnosti samotného uvěznění soud vycházel ze své dřívější judikatury, kterou jsem uvedl už v předcházejícím textu. ESLP zde s odkazem

---

⁸⁷ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 118, viz také rozsudek ve věci *Český* proti České republice ze dne 6. června 2000, č. 33644/96.

⁸⁸ Rozsudek ve věci *Iorgov* proti Bulharsku (č. 2) ze dne 2. září 2010, č. 36295/02.

na rozsudek ve věci Mooren proti Německu z roku 2009 připomněl, že ne každé opatření, které je nadřízeným orgánem shledáno chybným, musí bez dalšího vyvolat neplatnost tohoto opatření. Případné vady přitom mohou vnitrostátní soudy napravit, s výjimkou těch, které představují hrubý a očividný rozpor s právem. Existenci takové závažné vady shledal ESLP právě v rozsudku Yefimenko proti Rusku. ESLP zde závěrem konstatoval, že v daném případě nerozhodoval příslušný soud, jak vyžaduje Úmluva, a zároveň jeho uvěznění nebylo v souladu s článkem 5 odst. 1a Úmluvy, což tedy v konečném důsledku znamenalo porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy.⁸⁹

V právním posouzení případu ze strany ESLP je tedy patrná zřetelná návaznost a konzistentnost v jeho rozhodování při posuzování otázek souvisejících se zbavením osobní svobody dle článku 5 odst. 1a.

4.2.3. Přípustnost zatčení nebo jiného zbavení svobody osoby dle článku 5 odstavce 1b Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Druhým důvodem přípustného zbavení osobní svobody je dle článku 5 odst. 1b Úmluvy: „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem.*“⁹⁰ Tento důvod zbavení osobní svobody má typicky povahu zajišťovací, narozdíl od předcházejícího případu, který byl především sankčního charakteru. Ze struktury tohoto ustanovení vyplývá, že se nevztahuje na jednotlivou agendu, nýbrž dopadá na dvě odlišné situace.

Prvním případem je zbavení osobní svobody jedince pro nepodrobení se rozhodnutí vydaného soudem podle zákona. Jedná se tedy o reakci na dobrovolné nesplnění povinnosti, jež byla explicitně uložena pravomocným rozhodnutím soudu.⁹¹

Pojmovými znaky tedy jsou jednak nesplnění uložené povinnosti a pak existence pravomocného rozhodnutí soudu. ESLP při posuzování zbavení osobní svobody ve smyslu tohoto ustanovení také zdůraznil, že je nezbytné, aby orgány veřejné moci daného státu respektovaly princip přiměřenosti. Při rozhodování tedy musejí dosáhnout určité rovnováhy mezi zájmem na respektování rozhodnutí vydaných soudem podle zákona a zájmem na ochranu osobní svobody, jakožto jednoho ze základních práv.⁹² Logickou součástí tohoto vymezení je také zákaz rozhodnutí, které by bylo svévolné povahy.

---

⁸⁹ Rozsudek ve věci Yefimenko proti Rusku ze dne 12. února 2013, č. 152/04.

⁹⁰ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1b.

⁹¹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 497.

⁹² Rozsudek ve věci Gatt proti Maltě ze dne 27. července 2010, č. 28221/08.

Z dosavadní judikatury ESLP je zřejmé, že okruh záležitostí, které lze podřadit pod toto ustanovení je velmi otevřený. ESLP jej aplikoval například v případě nezaplacení pokuty uložené soudem,⁹³ nepodrobení se soudně nařízenému lékařskému vyšetření,⁹⁴ nesplnění rozhodnutí ukládajícího povinnost předat dítě rodiči,⁹⁵ či zatčení za účelem dodání osoby do výkonu trestu odnětí svobody.⁹⁶ Na druhou stranu, o nepodrobení se rozhodnutí soudu by se nejednalo v případě, kdy osoba, která byla z tohoto důvodu zbavena svobody, o existenci takového rozhodnutí ani nevěděla.⁹⁷

Druhým případem spadajícím pod článek 5 odst. 1b je zbavení osobní svobody proto, aby tím bylo zajištěno splnění povinnosti stanovené zákonem, jež je vůči dotyčné osobě konkrétní a přesná.⁹⁸ Má tedy především předběžný charakter, přičemž základním pojmovým znakem, který tento případ odlišuje od předchozí situace spadající pod článek 5 odst. 1b je skutečnost, že povinnost není uložena na základě rozhodnutí soudního orgánu, nýbrž vyplývá přímo ze zákona. Cílem zatčení nebo jiného zbavení osobní svobody tedy je učinit takové opatření, které zabezpečí splnění této zákonné povinnosti. ESLP v této souvislosti v případě Gatt proti Maltě ze dne 27. července 2010 také judikoval, že zbavení svobody nesmí mít povahu trestu, a současně musí být stále respektován požadavek rovnováhy mezi zájmem na splnění povinnosti a ochranou osobní svobody.

Druhý případ spadající pod článek 5 odst. 1b se i podle judikatury ESLP vztahuje na různorodé situace. Za typické příklady považuji například zbavení osobní svobody ke splnění povinnosti prokázat svou totožnost policejnímu orgánu⁹⁹ či zajištění osoby důležité pro trestní řízení, přičemž se nemusí jednat pouze o svědka, ale může se to týkat i jiné osoby (např. v souvislosti s podáním vysvětlení)¹⁰⁰. Známým případem bylo trestní řízení s ruským podnikatelem Mikhailem Khodorkovským. Jednou z otázek, kterou se ESLP zabýval, byla otázka předvedení stěžovatele jako svědka. ESLP uznal, že v případě, kdy se svědek nedostaví bez dostatečné omluvy, má vnitrostátní orgán možnost zajistit jeho přítomnost na řízení prostřednictvím důraznějších zajišťovacích institutů. Zejména tedy formou předvedení, které na rozdíl

---

⁹³ Rozsudek ve věci Benham proti Spojenému království ze dne 10. června 1996, č. 19380/92 či rozsudek ve věci Airey proti Irsku ze dne 9. října 1979, č. 6289/73.

⁹⁴ Rozsudek ve věci Voděničarov proti Slovensku ze dne 21. prosince 2000, č. 24530/94.

⁹⁵ Rozsudek ve věci Steel a ostatní proti Spojenému království ze dne 23. září 1998, č. 24838/94.

⁹⁶ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 497.

⁹⁷ Rozsudek ve věci Beiere proti Lotyšsku ze dne 29. listopadu 2011, č. 30954/05.

⁹⁸ Rozsudek ve věci Gatt proti Maltě ze dne 27. července 2010, č. 28221/08.

⁹⁹ Rozsudek ve věci Vasileva proti Dánsku ze dne 25. září 2003, č. 52792/99 a rozsudek ve věci Sarigiannis proti Itálii ze dne 5. dubna 2011, č. 14569/05.

¹⁰⁰ Rozsudek ve věci Khodorkovskiy proti Rusku ze dne 31. května 2011, č. 5829/04.

od mírnějšího předvolání představuje bezprostřední zásah do osobní svobody jedince.¹⁰¹ Ve zmíněném případě ovšem tyto orgány jednaly svévolně hned v několika směrech. Především jejich záměrem nebylo předvést stěžovatele jako svědka, tak jak tvrdili, ale jejich skutečným cílem bylo zadržet jej jako obviněného. Tomuto závěru dle ESLP nasvědčovala jednak zjevně neodpovídající razantnost policejního zásahu při zadržení a také i celkové časové okolnosti případu.¹⁰²

Závěrem bych podotkl, že případy, které bude možné podřadit pod článek 5 odst. 1b Úmluvy (myšleno pod celé ustanovení), vytvářejí neuzavřenou a různorodou skupinu. Ovšem právě vzhledem k jejich rozmanitosti je třeba, aby byly v každé situaci dodržovány základní podmínky zákonnosti a zákazu svévolného jednání orgánů veřejné moci.

4.2.4. Přípustnost zatčení nebo jiného zbavení osobní svobody v souvislosti se spácháním trestného činu ve smyslu článku 5 odstavce 1c Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Další důvod přípustného zbavení osobní svobody ve smyslu Úmluvy je konstruován v jejím článku 5 odst. 1c, jenž umožňuje: „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání.*“¹⁰³ Toto ustanovení zároveň představuje nejčastěji namítané porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy.

Uvedené ustanovení je velice úzce spojeno s trestním řízením. Úmluva zde připouští zbavení osobní svobody zejména ve formě zadržení, zatčení a vazby v souvislosti s vyšetřováním trestné činnosti nebo zabráněním spáchání trestného činu. Orgány veřejné moci v tomto případě intenzivně zasahují do osobní sféry jedince, aniž by existoval odsuzující rozsudek soudu, tedy jeho rozhodnutí o vině konkrétního obviněného a o trestu uloženém za spáchání trestného činu. Případné zbavení osobní svobody je z tohoto důvodu přísně vázáno na splnění stanovených podmínek.¹⁰⁴

Samotné zbavení svobody má opět čistě zajišťovací povahu, a to nejen za účelem preventivním, nýbrž i následným. Jak jsem už zmínil, typicky se jedná o zajištění osoby v rámci trestního řízení, a to ve formě zadržení, zatčení a vazby. První

---

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 300.

¹⁰² Rozsudek ve věci Khodorkovskiy proti Rusku ze dne 31. května 2011, č. 5829/04.

¹⁰³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1c.

¹⁰⁴ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 119.

dva uvedené instituty jsou z časového hlediska povahy krátkodobé,¹⁰⁵ a tedy intenzitami způsobeného zásahu do osobní svobody lze považovat za mírnější. Oproti tomu vazba je zajišťovacím institutem, který se může pohybovat i v řádech let.¹⁰⁶ Přestože má tedy stejně jako ostatní zajišťovací prostředky pouze procesní charakter, je patrné, že zasahuje od osobní sféry jedince se srovnatelnou intenzitou jako vlastní trest odnětí svobody. Orgány veřejné moci ale musí stále vycházet ze skutečnosti, že vazba se týká osoby, o jejíž vině zatím není zákonným způsobem rozhodnuto. Vazba by tedy měla být realizována až jako nejzazší zajišťovací prostředek (*ultima ratio*), který je opřen o existenci závažných důvodů. ESLP v této souvislosti připomněl, že při posuzování jednotlivých důvodů musí být pro účely Úmluvy zohledněno i hledisko časové. Zdůraznil především, že s rostoucí délkou vazebního stíhání musejí být uváděné důvody o to intenzivnější,¹⁰⁷ přičemž vazba může být v tomto ohledu ospravedlnitelná jen tehdy, pokud je jí sledován zákonný účel. ESLP zároveň konstatoval, že rozhodnutí o uvalení vazby musí mimo samozřejmý požadavek dodržování zákonnosti naplňovat i kritérium její přiměřenosti, kterou je třeba posuzovat v konkrétním, individualizovaném případě. Z judikatury ESLP je patrné, že otázky vazebního stíhání jedince jsou v oblasti ochrany osobní svobody jednou z nejcitlivějších oblastí, a proto jsou stanovené požadavky vyžadovány velmi striktně. ESLP zejména zdůrazňuje potřebu maximálního možného respektu k základním právům a svobodám jedince, dodržování požadavků stanovených právním řádem, individuální charakter posuzování konkrétních případů a v neposlední řadě také jejich prioritní řešení.¹⁰⁸ Orgány veřejné moci jednotlivých Vysokých smluvních stran Úmluvy se v tomto ohledu často dopouští excesů. Judikatura ESLP je proto ve vazebních záležitostech nadmíru bohatá a její vliv často vede k znatelným úpravám jednotlivých právních řádů.¹⁰⁹

V této souvislosti se domnívám, že v dnešní době se jako problematický aspekt jeví také frekventovanost vazebního stíhání spadajícího pod článek 5 odst. 1c Úmluvy. Obtíže představuje především správné vyvážení ochrany individuálních zájmů jedince s veřejným zájmem, a to především se zajištěním veřejného pořádku. Přestože určitá hranice rovnováhy je vytvářena zásadou *presumce nevinny*, může se použití této zásady

---

¹⁰⁵ Česká právní úprava, konkrétně trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.) stanovuje, že zadržená osoba musí být ve lhůtě 48 hodin od zadržení odevzdána příslušnému soudu, který poté musí do 24 hodin rozhodnout o vzetí do vazby (§75-77 TR). V případě zatčení musí být dotyčná osoba neodkladně, nejpozději ovšem do 24 hodin dodána soudu, který musí opět ve lhůtě 24 hodin od dodání rozhodnout o jejím vzetí do vazby (§69 TR).

¹⁰⁶ Dle §71 odst. 1d trestního řádu může vazba osoby stíhané pro zvlášť závažný zločin trvat až čtyři roky.

¹⁰⁷ Rozsudek ve věci *Letellier proti Francii* ze dne 26. června 1991, č. 12369/86.

¹⁰⁸ Rozsudek ve věci *Wemhoff proti Německu* ze dne 27. června 1968, č. 2122/64

¹⁰⁹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 498-499.

v aplikační praxi ukázat jako problematické. Zejména v situaci zhoršující se bezpečnostní situace ve společnosti a rizika terorismu může být vytvářen tlak na to, aby zbavení osobní svobody nebylo používáno až jako ultima ratio, ale naopak jako nástroj preventivní ochrany bezpečnosti.¹¹⁰

Jak jsem již zmínil, zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 odst. 1c Úmluvy je spojeno zejména s trestním řízením, přičemž samotné ustanovení pracuje s pojmem trestný čin. Trestný čin ve smyslu Úmluvy představuje jeden z autonomních pojmů. Na začátku této kapitoly jsem poznamenal, že ESLP těmto pojmům přikládá autonomní význam v tom smyslu, že je třeba tyto pojmy vykládat nezávisle na významu, který mají v rámci vnitrostátního práva. Zmíněný význam podle právního řádu dotyčného smluvního státu je stále významným faktorem při jejich posuzování, ale není to faktor jediný ani klíčový. Prioritním faktorem je naopak interpretace v souladu s účelem a smyslem samotné Úmluvy.

Trestným činem podle článku 5 odst. 1c Úmluvy je takové jednání, které je konkrétní, přesně vymezené, a které je trestním zákonem daného státu jako trestný čin označené. Takové vymezení ale není pro účely článku 5 Úmluvy dostatečné. Vzhledem k autonomnímu charakteru toho pojmu záleží nejen na náležitostech dle vnitrostátního práva, ale zároveň i na skutečném obsahu a povaze tohoto jednání a na hrozícím trestu za jeho spáchání.¹¹¹

ESLP judikoval, že zatčení nebo jiné zbavení osobní svobody podle ustanovení článku 5 odst. 1c Úmluvy je přípustné pouze v souvislosti se zahájeným trestním řízením.¹¹² Tento restriktivní výklad dnes už ale není přijímán bezvýhradně. V této souvislosti zmiňuji především stanovisko JUDr. Jiřího Kmece, že lze připustit i širší výklad, jelikož výraz „trestní“ není obsažen ani v autentickém znění tohoto ustanovení Úmluvy.¹¹³ S touto interpretací částečně souhlasím, ale zároveň se domnívám, že argumenty vycházející z gramatické struktury textu Úmluvy nelze přeceňovat. Mohlo by tím v důsledku dojít k popření základního smyslu Úmluvy, a to ochranu osob před škodlivými zásahy ze strany státu. Na druhou stranu i přílišné lpění na restriktivním výkladu může způsobit paralýzu systému Úmluvy.

---

¹¹⁰ STEVENS, Lonke. Pre-Trial Detention: The Presumption of Innocence and Article 5 of the European Convention on Human Rights Cannot and Does Not Limit its Increasing Use. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2009-04-01, roč. 17, č. 2, s. 165-180.

¹¹¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 121.

¹¹² Rozsudek ve věci Ciulla proti Itálii ze dne 22. února 1989, č. 11152/84.

¹¹³ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 486.

Zbavení osobní svobody podle článku 5 odst. 1c Úmluvy je ospravedlnitelné ve třech situacích. Jednak je to v případě důvodného podezření ze spáchání trestného činu, z důvodu zabránění spáchání trestného činu nebo zabránění útěku po jeho spáchání. Jednotlivé důvody ovšem nejsou navzájem alternativní. Základním důvodem je zde důvodné podezření ze spáchání trestného činu, který musí být dán vždy. Ostatní důvody mohou k tomuto základnímu jen přibýt navíc, ale žádný z nich nemůže samostatně odůvodnit zbavení svobody ve smyslu článku 5 odst. 1c Úmluvy. Pokud tedy v dané věci neexistuje důvodné podezření, že trestný čin byl spáchán dotyčnou osobou, není již třeba zabývat se existencí ostatních důvodů tohoto ustanovení Úmluvy.¹¹⁴ K uvedeným situacím je také nutno připočítat ještě společný předpoklad, který je platný pro všechny tři důvody vyjádřené v Úmluvě. Zbavení svobody jedince je v každém případě ospravedlnitelné pouze za účelem předvedení před příslušný soudní orgán k vyslechnutí.¹¹⁵

Základním důvodem k zatčení nebo jinému zbavení osobní svobody je existence důvodného podezření ze spáchání, či alespoň pokusu spáchání trestného činu. Důvodnost podezření je dle judikatury ESLP dána tehdy, pokud existují skutečnosti či informace, které mohou přesvědčit objektivního, tedy nezaujatého pozorovatele, že dotyčná osoba se mohla dopustit spáchání trestného činu. Tyto skutečnosti je třeba v každém případě posuzovat s ohledem ke všem okolnostem konkrétního případu (nepostačuje pouhé všeobecné podezření založené na klasifikaci trestného činu). Důvodnost podezření není v žádném případě vázána na požadavek, aby vnitrostátní orgány prozradily všechny důvěrné zdroje, z nichž byly citlivé informace získány. Na druhou stranu jsou ovšem povinny poskytnout alespoň takové informace, které spolehlivě přesvědčí ESLP, že dotyčná osoba je skutečně důvodně podezřelá ze spáchání trestného činu a je nezbytné přistoupit ke zbavení osobní svobody.¹¹⁶

Pokud tedy bude dáno důvodné podezření k zatčení nebo jinému zbavení osobní svobody, bude vykonání tohoto opatření v souladu s článkem 5 odst. 1c Úmluvy, a to i tehdy, když nakonec nedojde ke vznesení trestního obvinění či předvedení před soudní orgán, jelikož následně vyvstanou skutečnosti zakládající důvod k propuštění dotyčné osoby.¹¹⁷

---

¹¹⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 219-220.

¹¹⁵ Rozsudek ve věci Lawless proti Irsku (č. 3) ze dne 1. července 1961, č. 332/57, odst. 14 a rozsudek ve věci Assenov a další proti Bulharsku ze dne 28. října 1998, č. č. 24760/94.

¹¹⁶ Rozsudek ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. srpna 1990, č. 12244/86, 12245/86, 12383/86, odst. 32-34.

¹¹⁷ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 484-485.

Otázkou existence důvodného podezření ze spáchání trestného činu se v nedávné době zabýval ESLP v rozsudku ve věci Khachatryan a další proti Arménii ze dne 27. listopadu 2012. Stížnost byla podána skupinou arménských občanů, kteří se hlásili k náboženské skupině Svědků Jehovových, a kteří v té souvislosti vykonávali tzv. alternativní občanskou službu (alternative civilian service), namísto vojenské služby. V roce 2005 se ale bez schválení svých nadřízených rozhodli tuto službu opustit, a to z důvodu kolize se svým přesvědčením. Arménské úřady toto jednání vyhodnotily jako spáchání trestného činu dle trestního zákona, a proto zahájily se stěžovateli trestní řízení a následně je vzaly do vazby.

ESLP ale konstatoval, že opuštění náhradní služby nebylo v době jednání stěžovatelů dle vnitrostátního práva vůbec trestným činem. Tím se stalo až od roku 2006. Dle názoru ESLP tedy nemohlo být zbavení osobní svobody stěžovatelů založeno na důvodném podezření ze spáchání trestného činu ve smyslu článku 5 odst. 1c Úmluvy, a proto vyslovil porušení toho článku Úmluvy.¹¹⁸

Druhým důvodem ospravedlnitelného zbavení osobní svobody podle článku 5 odst. 1c, který může doplnit základní předpoklad důvodného podezření ze spáchání trestného činu, je zatčení nebo jiné zbavení svobody, pokud je nezbytné, aby bylo jedinci zabráněno spáchání (tedy především dokonání) trestného činu. Dosavadní majoritní judikatura ESLP zakotvila princip, který omezuje aplikaci uvedeného ustanovení na situace, kdy je cílem zbavení svobody zabránit jedinci spáchání pouze konkrétního a specifického trestného činu. Zatčení nebo jiné zbavení svobody jedince je tedy dle převažující judikatury ESLP neospravedlnitelné článkem 5 odst. 1c Úmluvy, pokud je jeho důvodem jen obecné předcházení trestné činnosti.¹¹⁹ Některými judikáty ESLP byl tento princip v minulosti oslaben, jelikož ESLP připustil zbavení svobody v situaci, kdy se jedinec svým jednáním nedostal do žádného z vývojových stádií trestné činnosti, tedy ani do fáze přípravy, ani pokusu.¹²⁰ Typickým příkladem byl rozsudek ve věci Eriksen proti Norsku ze dne 27. května 1997,¹²¹ kdy ESLP ospravedlnil zbavení svobody recidivisty, když konstatoval, že existuje reálná hrozba opakování podobné trestné činnosti.¹²²

---

¹¹⁸ Rozsudek ve věci Khachatryan a další proti Arménii ze dne 27. listopadu 2012, č. 23978/06.

¹¹⁹ Požadavek konkrétního a specifického trestného činu vychází primárně z rozsudku ve věci Guzzardi proti Itálii ze dne 6. listopadu 1980, č. 7367/76, přičemž byl potvrzen i pozdějšími judikáty, zejména rozsudkem ve věci Ječius proti Litvě ze dne 31. července 2000, č. 34578/97.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 267.

¹²¹ Rozsudek ve věci Eriksen proti Norsku ze dne 27. května 1997, č. 17391/90.

¹²² KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 487.

Z mého pohledu je restriktivní interpretace tohoto ustanovení Úmluvy, upravující preventivní zbavení osobní svobody, na místě. Představuje totiž účinnou ochranu jednotlivců i skupin jednotlivců jednak před svévolným jednáním orgánů veřejné moci, tak i před případnou vágní právní úpravou. V krajním případě může tato limitace představovat rozdíl mezi demokratickým právním státem a státem policejním.

Poslední možnost přípustného zbavení osobní svobody vyjádřenou v textu článku 5 odst. 1c Úmluvy považuji spíše za doplňkovou. Vztahuje se na situaci, kdy je objektivně nezbytné zbavit osobu svobody (zejména vzetím do vazby) z důvodu existence oprávněné obavy, že dotyčný po spáchání trestného činu uteče. Takové opatření má tedy primárně následný charakter, protože je vázáno na existenci důvodného podezření, že trestný čin byl spáchán.

Nařízení případné útěkové vazby přitom musí vycházet z takových důvodů, které objektivně ospravedlňují obavu z útěku.¹²³ Tyto důvody dle judikatury ESLP ovšem nelze posuzovat jen z hlediska klasifikace daného trestného činu a závažnosti eventuálního trestu, který za něj může být uložen, nýbrž je třeba vyhodnocovat je s ohledem na celou řadu dalších relevantních faktorů, které mohou potvrdit či vyvrátit nezbytnost zbavení osobní svobody. Zejména je nutné přihlížet k povaze osoby, o jejíž zbavení svobody se jedná, k morálním hodnotám, které zastává, k jejím majetkovým poměrům a v neposlední řadě také k jejím možným vazbám se zahraničím a k jejím vztahům vůči státu, ve kterém je stíhána pro spáchání trestného činu.¹²⁴

Tento třetí důvod považuji stejně jako většina autorů, za doplňkový až nadbytečný. Tento názor je opíráno především o podle mě zcela logický argument, že osoba, u níž existuje obava z útěku po spáchání trestného činu, může být bezpochyby zbavena osobní svobody primárně podle prvního důvodu, tedy již na základě důvodného podezření ze spáchání trestného činu.¹²⁵

Ačkoliv ESLP mnohokrát judikoval, že výčet důvodů zbavení osobní svobody uvedených v článku 5 odst. 1 Úmluvy je vyčerpávající, lze se v odborné literatuře setkat i s judikaturou podpořeným argumentem, že výše zmíněné důvody uvedené v článku 5 odst. 1c taxativní nejsou. Za současného splnění požadavku důvodného podezření ze spáchání trestného činu se takové zbavení svobody může opírat i o jiné důvody

---

¹²³ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 222.

¹²⁴ Rozsudek ve věci W. proti Švýcarsku ze dne 26. ledna 1993, č. 14379/88, odst. 31-33.

¹²⁵ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 118.

vycházející z vnitrostátního práva, a to například ohrožení veřejného pořádku¹²⁶ či existence obavy z ovlivňování svědků.¹²⁷

V souvislosti s důvody zbavení osobní svobody podle ustanovení článku 5 odst. 1c Úmluvy musím na závěr zdůraznit, že mezi tímto článkem a článkem 5 odst. 3, který upravuje procesní záruky garantované Úmluvou osobám, které jsou zbaveny svobody právě na základě důvodů uvedených v článku 5 odst. 1c Úmluvy, existuje velice úzké spojení. Tato dvě uvedená ustanovení vytvářejí v podstatě společný celek a jsou značně provázaná.¹²⁸ Obsah článku 5 odst. 1c Úmluvy je proto nezbytné vykládat i ve světle procesních garancí uvedených v článku 5 odst. 3 Úmluvy.¹²⁹

4.2.5. Zbavení osobní svobody nezletilého dle článku 5 odstavce 1d Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Kromě důvodů zbavení osobní svobody, které jsem dosud zmínil, Úmluva také ve svých ustanoveních reflektuje potřebu zvýšené ochrany osob nezletilých před nezákonným a svévolným zbavením osobní svobody ze strany orgánů veřejné moci. Úmluva proto obsahuje specifickou úpravu zbavení svobody nezletilého, a to konkrétně v článku 5 odst. 1d, který umožňuje: *„zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán.“*¹³⁰

Toto ustanovení je tedy směřováno pouze na osoby nezletilé (dle ustálených standardů právních úprav jednotlivých států Úmluvy jsou tím myšleny osoby mladší osmnácti let věku). Dopadá přitom na dvě specifické situace zbavení osobní svobody nezletilého, a to z důvodu zajištění výchovného dohledu nad dotyčným anebo za účelem jeho předvedení před příslušný orgán. Oba důvody je dle judikatury ESLP nutné striktně oddělovat.¹³¹ V obou uvedených případech lze nicméně nalézt tři základní pojmové znaky, které jsou pro ně společné. Jednak je to požadavek zákonnosti jednání vnitrostátních orgánů, dále subjektem musí být nezletilá osoba a zároveň ke zbavení osobní svobody musí dojít v souvislosti s řízením o záležitosti dotýkající se tohoto nezletilého.

¹²⁶ Rozsudek ve věci Letellier proti Francii ze dne 26. června 1991, č. 12369/86.

¹²⁷ REPÍK, Bohumil. Kdy porušení vnitrostátního práva má za následek porušení Evropské úmluvy o evropských právech?. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2001, roč. 2001, č. 3, s. 14.

¹²⁸ Tato skutečnost je vyjádřena například v rozsudku ve věci Tinner proti Švýcarsku ze dne 26. dubna 2011, č. 59301/08, 8439/09.

¹²⁹ Článek 5 odstavce 3 Úmluvy podrobně rozeberu v kapitole 5, pojednávající právě o procesních zárukách garantovaných Úmluvou.

¹³⁰ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1d.

¹³¹ Rozsudek ve věci Bouamar proti Belgii ze dne 29. února 1988, č. 9106/80, odst. 41-53.

Zbavení svobody nezletilého za účelem výchovného dohledu souvisí v první řadě s odpovědností nezletilé osoby za své protiprávní jednání. Spojuje tedy v sobě jak prvek sankční, tak i prvek výchovný. Nezbytným předpokladem vyžadovaným Úmluvou je vždy existence rozhodnutí soudního či správního orgánu ve věci samé, tedy meritorního rozhodnutí.¹³² ESLP v rámci své dosavadní judikatury také doplnil, že pro aplikaci tohoto ustanovení článku 5 odst. 1d Úmluvy je vyžadováno, aby instituce, v níž je nezletilec zadržován, skutečně poskytovala výchovný dohled.¹³³ ESLP ale tento požadavek neinterpretuje doslovně či restriktivně a připouští, že umístění do tohoto zařízení nemusí být okamžité, pokud nelze jinak. V souladu s článkem 5 odst. 1d Úmluvy by tedy dle judikatury ESLP bylo i zbavení svobody nezletilého na základě časově omezeného předběžného opatření, které samo o sobě nemá charakter výchovného dohledu, a to za předpokladu, že toto zadržení má povahu opatření, které bezprostředně předchází samotnému umístění nezletilého do zařízení se zvláštním režimem výchovného dohledu. Tento požadavek nebyl naplněn například v případě Bouamar proti Belgii z roku 1988, kdy byl stěžovatel celkem devětkrát umístěn do vazební věznice, a to vždy na maximální přípustnou dobu patnácti dnů. Nakonec ale nikdy nebyl umístěn do zařízení s výchovným dohledem, protože v té době nebyla v Belgii vhodná infrastruktura. Dle názoru ESLP tedy ke zbavení osobní svobody nemohlo dojít za účelem výchovného dohledu, a proto konstatoval porušení článku 5 odst. 1d Úmluvy.¹³⁴

ESLP v rámci své dosavadní judikatury také zdůrazňuje, že při posuzování, zda konkrétní situace spadá pod možnost zadržení nezletilého za účelem výchovného dohledu, je třeba zohlednit specifickou povahu zmíněného ustanovení, a to v tom směru, že rodiče nezletilého disponují určitým rozsahem tzv. rodičovských práv dle článku 8 Úmluvy, a tyto práva je nutné respektovat. Z tohoto důvodu ESLP nepovažoval za zbavení osobní svobody situaci, kdy byl jedenáctiletý syn z rozhodnutí své matky umístěn do psychiatrické léčebny. ESLP uznal v rámci výkonu rodičovských práv existenci určitého omezujícího oprávnění rodičů ve vztahu ke svým dětem.¹³⁵

Druhá část článku 5 odst. 1d Úmluvy, tedy zadržení nezletilého za účelem jeho předvedení, má primárně zajišťovací charakter a je tedy bez sankčního aspektu. Toto

---

¹³² KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 500.

¹³³ Rozsudek ve věci Ichin a další proti Ukrajině ze dne 21. prosince 2010, č. 28189/04, 28192/04, odst. 39.

¹³⁴ Rozsudek věci Bouamar proti Belgii ze dne 29. února 1988, č. 9106/80 publikovaný v BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Příklad Bruno Jungwiert. Praha: IFEC, 2003, s. 67-70.

¹³⁵ Rozsudek ve věci Nielsen proti Dánsku ze dne 28. listopadu 1988, č. 10929/84, odst. 61.

ustanovení je zároveň ve vztahu speciality (*lex specialis*) vůči obecné úpravě zbavení osobní svobody jedince za účelem předvedení, zakotvené v článku 5 odst. 1c Úmluvy.¹³⁶

Jedním z hlavních rozlišujících faktorů je přitom skutečnost, že nezletilec není předvedením zbaven osobní svobody z důvodu podezření ze spáchání trestného činu (*criminal charge*), nýbrž proto, aby bylo zabezpečeno vyloučení dalšího negativního působení ze strany okolního prostředí (například zbavení osobní svobody do rozhodnutí soudního orgánu o umístění nezletilého).¹³⁷

4.2.6. Zbavení osobní svobody jedince za účelem zabránění šíření nakažlivé choroby nebo dalších osob spadajících do specifické sociální kategorie ve smyslu článku 5 odstavce 1e Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva připouští také možnost zbavení osobní svobody jedince v souvislosti s duševní či nakažlivou nemocí nebo vzhledem k příslušnosti k určité sociální kategorii osob. Konkrétně článek 5 odst. 1e Úmluvy umožňuje: „*zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků.*“¹³⁸

Zbavení osobní svobody z uvedených důvodů má především chránit veřejné zdraví, bezpečnost i veřejný pořádek, zároveň ale má být osobám takto zbaveným svobody poskytnuta vhodná terapie či léčení. ESLP v této souvislosti mnohokrát zdůraznil, že uvedený léčebně-ochranný smysl tohoto ustanovení Úmluvy nesmí být v žádném případě potlačen. Poměrně široký prostor ke zbavení osobní svobody je orgánům veřejné moci přiznáván za účelem zabránění šíření nakažlivé nemoci. Umožňuje zadržet především osobu trpící nakažlivou nemocí, ale rozsah tohoto ustanovení Úmluvy je daleko širší. Ze stejného důvodu lze za některých okolností zbavit svobody také osobu, u které je pouze podezření, že trpí nakažlivou nemocí a v neposlední řadě také tzv. přenašeče, tedy osobu, která samotnou nemocí netrpí, ale může ji přenášet na jiné osoby. Takto široké vymezení subjektů je dáno skutečností, že cílem zásahu orgánů veřejné moci je pouze zabránění dalšímu šíření nakažlivé nemoci,

---

¹³⁶ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 500.

¹³⁷ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 121.

¹³⁸ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1e.

a proto takový zásah je ospravedlnitelný vůči všem jejím širitelům, a to i těm potenciálním.¹³⁹

ESLP v rámci své judikatury ale zdůraznil, že zbavení osobní svobody je v souvislosti s nakažlivou chorobou přípustné pouze tehdy, pokud je její šíření nebezpečné pro veřejné zdraví a bezpečnost, a zároveň pokud je zbavení svobody dotyčného posledním možným opatřením k zamezení šíření nemoci, protože se jiné, méně intenzivní prostředky, ukázaly jako nedostatečné. Pokud tato dvě kritéria nebudou splněna, zbavení osobní svobody nemůže být ospravedlnitelné článkem 5 odst. 1e Úmluvy.¹⁴⁰

Nejčastěji namítaným porušením článku 5 odst. 1e Úmluvy, kterým se ESLP musí zabývat, jsou případy zbavení osobní svobody, ke kterým dojde v souvislosti s osobou duševně nemocnou.

Už samotný pojem duševní nemoci ale nelze definovat s konečnou platností, protože musí reflektovat postupný vývoj na poli medicíny a vývoj ve vnímání těchto případů společností.¹⁴¹ Osobu proto nelze automaticky považovat za duševně nemocnou jen proto, že zastává názory nebo jedná takovým způsobem, který je odlišný od obvyklých norem společnosti.¹⁴²

Protože i termín duševní nemoci stále zůstává do určité míry závislý na konkrétní interpretaci, ESLP uznal, že při posuzování jednotlivých případů je nutné aplikovat více restriktivní přístup. Stanovil proto souhrn podmínek, které musejí být splněny.

První podmínkou je nutnost bezpečně prokázat, že osoba skutečně trpí duševní nemocí (s výjimkou naléhavých případů), a to na základě lékařského osvědčení nebo jiného posudku lékaře, které přitom musí vycházet ze současného stavu dotyčné osoby. Druhá podmínka stanovuje, že prokázaná duševní porucha musí být takového druhu a stupně, který vyžaduje nucenou internaci v nemocničním nebo jiném příslušném zařízení. Zadržení má v této souvislosti sloužit nejen k ochraně veřejnosti, ale zároveň má být jeho prostřednictvím poskytnuta duševně nemocné osobě lékařská péče. Třetí podmínkou je skutečnost, že oprávněnost tohoto zbavení osobní svobody závisí na trvání dané duševní poruchy s tím, že čím delší je doba trvání předmětného zbavení osobní svobody, tím přísnější nároky musejí být kladeny na důvody k jeho

---

¹³⁹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 501.

¹⁴⁰ Rozsudek ve věci Enhorn proti Švédsku ze dne 25. ledna 2005, odst. 44.

¹⁴¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. *Bulletin advokacie: Zvláštní číslo*. Praha: Česká advokátní komora, listopad 2008, s. 73.

¹⁴² Rozsudek ve věci Ashingdane proti Spojenému Království ze dne 28. května 1985, č. č. 8225/78 či rozsudek ve věci Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. října 1979, č. 6301/73, odst. 37.

pokračování.¹⁴³ Poslední podmínka zakotvuje, že k zadržení duševně nemocné osoby lze přistoupit až jako k poslední možnosti, poté co se jiná, méně závažná opatření, ukážou jako nepostačující k ochraně veřejného či osobního zájmu.¹⁴⁴ Jestliže by některá z těchto podmínek chyběla, byl by ESLP nucen konstatovat porušení Úmluvy.

Pouhá existence duševní choroby tedy sama o sobě neospravedlňuje zásah do osobní svobody. Musí přistoupit další faktory, v důsledku kterých může být jednání osoby trpící duševní poruchou způsobilé zasáhnout do práv ostatních.¹⁴⁵

Otázkou zbavení osobní svobody v důsledku duševní poruchy se ESLP zabýval i v souvislosti s Českou republikou, a to v případě Sýkora proti České republice ze dne 22. listopadu 2012. Stěžovatelem byl český občan, který byl mezi lety 2000 a 2004 v důsledku diagnostikované paranoidní schizofrenie několikrát zbaven způsobilosti k právním úkonům a v roce 2005 byl proti své vůli hospitalizován v psychiatrické léčebně, a to celkem po dobu 20 dní. Nucená hospitalizace byla ihned oznámena příslušnému soudu. Ten ale nezahájil řízení o přípustnosti převzetí a držení stěžovatele ve zdravotnickém ústavu. Souhlas s internací totiž vyslovil soudem ustanovený opatrovník, a to město Brno. Dle právního řádu ČR tedy byly splněny všechny zákonné požadavky držení osoby ve zdravotnickém zařízení.

ESLP ovšem takový postup nepovažoval za slučitelný s článkem 5 Úmluvy. Zabýval se především tím, zda české právo poskytovalo v rozhodné době dostatečné garance proti svévolnému jednání. V této souvislosti konstatoval, že jedinou takovou existující garancí byl požadavek vyslovení souhlasu opatrovníkem. Ten souhlas ale udělil, aniž by stěžovatele vůbec viděl nebo ho aspoň zkontaktoval. ESLP proto nepovažoval takto udělený souhlas za dostatečnou garanci absence svévole státních orgánů. I přesto, že bylo zbavení osobní svobody stěžovatele v souladu s českým právem, nebylo z hlediska Úmluvy zákonné, protože nebyly respektovány potřebné záruky proti svévoli. ESLP tedy v tomto případě konstatoval porušení článku 5 odst. 1e Úmluvy.¹⁴⁶

Článek 5 odst. 1e Úmluvy ospravedlňuje nejen zbavení osobní svobody v souvislosti s chorobným stavem jedince, ale ve druhé části tohoto odstavce také

---

¹⁴³ Rozhodnutí ve věci Frank proti Německu ze dne 28. září 2010, č. 32705/06.

¹⁴⁴ Jednotlivé podmínky ESLP judikoval v celé řadě rozsudků, zejména rozsudek ve věci Sabeva proti Bulharsku ze dne 10. června 2010, č. 44290/07, odst. 56; rozsudek ve věci Stögmüller proti Rakousku ze dne 10. listopadu 1969, č. 1602/62; rozsudek ve věci Ashingdane proti Spojenému Království ze dne 28. května 1985, č. 8225/78 a další.

¹⁴⁵ Rozsudek ve věci Tkáčik proti Slovensku ze dne 14. října 2003, č. 42472/98.

¹⁴⁶ Rozsudek ve věci Sýkora proti České republice ze dne 22. listopadu 2012, č. 23419/07, odst. 47-71.

připouští zásah do osobní svobody pro příslušnost ke specifickým skupinám osob. Konkrétně se jedná o alkoholiky, narkomany a tuláky.

V případě alkoholiků a narkomanů vychází přípustnost zbavení osobní svobody ze shodných základů jako v případě osob duševně nemocných. Základním aspektem důvodnosti jejich nuceného držení je nebezpečnost pro společnost, vzniklá v důsledku značně oslabené rozpoznávací a ovládací složky jednání těchto jedinců. Naopak odlišujícím faktorem je především skutečnost, že nebezpečnost jednání pro veřejné i osobní zájmy bude posuzována podle kritérií, které nemusí mít nutně lékařskou povahu, ale mohou být i sociálního charakteru.¹⁴⁷

ESLP se musel především vypořádat s pojmovým vymezením termínů alkoholik a narkoman. Termínem alkoholik se obecně označuje osoba, která je závislá na alkoholu. ESLP ale konstatoval, že tento pojem musí být vykládán i ve světle účelu a podstaty článku 5 odst. 1e Úmluvy. Proto se toto ustanovení vztahuje nejen na jedince, u kterých je skutečně lékařsky diagnostikována závislost na alkoholu, ale zároveň umožňuje zbavit osobní svobody i ty osoby, které nejsou z lékařského hlediska alkoholiky, ale jejichž jednání pod vlivem alkoholu je způsobilé ohrozit veřejný pořádek nebo je samotné. Rozhodujícím faktorem pro umístění na uzavřené psychiatrické oddělení či kliniku pro alkoholově závislé tedy není to, zda je osoba skutečně závislá na alkoholu, ale klíčovým kritériem je existence nebezpečí, které osoba pod vlivem alkoholu představuje pro sebe nebo ostatní členy společnosti. ESLP v této souvislosti také ale připomněl, že i v těchto případech musí vnitrostátní orgány posoudit, zda je zbavení osobní svobody skutečně nezbytné k ochraně sledovaných zájmů, nebo zda by v konkrétní situaci nepostačovalo méně závažné opatření.¹⁴⁸

Co se týče posuzování zbavení osobní svobody narkomanů, tato oblast dosud není pokryta judikaturou ESLP, ale z odborné literatury lze dovodit převažující názor, že by ESLP v takovém případě postupoval obdobně široce jako v případě alkoholiků.¹⁴⁹

Poslední kategorií osob, které lze zbavit osobní svobody podle článku 5 odst. 1e Úmluvy jsou tuláci. Z hlediska vymezení se jedná o poněkud komplikované ustanovení, jelikož ani sám ESLP žádnou definici neuvádí. Problematičnost spočívá opět především ve vymezení samotného pojmu. Tulákem ve smyslu článku 5 odstavce 1e Úmluvy lze z formálního hlediska označit osobu, která nemá stálé bydliště, prostředky ke své obživě

---

¹⁴⁷ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 501.

¹⁴⁸ Rozsudek ve věci Witold Litwa proti Polsku ze dne 4. dubna 2000, č. 26629/95, odst. 60-64.

¹⁴⁹ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 125.

ani řádný zdroj příjmů.¹⁵⁰ To ovšem stále nemusí znamenat, že osoba žije jako tulák. Oproti tomu i osoba, která má formální bydliště, může vést život tuláka. Další komplikací je také otázka posouzení případné nebezpečnosti takového chování. Ani zde nelze s konečnou platností stanovit přesné mantinely.¹⁵¹ Posouzení oprávněnosti případného zbavení osobní svobody proto musí být v každém případě podrobeno detailnímu a zároveň citlivému zhodnocení.

4.2.7. Zbavení osobní svobody v souvislosti s nepovoleným vstupem na státní území, či v souvislosti s řízením o vyhoštění či vydání osoby ve smyslu článku 5 odstavce 1f Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Poslední přípustný důvod zbavení osobní svobody ve smyslu rozsáhlého článku 5 odst. 1 Úmluvy je obsažen v písmeni f a umožňuje: „*zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolanému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání.*“¹⁵²

Uvedené ustanovení se vztahuje na specifickou oblast cizineckého a azylového práva, přičemž zbavení osobní svobody zde má především procesní a zajišťovací funkci. Základní odlišení jednotlivých případů je přitom určeno především podle okamžiku, kdy orgány veřejné moci zjistí neoprávněnost pobytu jedince nebo jeho vstupu na dané území a důvody, které takovou neoprávněnost zakládají. V prvním případě se bude jednat především o osobu imigranta žádajícího o azyl a v druhém případě zejména o osobu, která sice vstoupila do země legálně, ale poté nastaly skutečnosti odůvodňující vyhoštění či vydání do ciziny.

Jednotlivé instituty se od sebe také liší svou právní povahou. Zatímco vyhoštění cizince je primárně trestní sankce hmotněprávního charakteru, vydání osoby ke stíhání do cizího státu je typicky prostředek procesní. Zbavení svobody ovšem stále zůstává procesním prostředkem k zabezpečení realizace těchto institutů.¹⁵³

Významnou úlohu při aplikaci tohoto ustanovení opět sehrál ESLP, který stanovil několik základních kritérií. Zbavení osobní svobody jedince lze ospravedlnit důvody uvedenými v článku 5 odst. 1f Úmluvy pouze tehdy, pokud je provedeno v rámci probíhajícího vyhošťovacího nebo vydávacího řízení, které přitom musí vedeno s náležitou péčí.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Rozsudek ve věci De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii ze dne 18. června 1971, č. 2178/64, odst. 68.

¹⁵¹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 502.

¹⁵² Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 1f.

¹⁵³ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 502.

¹⁵⁴ Rozsudek velkého senátu ve věci Chahal proti Spojenému království ze dne 15. listopadu 1996, č. 22414/93.

Nařízená vyhošťovací či vydávací vazba zároveň musí být v souladu se zásadou ochrany jedince před svévolnými zásahy státu do osobní svobody¹⁵⁵ a vnitrostátní právo upravující konkrétní opatření musí respektovat zásady vyjádřené v Úmluvě.¹⁵⁶

ESLP ovšem správně nezůstal pouze u tohoto vymezení a stanovil některé další požadavky. Významným se v tomto ohledu stal mimo jiné i rozsudek týkající se České republiky, a proto se budu zabývat právě jím. Jedná se o rozsudek ve věci Rashed proti České republice z roku 2008. Stěžovatelem byl egyptský občan, který po příletu do České republiky požádal o azyl. Jeho žádost ale byla zamítnuta a on byl dočasně umístěn do přijímacího střediska ležícího mimo samotné letiště, kde setrval až do svého návratu do Egypta. Stěžovatel namítal zejména neexistenci právního podkladu pro jeho umístění ve zmíněném zařízení.

ESLP zde s odkazem na svou dosavadní judikaturu formuloval konkrétní požadavky, které mají být kladeny na opatření spočívající v zadržení a dalším držení osoby za účelem zamezení jejímu vstupu na území státu bez povolení. Zbavení osobní svobody musí být především v souladu s cílem článku 5 Úmluvy, tedy ochranou jedince před svévolí, přičemž svévolnost nebude dána zejména tehdy, když orgány státu budou jednat v dobré víře a s cílem zamezit jedinci vstup na své území. Dále, zbavení osobní svobody musí být vykonáváno v místě a za podmínek, které jsou adekvátní a doba jeho trvání musí být přiměřená sledovanému cíli.¹⁵⁷ A nakonec, zbavení osobní svobody musí proběhnout v souladu s řízením stanoveným zákonem, který přitom musí být dostupný, přesný, a tím v souladu se zásadou právního státu.

Tyto požadavky ale v případě Rashed proti České republice splněny nebyly, protože podle názoru ESLP český právní řád v rozhodné době neposkytoval dostatečnou záruku práva stěžovatele na osobní svobodu.¹⁵⁸

ESLP v rámci své judikatury¹⁵⁹ také připustil, že článek 5 poskytuje větší ochranu státním občanům a jiným osobám, které na daném území pobývají legálně, než cizincům, a to bez ohledu na skutečnost, zda se mohou mezinárodní ochrany oprávněně domáhat či ne. Zároveň také uznal, že státy jsou, v rámci své suverénní pravomoci zabezpečovat vlastní státní hranice, oprávněny zadržet v zásadě všechny cizince vstupující na jeho území. Uplatňování této pravomoci ale může představovat překážku

---

¹⁵⁵ V rozsudku ve věci Yefimova proti Rusku ze dne 19. února 2013, č. 39786/09 bylo zadržení stěžovatelky v rozporu s článkem 5 odst. 1f Úmluvy, jelikož v ruském právním řádu neexistovala v rozhodné době právní úprava, která by byla dostatečnou zárukou ochrany před svévolí.

¹⁵⁶ Rozsudek ve věci Shamsa proti Polsku ze dne 27. listopadu 2003, č. 45355/99, 45357/99.

¹⁵⁷ Rozsudek ve věci Saadi proti Spojenému království ze dne 29. ledna 2008, č. 13229/03.

¹⁵⁸ Rozsudek ve věci Rashed proti České republice ze dne 27. listopadu 2008, č. 298/07.

¹⁵⁹ Rozsudky ve věci Chahal proti Spojenému království, č. 22414/93, Saadi proti Spojenému království, č. 13229/03 a jiné.

pro posuzování, zda a do jaké míry může být zbavení osobní svobody používáno k odrazení cizince od žádání povolení ke vstupu, nebo jako způsob, jakým se stát chce vyhnout svým závazkům vyplývajícím z mezinárodního humanitárního práva.¹⁶⁰

5. Procesní záruky garantované článkem 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva v souvislosti s otázkami osobní svobody nevymezuje pouze důvody, kdy lze zásah státního orgánu do tohoto práva považovat za přípustný, ale zakotvuje i konkrétní procesní záruky, které musejí být garantovány každému jedinci, který byl své osobní svobody zbaven. Tyto záruky jsou formulovány v druhé části článku 5 Úmluvy, a to v odstavcích 2 až 5, přičemž většina z nich se vztahuje na všechny případy zbavení osobní svobody uvedené v prvním odstavci tohoto článku. Jedinou výjimkou je procesní záruka vyjádřená v článku 5 odstavci třetím, která se vztahuje pouze na případ zbavení osobní svobody v souvislosti s trestním řízením podle článku 5 odst. 1c.

5.1. Požadavek seznámení osoby s důvody zbavení osobní svobody

První procesní záruka je formulovaná v článku 5 odstavci 2, který stanovuje, že: „Každý kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.“¹⁶¹ Toto ustanovení zakotvuje jedno ze základních práv osoby, která byla zbavena osobní svobody, a to aby jí byly sděleny důvody provedeného opatření. Působnost zmíněného práva je velmi široká, jelikož se vztahuje na všechny osoby zbavené osobní svobody, včetně těch, kteří byli zadrženi v důsledku duševní nemoci,¹⁶² a to na základě kteréhokoli důvodu uvedeného v článku 5 odstavci prvním Úmluvy.

Svou podstatou se jedná především o záruku proti svévolnému jednání orgánů veřejné moci. Zároveň ale představuje i nezbytnou podmínku k zaručení rovnosti zbraní a práva na obhajobu v rámci soudního řízení. Tato procesní záruka vytváří předpoklad, aby se osoba zbavená svobody mohla reálně obrátit na soud, ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy, který rozhodne o legálnosti tohoto opatření.¹⁶³ Je tedy zřejmé, že existuje úzké propojení mezi oběma ustanoveními, což potvrdil i ESLP. Ten šel

---

¹⁶⁰ LANGFORD, Peter a Ian BRYAN. The Lawful Detention of Unauthorised Aliens under the European System for the Protection of Human Rights. *Nordic Journal of International Law*. 2011-04-01, roč. 80, č.2, s. 193-218.

¹⁶¹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 2.

¹⁶² Rozsudek ve věci Van der Leer proti Nizozemí ze dne 21. února 1990, č. 11509/85, odst. 27-29.

¹⁶³ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 223.

v rámci své judikatury dokonce ještě dál, když konstatoval, že požadavek na seznámení osoby s důvody jejího zatčení sám o sobě už nepřímo vyplývá ze samotného článku 5 odstavce 4 Úmluvy, jelikož osoba se nemůže účinně obrátit na soud k posouzení zákonnosti zbavení svobody, aniž by byly sděleny potřebné skutečnosti, o které se zbavení svobody opírá.¹⁶⁴

Primárním cílem článku 5 odst. 2 tedy je, aby osobě zbavené svobody byly sděleny takové informace, které jí umožní zpochybnit oprávněnost předmětného opatření.¹⁶⁵ Tyto informace jí musí být sděleny neprodleně, jednoduše pochopitelným a jasným, nikoli tedy odborným způsobem. Úmluva zároveň nevyžaduje, aby zadržené osobě byly sděleny veškeré informace, které by zabíhaly do všech právních podrobností, nebo informace utajované. Naopak v souladu principem srozumitelnosti a jasnosti, je vyžadováno, aby orgány veřejné moci poskytly osobě zbavené svobody hlavně základní skutkové a právní důvody (ovšem nikoli jen formou odkazu na ustanovení zákona), které vedly ke zbavení osobní svobody a které jí umožní napadnout u soudu nezákonnost a nedůvodnost tohoto opatření.¹⁶⁶ Dotyčná osoba tedy nemusí mít přístup do celého soudního spisu, ale musí jí být sděleny alespoň takové informace, které jí umožní domáhat se práva na soudní ochranu, formulovaného v článku 5 odst. 4 Úmluvy.¹⁶⁷ Zároveň je třeba podotknout, že informace poskytované zadrženému cizinci v souvislosti s jeho vyhoštěním nebo vydáním ke stíhání do cizího státu mohou být a také zpravidla bývají méně úplné než v jiných případech.¹⁶⁸ V každém případě je ale nutné, aby se skutečnost, zda seznámení s důvody bylo obsahově dostatečné a zda tak bylo učiněno i dostatečně rychle, vždy posuzovala nikoli abstraktně, ale podle konkrétního případu a jeho specifických okolností,¹⁶⁹ přičemž povinnost prokázat, že seznámení s důvody proběhlo v souladu s ustanoveními Úmluvy, nese vláda státu, proti kterému stížnost směřuje.¹⁷⁰

---

¹⁶⁴ Rozsudek ve věci X proti Spojenému království ze dne 5. listopadu 1981, odst. 66.

¹⁶⁵ Obdobný požadavek je striktněji formulován i v článku 6 odst. 3a Úmluvy. Zde je však oproti článku 5 odst. 2 vyžadováno podrobné seznámení, což je významné především pro efektivní uplatnění práva na obhajobu.

¹⁶⁶ KMEC, Jiří, David KOSARĚ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 503-505.

¹⁶⁷ Rozsudek ve věci Shamayev a další proti Gruzii a Rusku ze dne 12. dubna 2005, č. 36378/02, odst. 427.

¹⁶⁸ HUBÁLKOVÁ, Eva. Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. *Bulletin advokacie: Zvláštní číslo*. Praha: Česká advokátní komora, listopad 2008, s. 77.

¹⁶⁹ Rozsudek ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. srpna 1990, č. 12244/86, 12245/86, 12383/86, odst. 40.

¹⁷⁰ Rozsudek ve věci Kaboulov proti Ukrajině ze dne 19. listopadu 2009, č. 41015/04, odst. 147.

Dále také platí, že ESLP pro seznámení s důvody nevyžaduje žádnou specifickou formu. Proto mohou být sdělované informace poskytnuty jak písemně, tak ústně (ESLP dokonce připustil i ústní sdělení právnímu zástupci dotyčné osoby¹⁷¹).¹⁷²

Jednou z dalších klíčových náležitostí při posuzování, zda byla zadržovaná osoba seznámena s důvody zbavení svobody v souladu s článkem 5 odst. 2 Úmluvy, je rychlost, s jakou tak orgány veřejné moci učinily. Uvedený článek výslovně požaduje, aby k seznámení došlo neprodleně. Tento termín je nutné vykládat s ohledem na konkrétní případy. Z dosavadní judikatury ESLP v této souvislosti vyplývá, že prodlení v rádech celých dnů bude zpravidla považováno za nepřípustné¹⁷³ a naopak prodlení pouze v rádech hodin bude zpravidla akceptováno.¹⁷⁴ Přípustná byla dle ESLP i situace, kdy státní orgán informoval zadržovaného ihned při zatčení a písemné vyhotovení mu bylo dodáno za další 2 dny.¹⁷⁵

Požadavek srozumitelnosti seznámení s důvody zbavení osobní svobody, ve smyslu ustanovení článku 5 odst. 2 Úmluvy, může být naplněn pouze za předpokladu, že byly dotyčné osobě sděleny v jazyce, kterému rozumí. Srozumitelnost jazyka přitom není vázána pouze na mateřský jazyk, nýbrž může být použit i jakýkoli jiný jazyk, kterému zadržovaná osoba rozumí. V případě potřeby může být využit i tlumočnick.¹⁷⁶ Z podstaty uvedeného požadavku je zřejmé, že jeho hlavní důležitost bude spočívat především v řízeních týkajících se cizinců.

5.2. Právo být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu a být souzen v přiměřené lhůtě nebo být propuštěn

Druhá procesní záruka, která je formulovaná v článku 5 odst. 3 Úmluvy má specifický charakter. Vztahuje se totiž pouze na jedince, kteří byli zbaveni osobní svobody v souvislosti s podezřením ze spáchání trestného činu podle článku 5 odst. 1c Úmluvy, a proto je třeba vykládat obě ustanovení jako jeden celek. Garance obsažené v článku 5 odst. 3 zaujímají podle mého názoru jednu ze stěžejních úloh v garančním systému článku 5 Úmluvy, a to proto, že se vztahují na osoby, u kterých bylo razantním

¹⁷¹ Rozsudek ve věci Saadi proti Spojenému království ze dne 29. ledna 2008, č. 13229/03, odst. 84.

¹⁷² KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 504., srov. REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 224.

¹⁷³ Rozsudek ve věci Saadi proti Spojenému království ze dne 29. ledna 2008, č. 13229/03 – 76 hodin.

¹⁷⁴ Rozsudek ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. srpna 1990, č. 12244/86, 12245/86, 12383/86 -7 hodin.

¹⁷⁵ Rozsudek ve věci Čonka proti Belgii ze dne 5. února 2002, č. 51564/99.

¹⁷⁶ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 224.

způsobem zasaženo do sféry osobní svobody bez předchozího rozhodnutí o vině a trestu.

Článek 5 odst. 3 Úmluvy konkrétně stanovuje, že: „Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení.“¹⁷⁷

Toto ustanovení Úmluvy tak obsahuje ve skutečnosti dvě záruky. První z nich zaručuje urychlené zapojení státního orgánu při posuzování zákonnosti zbavení osobní svobody a druhá zajišťuje, že délka trvání zbavení svobody, respektive vazby bude přiměřená.¹⁷⁸

Primárním účelem článku 5 odst. 3 Úmluvy je tedy poskytnout osobě zbavené svobody potřebné záruky proti svévolnému či neoprávněnému zbavení osobní svobody a zabezpečit její propuštění, pokud nařízené opatření již nebude přiměřené¹⁷⁹ nebo bude bezdůvodné.¹⁸⁰

5.2.1. Právo být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu

Osoba zadržená ve smyslu článku 5 odst. 1c Úmluvy musí být ihned předvedena před příslušný státní orgán, který nařízené opatření podrobí nezávislému soudnímu přezkumu, zda zbavení osobní svobody bylo odůvodněné.¹⁸¹ Příslušným státním orgánem přitom může být buď soudce (judge), anebo i jiná úřední osoba (officer). Obě kategorie jsou sice svou povahou odlišné, ale Úmluva v této souvislosti předpokládá určitou analogii, že oba orgány budou vykonávat srovnatelné úkoly. Dá se tedy předpokládat, že úřední osoba bude disponovat některými charakteristikami soudce. Pro určení, jaké konkrétní podmínky mají být splněny, aby bylo možné hovořit o úřední osobě ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy, se stal rozhodujícím především rozsudek ve věci Schiesser proti Švýcarsku ze dne 4. prosince 1979. ESLP zde formuloval tři základní podmínky.¹⁸² První z nich je nezávislost na moci výkonné a na zúčastněných

¹⁷⁷ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 3.

¹⁷⁸ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 224-225.

¹⁷⁹ Rozsudek ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. března 2009, č. 39298/04, 8723/05, odst. 89.

¹⁸⁰ Rozsudek ve věci De Jong, Baljet a Van den Brink proti Nizozemsku ze dne 22. května 1984.

¹⁸¹ Rozsudek ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. března 2009, č. 39298/04, 8723/05, odst. 89.

¹⁸² Rozsudek ve věci Schiesser proti Švýcarsku ze dne 4. prosince 1979, č. 7710/76, odst. 27-31.

stranách. Není tím ovšem vyloučena určitá míra podřízenosti jiným úředním osobám, případně soudcům, pokud bude nadále zachována analogická nezávislost. Druhou podmínkou (procesního charakteru) je požadavek, aby byl předvedený jedinec osobně vyslechnut dotyčnou úřední osobou. Není přípustné, aby výslech provedl pověřený policejní orgán¹⁸³ či jiná osoba, než ta, která bude rozhodovat o oprávněnosti zbavení svobody.¹⁸⁴ Třetí podmínkou je požadavek vyžadující, aby dotyčná úřední osoba disponovala pravomocí k přezkoumání okolností zbavení osobní svobody a k rozhodnutí, zda existují důvody opravňující takový zásah, tedy důvody zakotvené v článku 5 odst. 1c Úmluvy. Pokud shledá, že dány nejsou, musí mít pravomoc nařídít propuštění zadržené osoby.¹⁸⁵ Uvedené požadavky musí úřední osoba ve smyslu článku 5 odst. 3 splňovat vždy kumulativně.

Judikatura ESLP ovšem v této souvislosti nebyla zcela neměnná, ale prodělala určitý vývoj. ESLP byl původně při výkladu pojmu „jiná úřední osoba“ poměrně otevřený, když právě v rozsudku Schiesser proti Švýcarsku z roku 1979 připustil, že za ní lze považovat i státního zástupce. Tento postoj později přehodnotil (shodou okolností v dalším rozhodnutí proti Švýcarsku), a to v rozsudku ve věci Huber proti Švýcarsku ze dne 23. října 1990, kdy shledal, že státní zástupce nemůže být v přípravném řízení zcela nezávislý na stranách, protože v případné další fázi řízení bude na straně obžaloby. Tato skutečnost může přirozeně vyvolávat pochybnost o jeho nestrannosti.¹⁸⁶ Za jinou úřední osobu logicky nelze, vzhledem k uvedeným podmínkám, považovat policejní orgán.¹⁸⁷ Nedostatek podmínky nezávislosti přitom dle ESLP nelze napravit tím, že o stížnosti proti rozhodnutí osoby nesplňující tento požadavek rozhodne nezávislý orgán.¹⁸⁸

Předvedení před soudce nebo jinou úřední osobu musí být provedeno ihned, tedy bezodkladně. ESLP v této souvislosti nestanovuje žádnou absolutní lhůtu k předvedení zadržené osoby, jejíž překročení by automaticky znamenalo porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy. Naproti tomu zdůrazňuje, že rychlost reakce příslušného orgánu musí být posuzována podle okolností jednotlivých případů. Toto posouzení však nikdy nesmí být svévolné. Jedním z klíčových rozhodnutí se v této souvislosti stal rozsudek ve věci Brogan a další proti Spojenému království ze dne 29. listopadu 1988. Stěžovatelé, kteří

¹⁸³ Zpráva Komise ve věci Skoogström proti Švédsku ze dne 15. července 1983, č. 8582/79, odst. 80; v pozdějším rozsudku ze dne 2. října 1984, č. 8582/79, odst. 21.

¹⁸⁴ Rozsudek ve věci Aquilina proti Maltě ze dne 29. dubna 1999.

¹⁸⁵ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, s. 100-101.

¹⁸⁶ Rozsudek ve věci Schiesser proti Švýcarsku ze dne 4. prosince 1979, č. 7710/76, odst. 38, srov. rozsudek ve věci Huber proti Švýcarsku ze dne 23. října 1990, č. 12794/87, odst. 42-43.

¹⁸⁷ CAPE, Ed a Richard A. EDWARDS. POLICE BAIL WITHOUT CHARGE: THE HUMAN RIGHTS IMPLICATIONS. *The Cambridge Law Journal*. 2010, roč. 69, č. 03, s. 529-560.

¹⁸⁸ Rozsudek ve věci Stokłosa proti Polsku ze dne 3. listopadu 2011, č. 32602/08, odst. 33.

byli důvodně podezřelí ze spáchání teroristického činu, byli po svém zadržení předvedeni před soudce v nejrychlejších případech teprve po čtyřech dnech a šesti hodinách (ostatní stěžovatelé ještě později, přičemž poslední z nich byl předveden až po šesti dnech a šestnácti a půl hodinách ve vazbě). Takovéto jednání státních orgánů ESLP považoval za porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.¹⁸⁹ Z jeho pozdější judikatury navazující na uvedený případ lze vyzorovat převažující praxi, že ESLP zpravidla považuje za přijatelné předvedení zadržené osoby před soudce či jinou úřední osobu do čtyř dnů. Delší prodlení bývá naopak považováno za porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy. Za výjimku by bylo možné považovat situaci, kdy by předvedení bránila objektivní překážka (například přírodní katastrofa či zdravotní stav předváděné osoby).¹⁹⁰

Předvedení zadržené osoby představuje vždy pozitivní povinnost každého státu, která musí být splněna automaticky, z úřední povinnosti a nesmí být vázána na žádost zadrženého.¹⁹¹

5.2.2. Právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo být propuštěn během řízení

Druhá část článku 5 odst. 3 Úmluvy zaručuje osobě zbavené svobody podle článku 5 odst. 1c právo být souzen v přiměřené časové lhůtě nebo být během řízení propuštěn. Jinými slovy tedy vyjadřuje právo zadrženého na přiměřenou délku vazby. Přiměřenost trvání vazby přitom nelze hodnotit abstraktně, respektive podle abstraktně určených lhůt, nýbrž vždy musí být posuzována s ohledem na konkrétní případ a jeho specifické rysy.¹⁹²

Pro správné vymezení hranice přiměřenosti je přitom nezbytně nutné zjistit dobu, která se bude započítávat do rozhodné délky trvání zbavení osobní svobody, posuzované pro potřeby článku 5 odst. 3 Úmluvy. Za počátek této doby ESLP považuje již samotný akt zbavení svobody (zatčení či zadržení) z důvodu uvedeného v článku 5 odst. 1c Úmluvy, a nikoli tedy až následné rozhodnutí příslušného orgánu o vzetí do vazby.¹⁹³ Problematické se naproti tomu ukázalo určení konce uvedené lhůty. Nakonec se v této souvislosti ustálil v judikatuře ESLP názor, že posuzovaná lhůta se počítá až do vynesení prvoinstančního rozsudku, přičemž doba, po kterou je osoba zbavena osobní svobody v rámci probíhajícího řízení o odvolání, již pod článek 5 odst. 3

---

¹⁸⁹ Rozsudek ve věci Brogan a další proti Spojenému království ze dne 29. listopadu 1988, č. 11209/84.

¹⁹⁰ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 507-508.

¹⁹¹ ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, s. 101.

¹⁹² Rozsudek ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. dubna 2000, č. 31315/96, odst. 73.

¹⁹³ Rozsudek ve věci Český proti České republice ze dne 6. června 2000, č. 33644/96, odst. 71.

Úmluvy nespadá.¹⁹⁴ V případě odsuzujícího rozsudku se už totiž nejedná o zbavení svobody podle článku 5 odst. 1c, ale o uvěznění odsouzené osoby podle článku 5 odst. 1a Úmluvy. Pokud následně odvolací soud zruší původní rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátí k novému projednání, pak začíná lhůta ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy běžet znovu.¹⁹⁵ Smyslem článku 5 odst. 3 Úmluvy je tedy chránit jedince před nepřiměřeně dlouhou vazbou až do vynesení rozsudku v prvním stupni.¹⁹⁶ ESLP se toto vymezení snažil odůvodnit mimo jiné tvrzením, že v různých vnitrostátních úpravách smluvních států existují rozdíly v posuzování toho, zda se po odsouzení osoby v prvním stupni do rozhodnutí o odvolání jedná již o výkon trestu odnětí svobody nebo ne. ESLP se chtěl tímto především vyvarovat toho, aby bylo použití článku 5 odst. 3 Úmluvy závislé na odlišnostech právních úprav jednotlivých smluvních států.¹⁹⁷ Určitým negativním důsledkem stanovení působnosti článku 5 odst. 3 Úmluvy do vynesení rozsudku v prvním stupni se tak může v aplikační praxi ukázat skutečnost, že délka vazby, rozhodná pro potřebu uvedeného ustanovení Úmluvy, nemusí zdaleka odpovídat době zbavení osobní svobody podle vnitrostátního práva.¹⁹⁸

V každém případě platí, že pokud délka trvání vazby přesáhne maximální vnitrostátní lhůtu, bude se jednat o porušení Úmluvy. ESLP ovšem nebude posuzovat porušení článku 5 odst. 3, ale článku 5 odst. 1 Úmluvy, protože toto opatření nemá po uplynutí stanovené lhůty potřebný zákonný podklad.¹⁹⁹

Hodnocení přiměřenosti trvání vazby ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy závisí, kromě posouzení její délky, i na dalších faktorech. Povinnost zabezpečit, že zbavení osobní svobody nepřesáhne přiměřenou dobu, zůstává především povinností příslušných vnitrostátních orgánů, tedy soudce či jiné úřední osoby. Ti jsou povinni posoudit všechny konkrétní skutečnosti hovořící pro, nebo naopak proti domněnce, že je dán takový veřejný zájem, který, navzdory zohlednění zásady presumpce neviny, převáží nad zájmem na ochranu osobní svobody zadrženého ve smyslu článku 5 Úmluvy, a tím ospravedlní další trvání zbavení osobní svobody. Tyto skutečnosti musí být příslušným orgánem veřejné moci objasněny i v jednotlivých rozhodnutích o žádostech zadrženého

---

¹⁹⁴ Článek 5 odst. 3 Úmluvy, je v této souvislosti provázán s obdobným článkem 6 odst. 1 Úmluvy, který ale dopadá na celé řízení před soudem.

¹⁹⁵ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 132.

¹⁹⁶ Rozsudek ve věci Wemhoff proti Německu ze dne 27. června 1968, č. 2122/64.

¹⁹⁷ Rozsudek ve věci B. proti Rakousku ze dne 28. března 1990, č. 11968/86, odst. 39.

¹⁹⁸ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 509-511.

¹⁹⁹ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 230.

o propuštění.²⁰⁰ Činnost soudce či jiné úřední osoby má v tomto smyslu především představovat nezávislý a nestranný mechanismus, kterým může být provedeno spravedlivé poměření v zásadě protichůdných zájmů, a to zájmu veřejného a osobního.²⁰¹

Základní důvodem ke zbavení osobní svobody, respektive vazby, ve smyslu článku 5 odst. 1c Úmluvy je existence důvodného podezření ze spáchání trestného činu, respektive alespoň pokusu o jeho spáchání. Vzhledem k tomu, že zásah do osobní sféry jedince v podobě vazby je velmi razantní a může mít i nátlakovou povahu, je nezbytné, aby zmíněné důvodné podezření existovalo nejen v okamžiku zbavení svobody, ale i po celou dobu trvání takového opatření. Po uplynutí určité doby už ovšem tento základní důvod nepostačuje a pro prodloužení vazby je třeba, aby k němu přistoupily další, intenzivnější důvody, které ospravedlní pokračující zbavení osobní svobody. Tyto důvody musí být současně „relevantní“ a „dostatečné.“ V tomto případě ale zároveň ESLP posuzuje i skutečnost, zda vnitrostátní orgány postupovaly v řízení se „zvláštní pečlivostí.“²⁰²

Důležitým atributem při zjišťování, zda došlo k porušení záruk obsažených v článku 5 odst. 3, je skutečnost, že ESLP přihlíží pouze k těm důvodům, které vnitrostátní orgány uvedly ve svých rozhodnutích, týkajících se žádostí zadržené osoby o propuštění z vazby. Dle ustálené judikatury tedy není možné, aby se zabýval jinými, neuvedenými okolnostmi, ať je uvádí vláda státu, proti němuž stížnost směřuje, či sám stěžovatel. ESLP se v této souvislosti také postavil kriticky k případům, kdy soudní orgány smluvního státu ospravedlňují pokračující vazbu a prodlužování řízení opakovaným uváděním stejných důvodů (či pouhým citováním zákonných ustanovení²⁰³), což může vést k pochybnostem, zda se případem dostatečně zabývaly.²⁰⁴ Pokud by ovšem uváděné důvody byly skutečně relevantní a dostatečné a trvaly po celou dobu zbavení osobní svobody, pak by jejich případné opakování nemuselo mít za následek porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.²⁰⁵ V každém případě ale musí vnitrostátní

---

²⁰⁰ Rozsudek ve věci Tariq proti České republice ze dne 18. dubna 2006, č. 75455/01, odst. 86-88.

²⁰¹ CAPE, Ed a Richard A. EDWARDS. POLICE BAIL WITHOUT CHARGE: THE HUMAN RIGHTS IMPLICATIONS. *The Cambridge Law Journal*. 2010, roč. 69, č. 03, s. 529-560.

²⁰² Rozsudek ve věci Letellier proti Francii ze dne 26. června 1991, č. 12369/86, odst. 35; též rozsudek ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. dubna 2000, č. 31315/96, odst. 73.

²⁰³ Rozsudek ve věci Janulis proti Polsku ze dne 4. listopadu 2008, č. 20251/04, odst. 38-39.

²⁰⁴ Rozsudek ve věci Kondratyev proti Rusku ze dne 9. dubna 2009, č. 2450/04, odst. 55.

²⁰⁵ Rozsudek ve věci Knebl proti České republice ze dne 28. října 2010, č. 20157/05, odst. 68.

orgány vycházet z konkrétních okolností jednotlivých případů a rozhodovat s ohledem na osoby, kterých se týkají.²⁰⁶

Vnitrostátní orgány tedy musí stanovit, zda další důvody zjištěné v rámci probíhajícího řízení opravňují pokračující vazbu zadržené osoby. Požadavek jejich relevance a dostatečnosti musí být posuzován opět nikoli abstraktně, ale v závislosti na konkrétních okolnostech jednotlivých případů a konkrétním jednání zadrženého, protože zmíněná relevance důvodů a případně i okolnosti se mohou časem měnit. Naopak, případné normativní snahy smluvního státu Úmluvy, které by směřovaly k zavedení institutu povinného uvalení vazby, je možné považovat za rozporné s principy článku 5 odst. 3 Úmluvy.²⁰⁷

Při vymezení, jaké důvody lze považovat za relevantní a dostatečné k ospravedlnění dalšího trvání zbavení osobní svobody jako přiměřeného ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy, sehrál svou neopomenutelnou roli ESLP. Podle své judikatury považuje ESLP za relevantní důvod především obavu z útěku zadrženého.²⁰⁸ Při posuzování, zda tato obava ospravedlňuje pokračující vazbu, by měl být brán zřetel na celou řadu faktorů.²⁰⁹ Nebezpečí útěku přitom klesá, jestliže se do délky trestu odnětí svobody, který má být vykonán, započítává i doba, kterou osoba strávila ve vazbě.²¹⁰ Naproti tomu, nebezpečí útěku se zvyšuje například v případech, kdy zadržená osoba již v minulosti uprchla za účelem vyhnutí se trestnímu řízení, má silné vazby v zahraničí a hrozí jí vysoký trest odnětí svobody.²¹¹ Dalšími relevantními důvody podle ESLP jsou nebezpečí maření výkonu spravedlnosti,²¹² například ovlivňováním dosud nevyslechnutých svědků,²¹³ či jiné zasahování do probíhajícího řízení²¹⁴; dále obava z možného opakování trestné činnosti (může jít o přípravu, pokus či dokonání konkrétního a určitého trestného činu),²¹⁵ trvající nebezpečí narušení veřejného pořádku²¹⁶ a v neposlední řadě může být dle ESLP relevantním důvodem také nezbytnost zajištění bezpečnosti osoby obviněné ze spáchání trestného činu.²¹⁷

---

²⁰⁶ KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 512-513.

²⁰⁷ Rozsudek ve věci Iljiov proti Bulharsku ze dne 26. července 2001, č. 33977/96, srov. BULEY, Tim. *Mandatory Detention. Judicial review*. 2012, roč. 17, č. 2, s. 136-143.

²⁰⁸ Rozsudek ve věci Tomasi proti Francii ze dne 27. srpna 1992, č. 12850/87.

²⁰⁹ Zejména na osobu zadrženého (např. recidivista), jeho morální hodnoty, závažnost trestného činu, výši skutečné hrozícího trestu atd.

²¹⁰ Rozsudek ve věci Neumeister proti Rakousku ze dne 27. června 1968, č. 1936/63.

²¹¹ Rozsudek ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. dubna 2000, č. 31315/96.

²¹² Rozsudek ve věci Wemhoff proti Německu ze dne 27. června 1968, č. 2122/64, odst. 14.

²¹³ Rozsudek ve věci Barfuss proti České republice ze dne 31. července 2000, č. 35848/97.

²¹⁴ Rozsudek ve věci Clooth proti Belgii ze dne 12. prosince 1991, č. 12718/87.

²¹⁵ Rozsudek ve věci Muller proti Francii ze dne 17. března 1997, č. 21802/93.

²¹⁶ Rozsudek ve věci Letellier proti Francii ze dne 26. června 1991, č. 12369/86, odst. 51.

²¹⁷ Rozsudek ve věci I. A. proti Francii ze dne 23. září 1989, č. 28213/95.

Existence relevantních a dostatečných důvodů ovšem ještě nezaručuje, že určitou dobu trvající zbavení osobní svobody je v souladu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy, a že tedy bylo respektováno právo zadrženého být souzen v přiměřené lhůtě. K tomu je ještě potřeba, aby příslušné orgány postupovaly se „zvláštní pečlivostí.“ Tato podmínka představuje ochranu před zbytečnými průtahy a nečinností v řízení, protože vyžaduje, aby věc byla projednána rychle. Naplnění požadavku „zvláštní pečlivosti“ je třeba hodnotit s ohledem na celou řadu faktorů, a to zejména s ohledem na složitost případu, závažnost a počet trestných činů, nebo na nezbytný rozsah dokazování.²¹⁸ ESLP ale v této souvislosti zároveň připomíná, že rychlost řízení nesmí být na újmu řádnému fungování justice.²¹⁹

Pokud se ukáže, že délka zbavení osobní svobody je nepřiměřená, a osoba tedy není souzená v přiměřené lhůtě, pak článek 5 odst. 3 Úmluvy umožňuje její propuštění. Zbavení osobní svobody má jako opatření ultima ratio především subsidiární povahu. Takto intenzivní zásah do osobní sféry má trvat jen do chvíle, kdy jej ospravedlňují relevantní a dostatečné důvody. Při jejich absenci má být zadržovaná osoba propuštěna.²²⁰

Případné propuštění lze také podle poslední věty článku 5 odst. 3 Úmluvy podmínit poskytnutím záruky, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení. S ohledem na princip proporcionality, který je v Úmluvě zakořeněn, to ale neznamená, že nabídnutí záruky musí automaticky zakládat povinnost propustit zadrženého na svobodu. V některých případech může být například nebezpečí útěku tak vysoké, že žádná nabídnutá záruka nebude postačovat k propuštění. ESLP ale také konstatoval, že pokud by byla vnitrostátním právem u některých trestných činů zcela vyloučena možnost propuštění za přijetí nabídnuté záruky, bylo by takové ustanovení bezpochyby v rozporu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy.²²¹ Případná záruka může být poskytnuta jak samotným zadrženým, tak i jiným subjektem. Svým charakterem se zároveň nemusí omezovat pouze na záruku peněžitou, ale může spočívat v písemném slibu, nebo v povinnosti mít trvalé bydliště se současnou povinností hlásit jeho případnou změnu, dále se může jednat o uloženou povinnost pravidelně se hlásit soudnímu orgánu, nebo povinnost

---

²¹⁸ TÓTHOVÁ, Hana. Kusyk proti Polsku: Přiměřenost délky vazby u recidivisty. *Právní fórum: příloha časopisu Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 3., s. 33-36.

²¹⁹ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 518-519.

²²⁰ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 139.

²²¹ Rozsudek ve věci S. B. C. proti Spojenému království ze dne 19. června 2001, č. 39360/98, odst. 22-23.

odevzdat cestovní doklad nebo řidičský průkaz.²²² Naprosto převažující formou záruky je přesto finanční kauce. Jejím účelem přitom není zajištění náhrady způsobené škody, ale musí směřovat k zabezpečení toho, že se obviněný dostaví k soudnímu jednání. Její výši je proto třeba určovat opět nikoli abstraktně, ale s ohledem na osobu, které se zbavení svobody týká a její majetkové poměry apod., s tím, že vidina ztráty poskytnuté záruky v případě, že se dotyčný nedostaví na přelíčení, bude pro něj dostatečným motivačním faktorem. Pokud by její výše byla stanovena výhradně podle způsobené škody, pak by tedy nebyla v souladu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy.²²³ K naplnění smyslu a účelu finanční kauce je kromě výše uvedeného také nezbytné, aby tato záruka byla objektivně uskutečnitelná, a současně její výše nesmí být excesem z dosavadní praxe.²²⁴

V souvislosti s otázkou propuštění zadržené osoby ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy musím zároveň zdůraznit, že v současné době se ESLP ve zvýšené míře soustředí také na to, zda vnitrostátní orgány zkoumaly, jestli nelze účelu vazby (tj. zajištění přítomnosti obviněného při přelíčení) dosáhnout jiným, méně intenzivním opatřením, resp. zárukou. Pokud by příslušné orgány žádné takové alternativy ani nezhodnotily, mohlo by to být podle názoru ESLP jedním z faktorů pro vyslovení porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.²²⁵ ESLP tímto přístupem mimo jiné zdůrazňuje, že k nařízení vazby má být přistoupeno až jako k poslední možnosti, tedy jako k opatření *ultima ratio*. Porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy bývá jedním z nejčastěji namítaných ustanovení a ESLP se jím zabývá poměrně často.

Jedním z posledních případů, kterým se ESLP zabýval, byl případ *Kowrygo* proti Polsku.²²⁶ Stěžovatel zde byl polskými úřady trestně stíhán pro podezření z šíření toxikomanie a dalších trestných činů, a z tohoto důvodu byl vzat do vazby. Vnitrostátní orgány odůvodnily toto opatření jednak závažností trestných činů, pro které byl stíhán, výší trestu, který mu hrozil a také nebezpečím, že se pokusí mařit výkon spravedlnosti. Vnitrostátní orgány se přitom opíraly i o skutečnost, že stěžovatel odmítal přiznat vinu. Tento poslední argument, tedy popírání viny, ESLP odmítl uznat jako relevantní

---

²²² Rozsudek ve věci *Stögmüller* proti Rakousku ze dne 10. listopadu 1969, č. 1602/62, odst. 15.

²²³ Rozsudek ve věci *Neumeister* proti Rakousku ze dne 27. června 1968, č. 1936/63, odst. 14.

²²⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 231., srov: KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 500.

²²⁵ Tento přístup se v judikatuře ESLP objevil poměrně nedávno, a to například v rozsudku ve věci *Jaworski* proti Polsku ze dne 28. března 2006, č. 25715/02. či v rozsudku ve věci *Kusyk* proti Polsku ze dne 24. října 2006, č. 7347/02, ke kterému připojili soudci N. Bratza a J. Casadevall společné nesouhlasné stanovisko, v rámci kterého namítali, že polské úřady v průběhu trestního řízení nikdy ani nezhodnotily možnost jiné záruky či opatření. Naproti tomu v dřívější judikatuře ESLP, například v rozsudku ve věci *Barfuss* proti České republice ze dne 31. července 2000, č. 35848/97 se s těmito námitkami v zásadě nesetkáme.

²²⁶ Rozsudek ve věci *Kowrygo* proti Polsku ze dne 26. února 2013, č. 6200/07.

okolnost ospravedlňující vazbu. Naproti tomu připustil, že za relevantní důvod lze považovat závažnost trestných činů, pro které byl stěžovatel stíhán. Podle názoru ESLP nicméně i tento důvod s délkou stěžovatelovy vazby významně slábl. Poslední důvod uváděný polskou vládou, tj. nebezpečí maření výkonu spravedlnosti, ESLP také nepřijal a označil ho za spíše teoretickou možnost. Zdůraznil přitom, že chování stěžovatele již od počátku nijak nenaznačovalo, že by měl v úmyslu zasahovat do řízení a zároveň se ani nepodílel na žádné organizované zločinecké skupině. ESLP polským orgánům naopak vytýkal, že po celou dobu trvání trestního řízení se stěžovatelem nevážily možnost použití jiného, a to mírnějšího preventivního opatření, než kterým je vazba. Závěrem ESLP konstatoval, že důvody pro zbavení svobody nebyly relevantní a dostatečné, a proto konstatoval porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.

5.3. Právo na soudní přezkum zbavení osobní svobody

V rámci procesní ochrany poskytované právu na osobní svobodu článkem 5 Úmluvy zaujímá přední postavení zejména jeho odstavec čtvrtý. Ten konkrétně stanovuje, že: „každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“²²⁷

Uvedené ustanovení představuje v rámci struktury Úmluvy záruku *habeas corpus*, tedy právo jedince zbaveného osobní svobody na soudní přezkum zákonnosti tohoto opatření. Klíčový význam uvedeného ustanovení v rámci garančního okruhu článku 5 Úmluvy spatřuji především ve skutečnosti, že odstavec 4 se (na rozdíl od předchozího článku 5 odst. 3 Úmluvy) vztahuje na každého jedince zbaveného osobní svobody, a to z kteréhokoli důvodu vymezeného v článku 5 odst. 1 Úmluvy. Jeho působnost tedy dopadá na všechny případy předvídané článkem 5 Úmluvy. ESLP nicméně zároveň judikoval, že rozsah jednotlivých povinností a záruk, které z tohoto ustanovení vyplývají, se může lišit podle konkrétních okolností a formy zbavení osobní svobody. Přitom je třeba vždy přihlídnout ke specifické povaze okolností, za kterých soudní přezkum probíhá.²²⁸ Ochrany se může domáhat každý, kdo byl zbaven svobody, ať v souladu či v rozporu se zákonem²²⁹, přičemž článek 5 odst. 4 Úmluvy bude aplikovatelný za předpokladu, že skutečně došlo ke zbavení osobní svobody ve smyslu Úmluvy.²³⁰

²²⁷ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 4.

²²⁸ Rozsudek ve věci Bouamar proti Belgii ze dne 29. února 1988, č. 9106/80, odst. 60.

²²⁹ Rozsudek ve věci De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii ze dne 18. června 1971, č. 2178/64.

²³⁰ Rozsudek ve věci Storck proti Německu ze dne 16. června 2005, č. 61603/00, odst. 128.

Článek 5 odst. 4 Úmluvy je do jisté míry samostatným a také specifickým ustanovením. Lze ho považovat za speciální ustanovení (*lex specialis*) vůči článku 13 Úmluvy, který zakotvuje obecnou, méně striktně vymezenou možnost domáhat se nápravy v případě porušení práv a svobod garantovaných Úmluvou. Pokud by tedy ESLP shledal porušení článku 5 odst. 4, pak je nepravděpodobné, že by se zároveň zabýval i nárokem vyplývajícím z článku 13 Úmluvy.²³¹

Záruka formulovaná v článku 5 odst. 4 Úmluvy zajišťuje osobě zbavené svobody právo na soudní přezkoumání zákonnosti opatření, kterým došlo k jejímu zatčení či jinému zbavení osobní svobody. Toto opatření přitom může být nařízeno nejen soudním, ale i správním orgánem. V důsledku toho vzniká otázka, jakým způsobem se bude právo na soudní přezkoumání zákonnosti ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy aplikovat v těchto dvou odlišných případech. Jestliže o zbavení osobní svobody rozhodne správní orgán, pak je podle mého názoru aplikace článku 5 odst. 4 Úmluvy nepochybná, protože je tím zabezpečeno, že zákonnost nařízeného opatření bude podrobena přezkoumání nezávislým a nestranným soudem. Ale v případě zbavení osobní svobody na základě soudního rozhodnutí může aplikace uvedeného ustanovení činit problémy. Základní vymezení v této souvislosti přinesl ESLP ve svém rozsudku ve věci *De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii* ze dne 18. června 1971 (č. 2178/64), kdy zakotvil princip tzv. inkorporované kontroly. Podstata tohoto principu spočívá v domněnce, že pokud o prvotním nařízení zbavení osobní svobody rozhodl soud, pak se má za to, že soudní přezkoumání vyžadovaný článkem 5 odst. 4 Úmluvy byl již proveden v rámci tohoto původního rozhodnutí. Tento princip se uplatní hlavně v případě uvěznění jedince po odsouzení soudem podle článku 5 odst. 1a Úmluvy. Koncepce inkorporované kontroly se bude týkat ale i vazby v rámci článku 5 odst. 3, resp. článku 5 odst. 1c Úmluvy. Existence rozhodnutí soudu o zbavení osobní svobody ovšem ještě neznamená, že článek 5 odst. 4 Úmluvy nebude aplikován. Jednotlivé případy zbavení svobody totiž vyžadují, aby docházelo k pravidelným kontrolám odůvodněnosti tohoto opatření, a proto se článek 5 odst. 4 Úmluvy použije i v těch případech, kdy o prvotním zbavení osobní svobody rozhodoval soudní orgán.²³²

Hlavním cílem článku 5 odst. 4 Úmluvy je tedy poskytnout osobě zbavené svobody garanci, že příslušný soud přezkoumá hmotněprávní i procesní předpoklady, které jsou podmínkou zákonnosti zbavení osobní svobody ve smyslu Úmluvy. Soudní

---

²³¹ HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. s. 145., srov. rozsudek ve věci *De Jong, Baljet and Van Den Brink* proti Nizozemsku ze dne 22. května 1984, č. 8805/79, 8806/79, 9242/81, odst. 60.

²³² KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 523-524.

přezkum musí být pravidelný a musí být prováděn nejen v souladu s hmotnými a procesními normami vnitrostátního práva, ale zároveň musí respektovat i účel článku 5 Úmluvy, tedy ochranu jednotlivce před svévolným jednáním orgánů veřejné moci.²³³ Samotný pojem zákonnosti přitom nelze v této souvislosti vykládat pouze jakou požadavek respektování procesních pravidel vnitrostátního práva. Zákonnost totiž současně požaduje, aby důvod zakládající zásah do osobní svobody jedince byl rozumný, aby samotné opatření sledovalo legitimní cíl a současně, aby jeho pokračování bylo opodstatněné.²³⁴

Přezkum zákonnosti zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy je svěřen výlučně do pravomoci soudního orgánu. Přestože to Úmluva výslovně v uvedeném ustanovení neuvádí, soudním orgánem zde může být jen takový orgán, který je nadán institucionálními zárukami nezávislosti na moci výkonné a jednotlivých účastnících řízení. Požadavek nezávislosti považuji v tomto smyslu za klíčový prvek ochrany osob před svévolí státních orgánů. Kromě toho musí být soudní orgán nadán pravomocí k rozhodování o všech otázkách týkajících se zákonnosti zbavení osobní svobody a také pravomocí k závaznému rozhodnutí o propuštění na svobodu v případě, že je předmětné zbavení svobody shledáno nezákonným.²³⁵ Vedle těchto institucionálních požadavků musí být splněny také určité procesní požadavky.

V této oblasti prodělala judikatura poměrně významný vývoj, protože ESLP původně odmítal připustit, že by článek 5 odst. 4 Úmluvy vyžadoval rozšířený okruh procesních záruk, než který je výslovně uveden v samotném textu. V rozsudku ve věci Neumeister proti Rakousku z roku 1968 dokonce judikoval, že rozhodující orgán má mít povahu soudu a článek 5 odst. 4 Úmluvy nevyžaduje žádné další procesní garance a postupy.²³⁶ Tento, z mého pohledu poměrně radikální postoj lpící na textu Úmluvy, nakonec ESLP postupně opustil. Ve své pozdější judikatuře se ESLP naopak přiklání spíše k tendenci postupného rozšiřování procesních záruk, které jsou smluvní státy povinny zajistit nad rámec článku 5 odst. 4 Úmluvy. Zároveň ale zdůraznil, že tyto záruky nemusí být vždy totožné se zárukami na spravedlivý proces, obsaženými v článku 6 odst. 1 Úmluvy. Případné vzájemné rozdílnosti se přitom mohou lišit v závislosti na charakteru zbavení osobní svobody²³⁷ s tím, že ale procesní záruky

---

²³³ Rozsudek ve věci Singh proti České republice ze dne 25. ledna 2005, č. 60538/00, odst. 74.

²³⁴ Rozsudek ve věci Shiskov proti Bulharsku ze dne 9. ledna 2003, č. 38822/97, odst. 77.

²³⁵ Rozsudek ve věci Rashed proti České republice ze dne 27. listopadu 2008, č. 298/07, odst. 52.

²³⁶ Rozsudek ve věci Neumeister proti Rakousku ze dne 27. června 1968, č. 1936/63.

²³⁷ Rozsudek ve věci Wassink proti Nizozemsku ze dne 27. září 1990, č. 12535/86.

poskytované v rámci článku 5 odst. 4 nesmějí být výrazně nižší než ty, které jsou zakotveny v článku 6 odst. 1 Úmluvy.²³⁸

Z hlediska procesních záruk je vyžadováno, aby řízení o přezkumu zbavení svobody bylo v každém případě soudního charakteru a poskytovalo účastníkům procesní záruky přiměřené charakteru zásahu do osobní svobody, o který jde. Osoba, které se zásah do osobní svobody týká, musí mít mimo jiné umožněn praktický a nikoli jen teoretický přístup k soudu a také možnost být v řízení slyšena, a to buď sama, nebo v určité formě zastoupení. Samotné řízení poté musí být kontradiktorní, v každém případě musí být respektována zásada rovnosti zbraní mezi účastníky a daná věc musí být rozhodnuta urychleně.²³⁹

Článek 5 odst. 4 Úmluvy ani judikatura ESLP neukládají smluvním státům povinnost, aby pro účely přezkoumání zákonnosti zbavení osobní svobody a posouzení žádostí o propuštění vytvořily dvoustupňovou soudní soustavu. Postačuje i jednoinstanční řízení. ESLP nicméně zakotvil, že pokud některý smluvní stát dvoustupňovou soustavu zřídí, je povinen zajistit zadrženým osobám stejné záruky na obou stupních.²⁴⁰

V této souvislosti ESLP také připomněl, že existence návrhu na iniciaci soudního přezkumu, jako prostředku nápravy ve smyslu článku 5 odst. 4, musí být dána s nezbytnou mírou jistoty, protože absence takové jistoty by mohla způsobit nedostupnost či neúčinnost konkrétního prostředku nápravy. Tento požadavek nebývá v literatuře v souvislosti s výkladem ustanovení článku 5 odst. 4 Úmluvy zdůrazňován. Osobně mu ale přikládám značnou důležitost, protože reflektuje jeden ze smyslů celé Úmluvy, a to chránit práva konkrétní a účinná a nikoli jen iluzorní či teoretická.²⁴¹

Primárním úkolem článku 5 odst. 4 je umožnit, aby se osoba zbavená svobody mohla podáním návrhu (stížnosti, žádosti apod.) účinně domáhat zahájení řízení, ve kterém by příslušný soudní orgán přezkoumal zákonnost nařízeného opatření.²⁴² Dosavadní judikatura ESLP také naznačuje, že záruky zakotvené v článku 5 odst. 4

²³⁸ Rozsudek ve věci De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii ze dne 18. června 1971, č. 2178/64.

²³⁹ Rozsudek ve věci Rashed proti České republice ze dne 27. listopadu 2008, č. 298/07, odst. 52, srov. rozsudek ve věci RMD proti Švýcarsku ze dne 26. září 1997, č. 81/1996/700/892.

²⁴⁰ HUBÁLKOVÁ, Eva. Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. *Bulletin advokacie: Zvláštní číslo*. Praha: Česká advokátní komora, listopad 2008, s. 78, též rozsudek ve věci Navarra proti Francii ze dne 23. listopadu 1993, č. 13190/87.

²⁴¹ Rozsudek ve věci Matthews proti Spojenému království ze dne 18. února 1999, č. 24833/94.

²⁴² V případě, že zbavení osobní svobody trvá příliš dlouho, má stát pozitivní povinnost přezkoumat důvody tohoto opatření i bez návrhu zadrženého, tj. z úřední povinnosti. Blíže v: REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 232.

Úmluvy se vztahují nejen na rozhodování o návrhu zadrženého, ale i na rozhodování o prodloužení vazby, ať z úřední povinnosti či z jiného podnětu.²⁴³

Rozhodnutí soudu v rámci přezkumu podle článku 5 odst. 4 Úmluvy musí být dosaženo urychleně, přičemž lhůta počíná běžet dnem podání stížnosti, či žádosti k soudu a končí dnem veřejného vyhlášení rozhodnutí na veřejném jednání, popřípadě jeho doručením stěžovateli, resp. jeho zástupci v případě, že se rozhodnutí nevyhlašovalo.²⁴⁴ Požadavek na urychlené rozhodnutí o zákonnosti zbavení osobní svobody musí být posuzován vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu i na průběh celého řízení, včetně případných průtahů. Zejména je třeba vzít v potaz komplikovanost řízení, postup příslušných orgánů státu, chování zadržené osoby a také význam objektu řízení pro zadrženou osobu. V zásadě ale článek 5 odst. 4 vyžaduje, aby orgány veřejné moci postupovaly vždy tak, aby byla věc rozhodnuta co nejrychleji.²⁴⁵

Článek 5 odst. 4 Úmluvy poskytuje především ochranu před pokračováním zbavení osobní svobody poté, co toto opatření pozbylo odůvodnění. Vzhledem k tomu, že okolnosti a důvody, které vedly k původnímu rozhodnutí o zbavení osobní svobody, se mohou změnit či dokonce zcela zaniknout, článek 5 odst. 4 Úmluvy zakotvuje možnost domáhat se uvedené soudní kontroly opakovaně, a to v přiměřených intervalech.²⁴⁶ Posuzování, jaký interval bude přiměřený, přitom závisí na okolnostech konkrétního případu. V případě zbavení osobní svobody v souvislosti s trestním řízením mohou být přiměřené intervaly většinou kratší. Z dosavadní judikatury ESLP lze do jisté míry odvodit, že přiměřeným intervalem zde bude doba jednoho měsíce.²⁴⁷ Naproti tomu v případě zbavení osobní svobody duševně nemocných jedinců dle článku 5 odst. 1e Úmluvy ESLP připouští, že přiměřené intervaly mohou být i delší. V rámci své dosavadní judikatury v těchto záležitostech sice nikdy nestanovil maximální přípustný interval, nicméně zpravidla akceptoval jako přiměřený interval jednoho roku.²⁴⁸ Někteří autoři v této souvislosti odmítají názor, že z rozhodovací praxe ESLP lze abstrahovat i obecná kritéria přiměřenosti intervalů soudního přezkumu. Osobně se ale domnívám, že přestože je při posuzování přiměřenosti intervalů přezkumu nutné zohlednit konkrétní

---

²⁴³ REPÍK, Bohumil. Čl. 5 odst. 4 EÚLP se vztahuje také na rozhodování o prodloužení vazby. *Právní fórum: Příloha časopisu Právní fórum*. 2005, roč. 2, č. 1., s. 1-3.

²⁴⁴ Rozsudek ve věci Raducu proti Rumunsku ze dne 21. dubna 2009, č. 70787/01, odst. 79, srov. HUBÁLKOVÁ, Eva. Stručná rukojet' českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. *Bulletin advokacie: Zvláštní číslo*. Praha: Česká advokátní komora. listopad 2008. s. 78.

²⁴⁵ Rozsudek ve věci Rizzoto proti Itálii ze dne 24. dubna 2008, č. 15349/06, odst. 31, srov. Rozsudek velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03, odst. 106.

²⁴⁶ Rozsudek ve věci Bezicheri proti Itálii ze dne 25. října 1989, č. 11400/85, odst. 20-21, též rozsudek ve věci Shiskov proti Bulharsku ze dne 9. ledna 2003, č. 38822/97.

²⁴⁷ Rozsudek ve věci Bezicheri proti Itálii ze dne 25. října 1989, č. 11400/85, odst. 21.

²⁴⁸ Rozsudek ve věci Megyeri proti Německu ze dne 12. května 1992, č. 13770/88, odst. 26.

okolnosti jednotlivých případů, tak i přesto lze v bezpochyby kazuistické judikatuře ESLP nalézt určité abstraktní hranice, v rámci kterých lze formulovat i obecná kritéria týkající se periodicity soudního přezkumu. Obdobného názoru byl i Bohumil Repík, který tvrdil, že ESLP v rámci posuzování přiměřenosti intervalů soudního přezkumu vazby odkazuje zejména na povahu samotného opatření a nikoli na zvláštní okolnosti konkrétního případu.²⁴⁹

Vedle práva na urychlenost a opakovanost soudního přezkumu zákonnosti zbavení osobní svobody zakotvila judikatura ESLP také další procesní záruky vyžadované článkem 5 odst. 4 Úmluvy.

Zásadní význam má mezi nimi především zásada rovnosti zbraní. Ta vyžaduje, aby každému účastníkovi soudního řízení o přezkoumání zbavení svobody bylo v přiměřené míře umožněno vznášet argumenty za srovnatelných podmínek jako má protistrana.²⁵⁰ Zadržaná osoba, nebo jeho zástupce, by měli mít zároveň možnost nahlédnout do těch částí spisu, které jsou důležité pro účinné zpochybnění důkazů, zakládajících rozhodnutí o zbavení osobní svobody. Rovnost zbraní by byla narušena, pokud by jim byl tento nezbytný stupeň přístupu ke spisu odepřen. ESLP ale zároveň připouští, že v případech, kdy je dán naléhavý veřejný zájem (zejména k zajištění účinného vyšetřování), aby byly určité důkazy a informace zachovány v tajnosti, například z důvodu ochrany svědků, nebo aby nedošlo k falšování důkazů či jinému narušování výkonu spravedlnosti, je možné přistoupit k omezení práva na odhalení důkazů, a tím zachovat určité skutečnosti v tajnosti. Přesto tento legitimní cíl nesmí způsobit výrazné omezení práva na obhajobu. Proto je stále třeba, aby informace nezbytné ke zhodnocení zákonnosti zbavení osobní svobody byly vhodným způsobem poskytnuty obhájci zadržené osoby²⁵¹ s tím, že musí být současně dodrženo právo na respektování důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a jeho klientem, tedy zadržanou osobou.²⁵²

Další významnou zárukou, která není přímo vyjádřena v textu článku 5 odst. 4 Úmluvy, ale kterou ESLP dovodil v rámci své rozsáhlé judikatury, je právo zadržené osoby být slyšen, a to osoby samotné nebo prostřednictvím jejího zástupce. Porušení práva na konání slyšení (hearing, audience) je nejčastěji namítáno v souvislosti s vazbou v rámci trestního řízení. Toto právo se ale vztahuje i na další případy, a to zejména

---

²⁴⁹ REPÍK, Bohumil. Několik poznámek k řízení o vazbě. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 2, s. 34-37.

²⁵⁰ Rozsudek ve věci Crabtree proti České republice ze dne 25. února 2010, č. 41116/04, odst. 41.

²⁵¹ Rozsudek ve věci Migon proti Polsku ze dne 25. června 2002, č. 24244/94, odst. 79-80, též rozsudek ve věci A. a ostatní proti Spojenému království ze dne 19. února 2009, č. 3455/09.

²⁵² Např. rozsudek ve věci Istratii a ostatní proti Moldávii ze dne 27. března 2007, č. 8721/05, odst. 89.

články 5 odst. 1 e) a f) Úmluvy²⁵³. Jedná se přitom o samostatné právo, které je odlišné od zásady rovnosti zbraní. Přesto k jeho porušení může nezřídka dojít právě v souvislosti s porušením zásady rovnosti zbraní, a to například pokud by se soudního řízení o přezkoumání zákonnosti vazby dle článku 5 odst. 4 Úmluvy účastnil státní zástupce, ale účast zadrženého nebo jeho právního zástupce by byla odepřena.²⁵⁴

ESLP zde nicméně poměrně nedávno připustil i výjimku a konstatoval, že nevyslechnutí zadrženého v odvolacím řízení, tedy nerespektování práva na slyšení, nemusí nutně zakládat porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy, za předpokladu že zadržený měl možnost vyjádřit se ke svému zadržení alespoň v řízení před soudem v prvním stupni s tím, že od tohoto slyšení neuplynula doba, přesahující několik týdnů, a zároveň měl možnost podávat nové návrhy na propuštění.²⁵⁵

V souvislosti s požadavkem na konání slyšení vyvstala v rámci aplikační praxe otázka, zda toto slyšení musí být veřejné. Rozhodujícím pro její vyřešení se stal rozsudek ve věci Reinprecht proti Rakousku ze dne 15. listopadu 2005 (č. 67175/01), kdy ESLP konstatoval, že článek 5 odst. 4 Úmluvy vyžaduje, aby se v rámci soudního přezkumu zákonnosti zbavení svobody konalo slyšení, na druhou stranu ale v zásadě nevyžaduje, aby toto slyšení, respektive jednání soudu, bylo veřejné. ESLP nicméně nevyloučil, že v případě existence určitých zvláštních okolností může být účast veřejnosti přesto vyžadována. Tyto okolnosti ovšem nijak blíže nespecifikoval.²⁵⁶ Domnívám se tedy, že záměrem ESLP bylo vyřešit základní nejasnost při aplikaci Úmluvy, ale zároveň si ponechal volný prostor pro budoucí interpretaci.

Procesní záruky, vyžadované v rámci soudního přezkumu zákonnosti dle článku 5 odst. 4 Úmluvy, ještě doplňuje princip kontradiktornosti, který se vztahuje na jedince zbavené osobní svobody podle článku 5 odst. 1c Úmluvy. Uvedený princip vyžaduje, aby se v rámci soudního přezkumu konalo jednání, které bude kontradiktorního charakteru. V této souvislosti se běžně předpokládá, že osoba zbavená svobody bude zastoupena svým obhájcem, a že jí bude umožněno dát předvolat a vyslechnout svědky.

---

²⁵³ Rozsudek ve věci Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. října 1979, č. 6301/73, též rozsudek ve věci Sanchez-Reisse proti Švýcarsku ze dne 21. října 1986, č. 9862/82.

²⁵⁴ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 540., též rozsudek ve věci Husák proti České republice ze dne 4. prosince 2008, č. 19970/04.

²⁵⁵ Rozsudek ve věci Veccek proti České republice ze dne 21. února 2013, č. 3252/09, srov. Rozsudek ve věci Husák proti České republice ze dne 4. prosince 2008, č. 19970/04.

²⁵⁶ REPÍK, Bohumil. Musí být řízení o přezkoumávání zákonnosti vazby podle čl. 5 odst. 4 EÚLP veřejné?: k rozsudku ESLP Reinprecht v. Rakousko z 15. 11. 2005. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006, roč. 36, č. 6, s. 38-40.; též rozsudek ve věci Reinprecht proti Rakousku ze dne 15. listopadu 2005. č. 67175/01, odst. 41.

Zadržená osoba, respektive jeho obhájce, musí mít zároveň možnost seznámit se s podáními učiněnými státním zástupcem a následně se k nim vyjádřit.²⁵⁷

Otázkou dodržování procesních garancí článku 5 odst. 4 Úmluvy se ESLP zabývá poměrně často. Nedávno se v této souvislosti zabýval i případem týkajícím se České republiky. Konkrétně se jednalo o rozsudek ve věci *Vecek* proti České republice ze dne 21. února 2013. ESLP zde konstatoval porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy hned z několika důvodů. Prvním důvodem byla skutečnost, že stěžovateli, který byl vzat v rámci trestního řízení do vazby, nebyla zaslána stížnost státního zástupce proti rozhodnutí soudu o jeho propuštění, přičemž této stížnosti bylo odvolacím soudem následně vyhověno. Podle ESLP ale zásada kontradiktornosti a rovnosti zbraní přitom zakládala povinnost, aby byl stěžovatel vyslechnut, k čemuž ovšem nedošlo. ESLP zároveň zjistil, že mezi posledním provedením výslechu stěžovatele a prvoinstančním rozhodnutím soudu uběhl téměř půlrok, což ve světle jeho judikatury není možné považovat za přiměřený interval. Tyto skutečnosti tedy nakonec vedly ESLP ke konstatování porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy.²⁵⁸

5.4. Právo na odškodnění za zbavení osobní svobody v rozporu článkem 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Poslední garanční ustanovení článku 5 Úmluvy je obsaženo v závěrečném pátém odstavci, který zakotvuje záruku, že „každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku má nárok na odškodnění.“²⁵⁹ Toto v zásadě hmotněprávní ustanovení tedy zakládá právo jedince dovolávat se před vnitrostátními orgány poskytnutí odškodnění v případě, že zásahem státu došlo k jeho nezákonnému zatčení či zadržení. Úmluva v této souvislosti zároveň vyjadřuje požadavek, aby smluvní státy zakotvily ve svém právním řádu potřebný procesní mechanismus, který umožní zrealizování tohoto práva.²⁶⁰

Podmínkou přiznání práva na odškodnění podle článku 5 odst. 5 Úmluvy je, aby zbavením osobní svobody jedince došlo k porušení některého z práv uvedených v článku 5 odst. 1 až 4 Úmluvy. V tomto ohledu ovšem nestačí pouhé tvrzení, že k takovému porušení došlo, ale rozpor s požadavky některého z jiných odstavců článku

²⁵⁷ Rozsudek ve věci *Knebl* proti České republice ze dne 28. října 2010, č. 20157/05, odst. 81.

²⁵⁸ Rozsudek ve věci *Vecek* proti České republice ze dne 21. února 2013, č. 3252/09 dle Tiskového prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Petr Vecek* proti České republice. In: Justice.cz [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=327405>.

²⁵⁹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 5 odst. 5.

²⁶⁰ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 505.

5 Úmluvy musí konstatovat ESLP či vnitrostátní orgán. V opačném případě by byl článek 5 odst. 5 Úmluvy neaplikovatelný.²⁶¹ Legalita zbavení osobní svobody se ovšem neposuzuje jen v závislosti na článku 5 Úmluvy, ale i s ohledem na vnitrostátní právo, pokud je příznivější. Respektování vnitrostátních norem je přitom součástí práv a záruk vyjádřených v rámci článku 5 Úmluvy, a proto porušení vnitrostátního práva při zbavení osobní svobody bude způsobilé založit právo na odškodnění ve smyslu článku 5 odst. 5 Úmluvy.²⁶²

Nezbytnými náležitostmi nároku na odškodnění je jeho vymahatelnost a existence škody, vzniklé v příčinné souvislosti s porušením článku 5 Úmluvy. Ve smyslu článku 5 odst. 5 Úmluvy se přitom odškodňuje jak hmotná škoda, tak nemajetková újma (např. poškození pověsti). Přiznané odškodnění má poté zásadně podobu peněžité náhrady s tím, že článek 5 odst. 5 Úmluvy ale nezaručuje její konkrétně vymezenou výši. ESLP v této souvislosti pouze uvádí, že její stanovení nesmí být libovolné a vnitrostátní orgány musí jedinci přiznat takovou částku, která nebude výrazně nižší než ta, kterou by v obdobném případě přiznal sám ESLP.²⁶³ Odškodnění proto musí být poskytnuto v takové výši, aby skutečně plnilo úlohu odškodňovací, a ne pouze úlohu symbolickou.²⁶⁴

Článek 5 odst. 5 Úmluvy tedy umožňuje sankcionování za porušení vlastního textu Úmluvy, přičemž povinným subjektem je stát a nikoli jednotlivec. Ve své podstatě tedy dochází k vytváření zvláštního okruhu odpovědnosti smluvního státu za nerespektování požadavků konkrétně vyjádřených v článku 5 Úmluvy.²⁶⁵

---

²⁶¹ Rozsudek velkého senátu ve věci N.C. proti Itálii ze dne 8. prosince 2002, č. 24952/94, odst. 49.

²⁶² Rozsudek ve věci Bouamar proti Belgii ze dne 29. února 1988, č. 9106/80.

²⁶³ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 561-563., srov. rozsudek ve věci Ganea proti Moldávii ze dne 17. května 2011, č. 2472/06.

²⁶⁴ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha, 2003, s. 132.

²⁶⁵ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 505, 559.

6. Význam Evropského soudu pro lidská práva při rozhodování otázek souvisejících s právem na osobní svobodu garantovaným Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod

6.1. Význam Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k aplikaci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Základní pilíř úpravy práva na ochranu osobní svobody je obsažen v článku 5 Úmluvy, který je navíc doplněn i úpravou zákazu uvěznění pro dluh v rámci článku 1 Protokolu č. 4. Přestože je článek 5 Úmluvy jeden z nejpodrobnějších, stále se jedná o ustanovení, které zakotvuje pouze principy a podmínky obecného charakteru, a které pro svou určitou míru vágnosti neumožňují abstraktní a apriorní vyvození jejich skutečného významu. Skutečný obsah práv zakotvených v Úmluvě lze proto nalézt teprve v rámci aplikace stanovených principů na konkrétní situace.²⁶⁶ Tato úloha je svěřena výlučně ESLP, který ale zároveň zdůrazňuje, že není příslušný k abstraktní kontrole souladu Úmluvy a národní legislativy, nýbrž vždy posuzuje, zda konkrétní skutečnosti týkající se předloženého případu zakládají porušení práv zakotvených v Úmluvě.²⁶⁷ Dá se říci, že teprve rozhodovací činností ESLP jsou ustanovení Úmluvy uváděna ve skutečný život. Rozhodovací činnost ESLP v této souvislosti nejen interpretuje skutečný význam textu Úmluvy, ale zároveň ji pomáhá přizpůsobovat vývoji společnosti. V neposlední řadě judikatura ESLP svými dopady do vnitrostátního práva také umožňuje nezanedbatelnou měrou harmonizovat evropské právo v oblasti ochrany osobní svobody a lidských práv obecně.²⁶⁸

ESLP se otázkami namítaných zásahů do práva osobní svobody zabývá poměrně často, protože stížnosti na porušení některého z ustanovení článku 5 Úmluvy se řadí vedle stížností na porušení článku 6 Úmluvy mezi nejfrekventovanější. V rámci své judikatury si ESLP stále zachovává své výjimečné postavení a konstantně připomíná, že není žádným soudem „čtvrté instance“,²⁶⁹ ale naopak je to specifický orgán, na který se stěžovatelé mohou obrátit za předpokladu, že splní konkrétně stanovené podmínky přijatelnosti stížnosti, vyjádřené v článku 35 Úmluvy.

---

²⁶⁶ Úmluva má chránit práva konkrétní a účinná a ne jen iluzorní či teoretická. Viz rozsudek ve věci Matthews proti Spojenému království ze dne 18. února 1999, č. 24833/94.

²⁶⁷ Rozsudek ve věci Thorgeir Thorgeirson proti Islandu ze dne 25. června 1992, č. 13778/88, odst. 48.

²⁶⁸ KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 50, srov. REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 23.

²⁶⁹ Např. rozsudek ve věci Tautkus proti Litvě ze dne 27. listopadu 2012, č. 29474/09, odst. 57.

6.2. Závaznost rozsudku Evropského soudu pro lidská práva

Pro posouzení významu činnosti ESLP v rámci rozhodování o otázkách týkajících se práva na osobní svobodu, tedy o otázkách spadajících primárně pod ustanovení článku 5 Úmluvy, je nezbytné vymezit, jakou míru závaznosti, popř. jaké účinky mají rozsudky ESLP.

Za základní pilíř pro vymezení závaznosti rozsudku ESLP považují článek 46 Úmluvy, kterým se smluvní státy zavázaly, že: „...se budou řídit konečnými rozsudky Soudu (ESLP) ve všech sporech, jichž jsou stranami.“²⁷⁰ Konečnost rozsudku přitom znamená, že ho nelze podrobit přezkumu jinému orgánu.²⁷¹ Výjimkou je pouze možná revize přímo ze strany ESLP.²⁷² Dohled nad samotným výkonem rozsudku vykonává dle článku 46 odst. 2 Úmluvy Výbor ministrů Rady Evropy.

V případě, že ESLP shledá zásah státu do osobní svobody za porušení ustanovení Úmluvy, pak státu, proti němuž stížnost směřovala, vzniká nejen povinnost zaplatit případně přiznané spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy, ale také mu vzniká povinnost přijmout ve vnitrostátním právu obecná či individuální opatření, která zajistí ukončení konstatovaného porušení Úmluvy a také umožní jeho nápravu.²⁷³ Jaké prostředky smluvní stát zvolí, zůstává zpravidla na něm samotném, ovšem za předpokladu, že budou odpovídat závěrům vyplývajícím z rozsudku.²⁷⁴ Smluvní státy tímto ve své podstatě přijaly mezinárodněprávní závazek respektovat rozhodovací činnost ESLP, přičemž nezáleží na tom, který vnitrostátní orgán zajistí jeho splnění. Smluvní státy přitom nemohou obhajovat jeho nedodržení existencí nějaké překážky, a to i kdyby jí byla samotná Úmluva.²⁷⁵ Někdy ale může být tato volnost výběru prostředků limitována specifickou povahou požadavků, jejichž splnění je nezbytné k naplnění Úmluvy. Tak tomu bylo například v rozsudku ve věci Assanidze proti Gruzii ze dne 8. dubna 2004, kde ESLP konstatoval, že stěžovatel byl zbaven osobní svobody v rozporu článkem 5 odst. 1 Úmluvy. Vzhledem k povaze porušení Úmluvy neměl odsouzený stát v tomto případě na výběr jinou možnost, jak konstatované porušení napravit, než tím že zajistí urychlené propuštění stěžovatele na svobodu.²⁷⁶

²⁷⁰ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – článek 46 odst. 1.

²⁷¹ Okamžik, kdy se rozsudek ESLP stává konečným je upraven v článku 44 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

²⁷² Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva – článek 80.

²⁷³ KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 322.

²⁷⁴ Rozsudek velkého senátu ve věci Scozzari a Giunta proti Itálii ze dne 13. července 2000, č. 39221/98, 41963/98, odst. 249, též rozsudek ve věci Belilos proti Švýcarsku ze dne 29. dubna 1988, č. 10328/83.

²⁷⁵ Rozsudek ve věci Sjednocená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku ze dne 30. ledna 1998, č. 19392/92, odst. 29.

²⁷⁶ Rozsudek ve věci Assanidze proti Gruzii ze dne 8. dubna 2004, č. 71503/01, odst. 202-203.

Dříve se ESLP zpravidla zdráhal udílet odsouzenému státu doporučení, jak se s výkonem rozsudku vypořádat. ESLP dokonce zastával striktní názor, že se nemusí zabývat reálnou proveditelností svých rozhodnutí, protože jeho úkolem je pouze kontrolovat, zda smluvní státy přizpůsobily své soudnictví požadavkům kladeným na ně Úmluvou a nikoli jim pomáhat při jejich naplnění.²⁷⁷ V této souvislosti se ale objevily významné snahy přimět ESLP, aby ve svých rozhodnutích alespoň vymežil, zda je konstatované porušení systémové povahy, nebo je to jen výsledek shody různých okolností.²⁷⁸ V některých specifických případech může tedy ESLP i naznačit jaké (zpravidla systémové) opatření by mělo být přijato, a tím určit směr nápravy porušení Úmluvy.²⁷⁹

ESLP není při rozhodování předloženého případu vázán právním názorem, který vyjádřil v některém ze svých dřívějších rozsudků. Zároveň má ale ve zvyku držet se jich, a tím zachovávat konstantnost a právní jistotu své judikatury. ESLP má nicméně možnost odchýlit se od své předchozí judikatury, pokud pro to jsou závažné důvody, např. pro zajištění souladu interpretace Úmluvy se společenským vývojem.²⁸⁰

6.2.1. Závaznost rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v dané věci - inter partes

Závaznost konečného rozsudku ESLP v sobě skrývá dva aspekty, a to jeho závaznost v dané věci (inter partes) a interpretační závaznost (erga omnes).

Každý rozsudek ESLP je primárně závazný pro ty smluvní státy, které byly stranami sporu,²⁸¹ a to pro obě zároveň. Je tedy závazný nejen pro žalovaný stát, ale i pro stěžovatele.

V případě odsuzujícího rozsudku má stát, jehož jednáním došlo k zásahu do osobní svobody v rozporu s ustanoveními Úmluvy, povinnost vykonat tento rozsudek v dobré víře a dobrovolně. Ze závaznosti rozsudku ESLP inter partes v této souvislosti vyplývají dvě povinnosti odsouzeného státu, jejichž plnění je podrobena dohledu Výboru ministrů Rady Evropy. Ten dohlíží zejména na to, zda stát zaplatil případně přiznané spravedlivé zadostiučinění, a také zároveň sleduje, zda byla provedena potřebná individuální opatření. Spravedlivým zadostiučiněním podle článku 41 Úmluvy

²⁷⁷ Rozsudek ve věci De Cubber proti Belgii ze dne 26. října 1984, č. 9186/80, odst. 34-35, též rozsudek ve věci Hirst proti Spojenému království (č. 2) ze dne 6. října 2005, č. 74025/01.

²⁷⁸ KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 56-57.

²⁷⁹ Rozsudek ve věci Verein gegen Tierfabriken (VgT) proti Švýcarsku (č. 2) ze dne 30. června 2009, č. 32772/02, odst. 88, též rozsudek ve věci Sejdic proti Itálii ze dne 10. listopadu 2004, č. 56581/00.

²⁸⁰ Rozsudek ve věci Cossey proti Spojenému království ze dne 27. září 1990, č. 10843/84.

²⁸¹ Rozsudek ve věci Lawless proti Irsku (č. 3) ze dne 1. července 1961, č. 332/57.

může ESLP poskytnout náhradu nejen materiální a morální újmy, ale i náhradu vynaložených nákladů řízení vzniklých stěžovateli. Úprava spravedlivého zadostiučinění přitom vychází z principu subsidiarity, podle něhož by mělo být přiznáno tehdy, pokud odsouzený stát nemůže zajistit úplnou nápravu. ESLP ale k přiznání spravedlivého zadostiučinění sahá poměrně často, aniž by státu takovou nápravu umožnil. Důvodem může být skutečnost, že státy zpravidla k nápravě dobrovolně nepřistoupí, nebo dokonce podle vnitrostátního práva ani nemohou.²⁸²

Kromě zaplacení spravedlivého zadostiučinění má odsouzený stát také povinnost učinit nezbytná individuální opatření, která zajistí jednak ukončení trvajících stavu porušení Úmluvy, pokud nadále trvá (např. propuštění osoby uvězněné v rozporu s článkem 5 odst. 1a Úmluvy nebo zrušení zákona, který sám o sobě zakládá porušení Úmluvy²⁸³), a která zároveň umožní zjednání nápravy, tedy odstranění negativních důsledků porušení Úmluvy a v mezích možností i uvedení postavení stěžovatele do původního stavu před porušením (restituce). Uvedení do původního stavu (restitutio in integrum) by v každém případě mělo mít přednost před případnou náhradou za porušení Úmluvy.²⁸⁴ Restituce je tedy pravidlem, ledaže by stát prokázal, že existují okolnosti, které jej zcela, nebo částečně osvobozují od této povinnosti.²⁸⁵

6.2.2. Otázka interpretační závaznosti rozsudku Evropského soudu pro lidská práva - erga omnes

Rozsudek ESLP nemusí nutně vyvolávat pouze závaznost inter partes, tedy závaznost v daném, konkrétním případě, ale je možné mu přisoudit i závaznost erga omnes, jakožto závaznost interpretačního charakteru. ESLP ve svých rozsudcích zpravidla interpretuje konkrétní ustanovení Úmluvy a následně autoritativně konstatuje, že v konkrétním zásahu státu do osobní svobody jedince shledává, resp. neshledává nesoulad s uvedeným výkladem těchto ustanovení Úmluvy. Konstatováním, že určité opatření státu, představuje porušení ustanovení Úmluvy, ESLP tedy do jisté míry varuje odsouzený stát, že pokud by mu byl v budoucnu předložen případ, který by byl v rozhodných okolnostech shodný, pak by ESLP rozhodl opět stejně. V tomto případě

---

²⁸² KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 52.

²⁸³ Rozsudek ve věci Vermeire proti Belgii ze dne 29. listopadu 1991, č. 12849/87.

²⁸⁴ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 24., srov. též ORAKHELASHVILI, Alexander. Assanidze v. Georgia. *The American Journal of International Law*. 2005, roč. 99, č. 1., s. 290-293. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/201150964?accountid=14965>.

²⁸⁵ Rozsudek ve věci Verein gegen Tierfabriken (VgT) proti Švýcarsku (č. 2) ze dne 30. června 2009, č. 32772/02, odst. 86.

můžeme hovořit, že rozsudek ESLP má tzv. omezený účinek erga omnes.²⁸⁶ Je třeba, aby se dotyčný stát přijetím příslušného obecného opatření (např. od méně významného zásahu, jako je změna judikatury až po změnu legislativy) pokusil předejít takovému budoucímu zbavení osobní svobody jedince, které by bylo ESLP považováno na porušení závazků vyplývajících z ustanovení Úmluvy. V této souvislosti souhlasím s názorem Bohumila Repíka, že rozhodnutí ESLP má v uvedeném ohledu význam nejen v konkrétním případě a vůči konkrétnímu stěžovateli, nýbrž i vůči neurčitému okruhu budoucích potenciálních stěžovatelů.²⁸⁷ Především se ale také domnívám, že tímto získává rozhodování ESLP o otázkách osobní svobody důležitou preventivní funkci.

Interpretační závaznost konečného rozsudku ESLP se nicméně nemusí vztahovat pouze k odsouzenému smluvnímu státu Úmluvy. Svým významem se může potenciálně dotýkat také všech ostatních států, u kterých může dojít k takovému zásahu do osobní svobody, který se bude v rozhodných skutečnostech shodovat se zásahem, o kterém ESLP rozhodoval v odsuzujícím rozsudku. Jedná se přitom o obecný princip, který svou judikaturou potvrdil i ESLP.²⁸⁸ Rozsudek pro tyto ostatní státy sice není závazný podle článku 46 odst. 1 Úmluvy, ale přesto mají povinnost z něj vyvodit důsledky pro vnitrostátní právní řád, a to na základě obecné povinnosti, uložené smluvním státům, respektovat Úmluvu v té podobě, v jaké je vykládána judikaturou ESLP. Zároveň ale pro respektování judikatury ESLP ostatními státy hovoří i mnohem praktičtější důvod, a to předejít případnému budoucímu odsuzujícímu rozhodnutí ze strany ESLP.²⁸⁹ V literatuře se v tomto ohledu hovoří o interpretační moci (závaznosti)²⁹⁰ rozsudku ESLP s tzv. absolutním účinkem erga omnes. V této souvislosti je třeba navíc připomenout, že podnětem pro přijetí obecného opatření ve vnitrostátním právu smluvního státu k zajištění souladu s Úmluvou nemusí být pouze rozsudek ESLP. Někdy může postačovat už samotná skutečnost, že konkrétní případ je projednáván ESLP. Smluvní stát tím může být do určité míry upozorněn na existenci problematického jednání orgánů veřejné moci. Vědomí, že je jednání státních orgánů

---

²⁸⁶ KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 54.

²⁸⁷ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 26.

²⁸⁸ ESLP tak nejudikoval přímo v souvislosti s rozhodováním o otázkách souvisejících se zbavením osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy, nýbrž v rámci rozsudku ve věci Dudgeon proti Spojenému království ze dne 22. dubna 1993, č. 15070/89, odst. 20, který se týkal práva osob na respektování soukromého a rodinného života podle článku 8 Úmluvy.

²⁸⁹ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, s. 26.

²⁹⁰ Toto označení použil poprvé J. Velu, viz VELU, Jacques a RUSSEN ERGEC. *La Convention européenne des droits de l'homme: extrait du répertoire pratique du droit belge complément*, Bruxelles: Bruylant, 1990, s. 1078.

projednáváno před ESLP, může být dostatečnou motivací pro smluvní stát, aby problém odstranil, a to bez ohledu na budoucí rozhodnutí ESLP.²⁹¹ Rozsudky ESLP jsou tedy vedle autoritativního rozhodování o konkrétním případě i nepopiratelným zdrojem interpretace Úmluvy a mají vliv i na vývoj evropského práva v oblasti lidských práv a na vývoj právních řádů jednotlivých smluvních stran Úmluvy. Významnou funkci mají také odůvodněná rozhodnutí velkého senátu, jednotlivých senátů a v neposlední řadě také výborů ESLP.²⁹²

6.3. Role Evropského soudu pro lidská práva v současném systému ochrany lidských práv

Podle mého názoru zaujímá ESLP specifické a zároveň výlučné postavení v evropském systému ochrany lidských práv, a tedy i v rámci ochrany práva na osobní svobodu, především proto, že si stále zachovává poměrně značnou a do jisté míry i nevídanou konzistenci své judikatury. ESLP ve velké míře odkazuje na svá předcházející rozhodnutí, čímž vytváří kompaktní a stále se rozvíjející systém. V každém případě platí, že bohatá judikatura ESLP se pro svou stálost již mnohokrát v minulosti stala zdrojem či alespoň katalyzátorem významných vnitrostátních reforem v různých oblastech práva, a to včetně oblasti ochrany osobní svobody.²⁹³ Na druhou stranu ESLP v dnešní době trápí i řada závažných neduhů. Za nejvýznamnější považují velký počet dosud nevyřízených stížností. Počet stížností, které směřují k ESLP, konstantně rok od roku narůstá, a přestože se neustále zvyšuje i počet meziročně rozhodnutých případů, docházelo v posledních letech k neustálému navyšování celkového počtu dosud nevyřízených stížností. To samozřejmě způsobuje enormní zatížení této soudní instituce a ochromuje rychlou a účinnou ochranu práv a svobod zaručených Úmluvou. Určité zlepšení by mělo přinést posílení činnosti ESLP Protokolem k Úmluvě č. 14, který vstoupil v platnost od 1. června 2010.²⁹⁴ Nejvyšší počet nevyřízených stížností přitom ESLP zaznamenal v srpnu 2011, kdy počet nedořešených případů dosáhl počtu 160 200²⁹⁵. V současné době lze ale spatřovat mírně se zlepšující tendence, kdy za rok 2012 klesl počet nevyřešených stížností z původních

²⁹¹ Např. rozhodnutí ve věci Hanuša proti České republice ze dne 8. června 2004, č. 57243/00.

²⁹² KMEC, Jiří, David KOSAR, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 336-337.

²⁹³ Viz např. HARRIS, D.J., O'BOYLE, M. a WARBRICK, C. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995, s. 29n.

²⁹⁴ Ke zvýšení efektivity fungování ESLP byl Protokolem č. 14 k Úmluvě zaveden např. institut samosoudce.

²⁹⁵ Vývoj zatížení Evropského soudu pro lidská práva v roce 2011. *Justice.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5099&d=324002>.

151 600 na 128 100.²⁹⁶ Domnívám se tedy, že soudní mechanismus ESLP se nyní nastartoval správným směrem k vyřešení problému jeho neúnosného zatížení. Otázkou ovšem zůstává, zda dosavadní opatření budou stačit k tomu, aby se zajistila skutečná efektivita rozhodovací činnosti ESLP.

7. Exkurz do problematiky ochrany osobní svobody v právním řádu České republiky

Úmluva se podle mého názoru řadí mezi mezinárodní dokumenty, které svým významem přesahují nadnárodní rámec a pronikají i do právních řádů jednotlivých států. Vliv Úmluvy je v tomto ohledu patrný i v úpravě ochrany osobní svobody obsažené v právním řádu ČR. V tomto exkurzu se proto budu věnovat i otázce ochrany osobní svobody v právním řádu ČR, a to konkrétně článku 8 Listiny základních práv a svobod.

7.1. Právo na osobní svobodu podle článku 8 Listiny základních práv a svobod

Článek 8 Listiny, upravující právo na ochranu osobní svobody, je značně inspirován právě Úmluvou, a především jejím článkem 5.²⁹⁷ Tento článek Listiny zakotvuje, že osobní svoboda, ve smyslu dílčí svobody jedince, je zaručena.²⁹⁸ Hlavní důraz tohoto ustanovení je přitom kladen na tradiční pojetí osobní svobody, tedy v návaznosti na garance poskytované v rámci trestního řízení.²⁹⁹ Článek 8 Listiny tedy představuje významný dílčí aspekt fyzické a osobní nedotknutelnosti osoby, která je neodmyslitelnou součástí ochrany integrity člověka.³⁰⁰

Podle článku 8 odst. 1 Listiny je osobní svoboda každého jedince zaručena. Stát má v této souvislosti povinnost zajistit respektování tohoto práva pod hrozbou sankce v případě jeho porušení. Musí provést všechna nezbytná opatření, aby zajistil ochranu jedince před jakýmkoli nezákonným a svévolným zásahem do jeho osobní svobody, a tím umožnil realizaci práva na osobní svobodu v souladu s Listinou. Tato opatření přitom mohou být nejen zákonodárné povahy, ale i správní či jiné povahy. Stát tedy na sebe převzal závazek zabezpečit, aby zásahy do osobní svobody, prováděné orgány

---

²⁹⁶ European court of human rights: Analysis of statistics 2012. <http://www.echr.coe.int> [online]. leden 2013 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/NR/ronlyres/9113BE4E-6682-41D4-9F8B-0B29950C8BD4/0/Analysis_Statistics_2012_ENG.pdf.

²⁹⁷ Kromě Úmluvy je v rámci článku 8 Listiny patrný i vliv článku 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, přijatého 19. prosince 1966.

²⁹⁸ Listina základních práv a svobod – článek 8 odst. 1.

²⁹⁹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, s. 523.

³⁰⁰ KLÍMA, Karel, et. al. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 290.

veřejné moci či jinými zařízeními a institucemi, byly v souladu se zákonnými, ústavními i mezinárodními normami.³⁰¹

7.2. Podmínky přípustnosti zásahu do práva na osobní svobodu ve smyslu článku 8 Listiny základních práv a svobod

Listina se v rámci článku 8 neomezuje pouze na zaručení práva na osobní svobodu, ale po vzoru Úmluvy stanovuje také podmínky, při jejichž splnění lze zásah do tohoto práva považovat za přípustný. Současně s tím stanovuje i právní záruky, které musí být garantovány osobě, které se předmětný zásah dotýkal, tedy osobě, která byla zbavena osobní svobody ve smyslu článku 8 Listiny. Listina tímto zakotvuje podmínky, při jejichž splnění je možný zásah do osobní svobody jednotlivce. Podmínky zbavení osobní svobody přitom dopadají do dvou právních oblastí, a to hlavně do práva trestního (článek 8 odst. 2 až 5 Listiny) a práva občanského, resp. soukromého (článek 8 odst. 6 Listiny). V každém případě je ale třeba, aby jakýkoli zásah do práva na osobní svobodu, ať už je prováděný kýmkoli, respektoval obecné principy, na kterých je toto právo založeno. Především se jedná o zásady zákonnosti, rovnosti, subsidiarity, fakultativnosti a přiměřenosti, a v neposlední řadě také o principy presumce nevinny, zákazu diskriminace či respektování důstojnosti člověka.³⁰² Ústavní soud ČR navíc v této souvislosti zdůraznil, že vzhledem ke skutečnosti, že ochrana osobní svobody je jedním z nejzákladnějších lidských práv, musí být každá ústavní výjimka z tohoto práva vykládána restriktivně a případný zásah musí být prováděn přiměřeně citlivě.³⁰³

Článek 8 Listiny tedy upravuje podmínky pro ospravedlnitelné zbavení osobní svobody jedince, přičemž tyto podmínky se týkají několika situací, resp. opatření, které jsou vymezeny v jednotlivých odstavcích článku 8 (odst. 2 až 6). V rámci jejich struktury se dle mého názoru významně projevuje harmonizační prvek, resp. působení Úmluvy v oblasti lidských práv.

Prvním případem, upraveným v článku 8 odst. 2 Listiny, je přípustnost stíhání, resp. zbavení svobody. Pojem stíhání je podle právního řádu ČR spojen s trestním řízením, a tudíž samotné trestní stíhání, konkrétně upravené v § 160 trestního řádu, se týká osoby, u které panuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu. Významným charakteristickým znakem článku 8 odst. 2 Listiny je skutečnost, že reflektuje jednu ze základních zásad trestního řízení, a to že stíhání, resp. zbavení osobní svobody jedince

³⁰¹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 990.

³⁰² KLÍMA, Karel, et. al. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 290.

³⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. června 2000, Sp. zn. I. ÚS 645/99 (N 94/18 SbNU 321).

je přípustné jen ze zákonných důvodů a pouze zákonem stanoveným způsobem.³⁰⁴ V této souvislosti musím připomenout, že zákonodárce je při formulování zákonných důvodů limitován taxativně uvedenými důvody uvedenými v článku 5 odst. 1a-f Úmluvy. Zákonodárce tedy nemůže stanovit další důvody, které by přesahovaly rámec zakotvený Úmluvou.³⁰⁵ Ústavní soud ČR zdůraznil dopad Úmluvy na úpravu práva na osobní svobodu v článku 8 Listiny také konstatováním, že v případech zásahů do osobní svobody spojených článkem 8 odst. 2 Listiny má zákonodárce povinnost zajistit efektivní možnost posouzení těchto případů v rámci nezávislého soudního přezkumu, přičemž tento přezkum musí být nezbytně vtělen do každé zákonné úpravy zbavení osobní svobody.³⁰⁶

Pod odstavce 2 článku 8 Listiny lze podřadit především zbavení osobní svobody jedince v důsledku rozhodnutí soudu v rámci trestního řízení o uložení trestu odnětí svobody nebo domácího vězení, nebo v důsledku rozhodnutí soudu o uložení ochranného opatření v trestním řízení. Článek 8 odst. 2 ve své druhé větě obsahuje navíc obecný zákaz zbavení osobní svobody jen z toho důvodu, že osoba není schopná plnit své smluvní závazky. Jedná se tedy o zákaz dlužnického vězení, přičemž jeho vymezení, obsažené v tomto ustanovení, je téměř doslovně inspirováno článkem 1 Protokolu č. 4 k Úmluvě. Zákaz dlužnického vězení je do jisté míry specifický tím, že se vztahuje nejen na případné jednání orgánů veřejné moci, ale i na každou další osobu (věřitele, ručitele apod.). Působí tedy erga omnes.³⁰⁷

Článek 8 Listiny poté v následujících odstavcích 3 a 4 zakotvuje základní záruky garantované jednotlivci v souvislosti se zadržením (odst. 3) nebo zatčením (odst. 4) v rámci trestního řízení.

Zadržení osoby obviněné nebo podezřelé ze spáchání trestného činu³⁰⁸ je podle článku 8 odst. 3 možné tehdy, pokud tak připouští zákon. Orgány veřejné moci musí zároveň postupovat rychle a bezodkladně. Zadržený musí být ihned seznámen s důvody svého zadržení a také ihned vyslechnut. Listina poté ukládá povinnost příslušným

---

³⁰⁴ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 288., srov. KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 991-992.

³⁰⁵ Blíže k této problematice v: WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 222.

³⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. června 1999, Sp. zn. Pl. ÚS 29/98 (N 83/14 SbNU 195).

³⁰⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, s. 523.

³⁰⁸ Podstatou zadržení ve smyslu článku 8 Listiny je především krátkodobé omezení osobní svobody jedince, které má sloužit k posouzení, zda existují důvody pro vzetí dotyčného do vazby. Blíže v KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 994.

orgánům, aby byla zadržena osoba urychleně, ve lhůtě 48 hodin,³⁰⁹ předvedena před soudce, který jí musí ve lhůtě 24 hodin vyslechnout a poté rozhodnout, zda nařídí vzetí do vazby nebo jí propustí na svobodu.³¹⁰

Následující odstavec 4 článku 8 Listiny upravuje zatčení obviněného,³¹¹ tedy obdobný zásah do osobní svobody, jakým je zadržení. Zatčení se ve smyslu uvedeného ustanovení Listiny vztahuje pouze na osobu obviněnou, tj. osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu, a rozumí se jím cílené zjištění pobytu obviněného, jeho následné zadržení a krátkodobé zbavení osobní svobody, aby bylo umožněno dodat dotyčného orgánu, který příkaz k zatčení vydal. Článek 8 odst. 4 Listiny především podmiňuje přípustnost zatčení existencí písemného a odůvodněného příkazu soudce. Následně Listina opět stanovuje (v tomto případě zpřísněné) časové limity, které musí příslušné orgány veřejné moci dodržet. Zatčená osoba musí být podle článku 8 odst. 4 Listiny předána soudu nejpozději do 24 hodin, přičemž soudce musí následně ve stejné lhůtě 24 hodin, běžící od převzetí obviněného, rozhodnout o jeho vzetí do vazby nebo o jeho propuštění na svobodu.³¹²

V této souvislosti musím opět zmínit, že i úprava zadržení a zatčení obsažená v článku 8 odst. 3 a 4 Listiny má svůj předobraz v Úmluvě, a to konkrétně v článku 5 odst. 3., který garantuje osobě zbavené svobody v souvislosti se spácháním trestného činu (článek 5 odst. 1c Úmluvy) právo na předvedení před soudce (nikoli policejní orgán či státního zástupce), který posoudí odůvodněnost zbavení osobní svobody (resp. vazby).³¹³

Následující ustanovení, článek 8 odst. 5 Listiny, obsahuje elementární záruky ve vztahu k vazbě, které ovšem vymezuje velmi obecně. Listina stanovuje, že vzetí osoby do vazby je přípustné jen ze zákonných důvodů a na zákonem stanovenou dobu, přičemž rozhodnutí o vazbě přísluší výlučně soudu, a nikoli například státnímu zástupci.³¹⁴ Jednou z uvedených podmínek je i časové omezení doby trvání vazby. Tento požadavek dle mého názoru do značné míry koresponduje i s požadavky vyplývajícími Úmluvy, konkrétně ze článku 5 odst. 3, který klade důraz na přiměřenost

³⁰⁹ Lhůta 48 hodin je respektována i v úpravě zadržení podle § 75-77 trestního řádu. Uvedená lhůta 48 hodin je přitom společná pro policejní orgán a státního zástupce. Blíže v JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 307.

³¹⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 288., též náleží Ústavního soudu ČR ze dne 3. února 2000, Sp. zn. III. ÚS 103/99 (N 17/17 SbNU 121).

³¹¹ Uvedené ustanovení má své zákonné provedení obsažené v § 69 trestního řádu.

³¹² KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 994.

³¹³ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 222.

³¹⁴ Rozsudek ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. března 2009, č. 39298/04, 8723/05, odst. 91.

délky trvání vazby. Dle judikatury Ústavního soudu ČR představuje vazba určitý nezbytný zásah do osobní svobody, u kterého je ale nutné rovněž uplatnit i princip presumpce nevinny a zároveň, vzhledem k závažnosti tohoto opatření, musí být jeho oprávněnost vždy interpretována restriktivně.³¹⁵

Vazba ve smyslu článku 8 odst. 5 Listiny je úzce spojena s předcházejícími instituty zadržení a zatčení, protože v případě, kdy zadržená či zatčená osoba není propuštěna na svobodu, soudní orgán rozhodne o zbavení osobní svobody dotčeného ve formě vazby.³¹⁶ Dopad uvedeného ustanovení Listiny se však neomezuje pouze na vazbu v jejím klasickém významu, tedy jako na zajišťovací institut v rámci prvotního stádia trestního stíhání (vyšetřovací vazba³¹⁷), ale vztahuje se na jakýkoli druh vazby. Podmínky článku 8 odst. 5 Listiny se proto budou aplikovat i na vazbu vyhošťovací, předběžnou, vydávací a předávací v rámci evropského či mezinárodního zatýkacího rozkazu, resp. v souvislosti se žádostí, aby byla osoba vydána do cizího státu k výkonu trestu. Uvedené podmínky se budou vztahovat i na vazbu v souvislosti s řízením o uznání rozhodnutí cizího státu dle § 454 trestního řádu či na vazbu nařízenou v rámci průvozu osoby přes státní území ČR dle § 423 trestního řádu. V souvislosti s vazbou podle článku 8 odst. 5 Listiny je nicméně nutné vzít v potaz skutečnost, že opět nelze přihlížet pouze k vlastnímu textu Listiny, ale musí být zohledněny i požadavky vyplývající z mezinárodních dokumentů, a to zejména z Úmluvy. V souvislosti s vyšetřovací vazbou je nutné aplikovat především článek 5 odst. 1c, případně článek 5 odst. 1f Úmluvy, pokud se v daném případě jedná o vazbu osoby v rámci řízení o jejím vydání, resp. předání orgánům cizího státu.³¹⁸

V judikatuře Ústavního soudu ČR o otázkách souvisejících s posuzováním vazby podle článku 8 odst. 5 Listiny spatřují významnou návaznost na dosavadní judikaturu ESLP. Ústavní soud ČR nezřídka argumentuje shodně s principy vyjádřenými přímo ESLP, nebo v některých případech na jeho judikaturu přímo odkazuje. V souvislosti s vazbou ve smyslu článku 8 odst. 5 Listiny Ústavní soud ČR například zdůraznil, že k vyloučení libovůle v jednání orgánů veřejné moci je nezbytné, aby soudy při rozhodování o uvalení vazby přezkoumatelným způsobem objasnily, z jakých důvodů převážil veřejný zájem na objasňování trestné činnosti nad zájmem

³¹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. října 2001, Sp. zn. I. ÚS 303/01 (N 156/24 SbNU 149).

³¹⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 288.

³¹⁷ Z hlediska důvodů vzetí do vazby se, dle § 67 trestního řádu, může jednat o vazbu útěkovou, koluzní či předstíznou. Blíže k této problematice v JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 309-314.

³¹⁸ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 239-244.

jednotlivce na ochranu osobní svobody.³¹⁹ Zároveň také zdůraznil, že v souladu s požadavky Listiny není, pokud je rozhodnutí o zbavení osobní svobody ospravedlňováno jen obecným způsobem, kdy odůvodnění spočívá v podstatě pouze v odcitování příslušného ustanovení zákona, aniž by byl uveden odkaz na konkrétní skutečnosti, které by měly zakládat důvod pro vzetí jedince do vazby.³²⁰

Poslední Listinou předpokládaná možnost přípustného zásahu do osobní svobody jedince je upravena v článku 8 odst. 6 Listiny. Jedná se o úpravu tzv. zdravotnické detence, která se na rozdíl od předchozích případů nevztahuje k trestněprávním důvodům, ale jedná se o zásah do osobní svobody v kontextu práva občanského. Článek 8 odst. 6 Listiny ve své podstatě zakotvuje výjimku z obecné zásady svobody v rozhodování, a to o otázkách týkajících se péče o své zdraví. Uvedené ustanovení konkrétně umožňuje převzetí a držení osoby v ústavu zdravotnické péče bez jejího souhlasu, a to pouze v případech stanovených zákonem s tím že se musí vždy jednat o zařízení zdravotnické péče. Toto opatření, spočívající v zásahu do osobní svobody, musí být zároveň nejpozději do 24 hodin oznámeno soudu, kterému následně přísluší rozhodnout do 7 dnů o umístění dotyčné osoby.³²¹ Ústavní soud ČR navíc zdůraznil, že příslušné orgány musí vždy šetřit podstatu svobody jedince v rozhodování o péči o své zdraví a musí jednat s nejvyšší možnou zdrženlivostí.³²² Z dikce článku 8 odst. 6 Listiny v tomto smyslu mimo jiné vyplývá oprávnění a současně i povinnost zákonodárce stanovit zákonem, ve kterých případech je převzetí a následné držení osoby v ústavu zdravotnické péče bez jejího souhlasu přípustné.³²³ Listina tedy zakotvuje procesněprávní režim, přičemž hmotněprávní základ přenechává zákonu. Podrobné provedení tohoto institutu je v daném ohledu zakotveno především v občanském soudním řádu (§ 191a až 191g OSŘ). V této souvislosti musím zároveň také připomenout, že úprava zdravotnické detence obsažená v článku 8 odst. 6 Listiny se opět opírá o svůj protějšek v Úmluvě, a to konkrétně o článek 5 odst. 1e, který zakotvuje přípustnost zbavení osobní svobody za účelem zabránění šíření nakažlivé

³¹⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. ledna 2001, Sp. zn. II. ÚS 124/97 (N 20/21 SbNU 175).

³²⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. listopadu 2000, Sp. zn. IV. ÚS 137/2000 (N 174/20 SbNU 235), srov. např. rozsudek ve věci Janulis proti Polsku ze dne 4. listopadu 2008, č. 20251/04, odst. 38-39.

³²¹ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 998., též nález Ústavního soudu ze dne 30. září 1997, Sp. zn. Pl. ÚS 23/97 (N 117/9 SbNU 89).

³²² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. května 2001, Sp. zn. IV. ÚS 639/2000 (N 77/22 SbNU 157).

³²³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, s. 527.

choroby, zbavení svobody osob v souvislosti s duševní nemocí a dále alkoholiků, narkomanů a také tuláků.³²⁴

Kromě všech výše uvedených forem zbavení osobní svobody připouští Listina, byť je výslovně nezmiňuje, i jiná zbavení svobody, a to za předpokladu, že jsou zakotvena v zákoně a jsou provedena v souladu se zákonem stanoveným postupem. Příkladem může být zadržení či jiné zbavení svobody vojáka příslušným vojenským orgánem.³²⁵

8. Závěr

Ochrana osobní svobody a dalších práv v rámci Úmluvy patří k nejnávštějnějším systémům ochrany lidských práv. Smluvní státy se v této souvislosti zavázaly respektovat Úmluvu, nicméně množství stížností a následné odsuzující rozsudky ESLP ukazují, že přesto dochází v oblasti zásahů do osobní svobody jedince k příliš častým excesům ze strany jednotlivých států.

Hlavním cílem, kterého jsem se v rámci své práce snažil dosáhnout, bylo poskytnout komplexní analýzu ochrany osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy. Ten v tomto ohledu představuje základní pilíř úpravy ochrany osobní svobody. Jeho postavení je do určité míry výjimečné, a to především díky komplexnosti a podrobnosti, s jakou je právo na osobní svobodu v rámci tohoto článku Úmluvy koncipováno. I přes svou propracovanost nicméně zůstává článek 5 ustanovením, které zakotvuje jednotlivé principy a požadavky spíše v obecné rovině. To sice na jednu stranu umožňuje, aby jeho působnost mohla dopadat na široké spektrum případů, ale zároveň způsobuje určitou vágnost, která brání přímému vyvození skutečného významu těchto principů.

V tomto ohledu je nesporné, že k úspěšnému dosažení vymezeného cíle práce je důležité také analyzovat úlohu, kterou v této oblasti sehrává ESLP. Jeho judikatura totiž nejen autoritativně rozhoduje konkrétní případy, ale poskytuje i nezbytnou interpretaci jednotlivých ustanovení Úmluvy, a tím ji vlastně ve skutečnosti uvádí v život. Principy práva na osobní svobodu zakotvené v článku 5 Úmluvy tak získávají svou reálnou podobu.

Právo na osobní svobodu vymezené v článku 5 Úmluvy je tedy fakticky dotvářeno teprve interpretací v rámci judikatury ESLP. Jedním z jejích charakteristických znaků je skutečnost, že rozhodovací praxe ESLP v otázkách osobní

---

³²⁴ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 247.

³²⁵ KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 998.

svobody vykazuje nevídanou konstantnost. ESLP se ve svých rozsudcích dokonce pravidelně odkazuje na své již dříve formulované závěry. Úprava osobní svobody nicméně nezůstává v judikatuře ESLP strnulá, ale reaguje i na společenský vývoj, na vnímání rozličných skupin osob, na vývoj techniky a znalostí a na další faktory vývoje společnosti.

Článek 5 Úmluvy zakotvuje především jednotlivé důvody, kdy lze zásah ve formě zbavení osobní svobody považovat za přípustný. Judikatura ESLP v tomto ohledu významně zasáhla do působnosti celého ustanovení tím, že omezila jeho aplikovatelnost pouze na zbavení, a nikoli na pouhá omezení osobní svobody. Rozhodujícím kritériem přitom není povaha opatření, nýbrž jeho časové hledisko.

Výčet důvodů uvedený v článku 5 Úmluvy je úplný, a tedy vyčerpávající. Každý zásah, spadající pod některý z případů vyjádřených v článku 5 odst. 1 Úmluvy, musí být v souladu s dalšími podmínkami formulovanými v judikatuře ESLP. To znamená s podmínkami, které formálně vyplývají z Úmluvy, ale skutečnou podobu jim vtiskla až judikatura ESLP (například požadavky na tzv. jinou úřední osobu dle článku 5 odst. 3). Jednotlivé podmínky přitom vycházejí z povahy konkrétního opatření. Všechny případy zbavení osobní svobody podle článku 5 odst. 1 Úmluvy jsou však vzájemně propojeny dvěma obecnými požadavky, které musejí být splněny vždy. Jsou jimi podmínka zákonnosti jednání orgánů státu a současně podmínka absence jejich svévolného jednání. ESLP těmito obecnými podmínkami vytvořil do jisté míry opěrný bod, který je společný pro všechny důvody zbavení osobní svobody jednotlivce vymezené v článku 5 odst. 1 Úmluvy.

Významným aspektem při posuzování přípustnosti zásahu orgánu veřejné moci do osobní svobody jedince se také ukázala nezbytnost restriktivního výkladu ustanovení článku 5 Úmluvy, a to především z toho důvodu, že zbavením osobní svobody dochází k závažnému zásahu do jednoho z hlavních práv garantovaných Úmluvou.

Z koncepce práva na osobní svobodu, tak jak je zakotvena v článku 5 Úmluvy, vyplývá, že zbavení osobní svobody jedince musí být provedeno nejen v souladu s některým z důvodů uvedených v článku 5 odst. 1 Úmluvy, ale jedinci, kterého se zásah do osobní svobody týká, musí být zajištěna ochrana jeho zájmů i prostřednictvím procesních záruk, které jsou přímo vymezeny v ostatních odstavcích článku 5 Úmluvy. Požadavek na respektování taxativně vymezených důvodů ospravedlnitelného zbavení osobní svobody, spolu s následnou povinností poskytnout dotčenému jedinci procesní záruky, vytváří dle mého názoru komplexní systém ochrany osobní svobody člověka, kdy na jedné straně přiznává orgánům státu možnost zasáhnout do tohoto práva, ale

zároveň se snaží eliminovat negativní dopady tohoto opatření. Prostřednictvím jednotlivých záruk dochází v rámci Úmluvy k zabezpečení určitých minimálních standardů ochrany, které dotčené osobě nelze odeprít.

ESLP se společně s restriktivním výkladem jednotlivých ustanovení článku 5 snaží držet důsledného vyžadování principů a podmínek spojených se zbavením osobní svobody. Možnosti ESLP jsou nicméně do jisté míry limitovány skutečností, že interpretace a následná aplikační praxe vnitrostátního práva v otázkách, které se týkají osobní svobody, primárně náleží stále orgánům státu. ESLP se tedy musí zaměřovat až na následný přezkum jednání těchto orgánů.

ESLP se ve své judikatuře, týkající osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy, podle mého názoru správně vyhýbá přehnanému lpění na jejím textu. V této souvislosti by totiž jak přílišná benevolence, tak i přílišný důraz na text Úmluvy mohl ve svém důsledku ochromit efektivnost mechanismu ochrany osobní svobody i dalších práv garantovaných Úmluvou. Tohoto nebezpečí si je podle mého názoru ESLP vědom, a proto svou judikaturu udržuje v rozumné rovnováze. Každý případ ESLP navíc posuzuje vždy s přihlédnutím k jeho konkrétním aspektům.

Právo na osobní svobodu ve smyslu článku 5 Úmluvy zůstává (navzdory pevně zakořeněným principům a podmínkám vyjádřeným v Úmluvě a navzdory bohaté judikatuře ESLP) stále jedním z ustanovení, jehož porušení je namítáno nejčastěji. Jednu z příčin vidím zejména v tom, že státy v některých případech upřednostňují veřejný zájem, a to především v souvislosti s potíráním trestné činnosti. Opomíjejí přitom ale nezbytnost nalezení rovnováhy mezi veřejným zájmem a zájmem jedince na ochranu osobní svobody.

Úprava ochrany osobní svobody v rámci Úmluvy i v rámci následné judikatury ESLP disponuje značným významem nejen v nadnárodním, resp. evropském měřítku, ale má i výrazné harmonizační aspekty na vnitrostátní právní úpravu. Mnohé principy garantované v rámci Úmluvy proto pronikají i do právních řádů jednotlivých smluvních států Úmluvy. Vliv Úmluvy je v tomto ohledu patrný i v právním řádu ČR, a to včetně ústavněprávní roviny. Právo na osobní svobodu, tak jak je vymezeno v článku 8 Listiny, totiž v mnohém vychází právě z jeho protějšku v Úmluvě.

Činnost ESLP lze bezpochyby považovat v rámci evropského systému ochrany lidských práv za velmi efektivní mechanismus. Jeho význam spočívá především ve stálosti rozhodovací praxe týkající se otázek oprávněnosti zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy. Díky tomu se tak zvyšuje i právní jistota v této oblasti. Na druhé straně je nutno říct, že činnost ESLP je v současné době provázena i určitými

problémy. Za nejzávažnější v této souvislosti považují především jeho enormní přetížení, protože počet dosud nevyřízených stížností se stále pohybuje v řádech statisíců.

Mechanismus ochrany osobní svobody v rámci Úmluvy (resp. fungování ESLP v této oblasti) považují bezpochyby za výjimečný a hlavně za efektivní. Je to zejména tím, že tento systém poskytuje jednotlivcům možnost obrátit se přímo na ESLP, který poskytuje účinný prostředek k ochraně před nezákonnými zásahy státu. Na druhou stranu ale obrovské zatížení, kterému ESLP musí neustále čelit (a z toho vyplývající neúměrný počet nevyřízených případů) do jisté míry relativizuje a oslabuje efektivnost celého mechanismu.

V současné době se nicméně zdá, že by se situace mohla pomalu obracet k lepšímu, protože díky reformám v rámci Protokolu k Úmluvě č. 14 došlo poprvé k poklesu celkového počtu nevyřízených stížností. Pokud by tento trend vydržel, bylo by to nepochybně ku prospěchu mechanismu fungování ochrany práva na osobní svobodu jednotlivce v evropském regionu.

9. Resumé

This thesis is mainly focused to provide the reader with deep analysis of the right to personal freedom within the meaning of Article 5 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (the Convention).

The right to personal freedom can be defined as one of fundamental rights, which belong to all individuals, and therefore it is included in various documents concerning human rights. Regarding European region the Convention, drafted in 1950 by the Council of Europe, includes for one thing significant and for another very complex legislation of human rights. The Convention, which is mainly based on the Universal Declaration on Human rights, especially aims to determine the least acceptable standard of those individual rights and freedoms which can be considered to be fundamental.

The right to personal freedom is included in its Article 5, labelled as the right to liberty and security. This provision embodies general principle that the right to personal freedom belongs to everyone, but above that, it also provides an exhaustive list of specific circumstances under which loss of liberty will be in compliance with Article 5 of the Convention. Moreover, in any case of deprivation of liberty in the meaning of Article 5 of the Convention, the affected person must be provided with determined safeguards and remedies. Domestic authorities must not fail to comply with both of those requirements otherwise it would cause the breach of the Convention.

The system of protection of human rights within the Convention consists not only of the document itself, but the essential role belongs to the European Court of human rights (the Court). The case law of the Court, concerning the right to personal freedom, has invaluable importance, because it enables to construe the true meaning of provisions of Article 5 of the Convention and apply them subsequently to individual cases.

The mechanism of the Convention, together with the Court, established an effective system of protecting personal freedom of all individuals. However its scope of authority is not limited merely to international law, but many of its principles were adopted by domestic law of contracting countries, including the Czech Republic.

10. Seznam použitých pramenů

I. Právní prameny – právní předpisy, právo EU, mezinárodní dokumenty

1. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13, vyhlášená jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.
2. Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva, ve znění platném k 1. září 2012
3. Listina základních práv Evropské unie, uveřejněná v Úředním věstníku Evropské unie C 83 ze dne 30. března 2010
4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech - vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. ze dne 10. května 1976
5. Smlouva o Evropské unii, v konsolidovaném znění uveřejněném v Úředním věstníku Evropské unie C 326 ze dne 26. října 2012
6. Statut Rady Evropy, vyhlášený jako sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 123/1995 Sb.
7. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších právních předpisů
8. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
9. Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá 10. prosince 1948
10. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších právních předpisů
11. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších právních předpisů

II. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva - databáze HUDOC

Dostupná z: <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Decisions+and+judgments/HUDOC+database/>

Rozsudky - Judgements

1. Rozsudek ve věci A. a ostatní proti Spojenému království ze dne 19. února 2009, č. 3455/09
2. Rozsudek ve věci Airey proti Irsku ze dne 9. října 1979, č. 6289/73
3. Rozsudek ve věci Amuur proti Francii ze dne 25. června 1996, č. 19776/92
4. Rozsudek ve věci Artico v. Itálie ze dne 13. května 1980, č. 6694/74

5. Rozsudek ve věci Ashingdane proti Spojenému Království ze dne 28. května 1985, č. 8225/78
6. Rozsudek ve věci Assenov a další proti Bulharsku ze dne 28. října 1998, č. 24760/94
7. Rozsudek ve věci Assanidze proti Gruzii ze dne 8. dubna 2004, č. 71503/01
8. Rozsudek ve věci B. proti Rakousku ze dne 28. března 1990, č. 11968/86
9. Rozsudek ve věci Barfuss proti České republice ze dne 31. července 2000, č. 35848/97
10. Rozsudek ve věci Beiere proti Lotyšsku ze dne 29. listopadu 2011, č. 30954/05
11. Rozsudek ve věci Belilos proti Švýcarsku ze dne 29. dubna 1988, č. 10328/83
12. Rozsudek ve věci Benham proti Spojenému království ze dne 10. června 1996, č. 19380/92
13. Rozsudek ve věci Bezicheri proti Itálii ze dne 25. října 1989, č. 11400/85
14. Rozsudek ve věci Bouamar proti Belgii ze dne 29. února 1988, č. 9106/80
15. Rozsudek ve věci Bozano ze dne 18. prosince 1986, č. 9990/82
16. Rozsudek ve věci Brogan a další proti Spojenému království ze dne 29. listopadu 1988, č. 11209/84
17. Rozsudek ve věci C.B. proti Rumunsku ze dne 20. dubna 2010, č. 21207/03
18. Rozsudek ve věci Ciulla proti Itálii ze dne 22. února 1989, č. 11152/84
19. Rozsudek ve věci Clooth proti Belgii ze dne 12. prosince 1991, č. 12718/87
20. Rozsudek ve věci Cossey proti Spojenému království ze dne 27. září 1990, č. 10843/84
21. Rozsudek ve věci Crabtree proti České republice ze dne 25. února 2010, č. 41116/04
22. Rozsudek ve věci Český proti České republice ze dne 6. června 2000, č. 33644/96
23. Rozsudek ve věci Čonka proti Belgii ze dne 5. února 2002, č. 51564/99
24. Rozsudek ve věci De Cubber proti Belgii ze dne 26. října 1984, č. 9186/80
25. Rozsudek ve věci De Jong, Baljet and Van Den Brink proti Nizozemsku ze dne 22. května 1984, č. 8805/79, 8806/79, 9242/81
26. Rozsudek ve věci De Wilde, Ooms a Versyp proti Belgii ze dne 18. června 1971, č. 2178/64
27. Rozsudek ve věci Engel a další proti Nizozemí ze dne 8. června 1976, č. 5100/71 a další
28. Rozsudek ve věci Eriksen proti Norsku ze dne 27. května 1997, č. 17391/90
29. Rozsudek ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. srpna 1990, č. 12244/86, 12245/86, 12383/86

30. Rozsudek ve věci Ganea proti Moldávii ze dne 17. května 2011, č. 2472/06
31. Rozsudek ve věci Gatt proti Maltě ze dne 27. července 2010, č. 28221/08
32. Rozsudek ve věci Guzzardi proti Itálii ze dne 6. listopadu 1980, č. 7367/76
33. Rozsudek ve věci Hirst proti Spojenému království (č. 2) ze dne 6. října 2005, č. 74025/01
34. Rozsudek ve věci Huber proti Švýcarsku ze dne 23. října 1990, č. 12794/87
35. Rozsudek ve věci Husák proti České republice ze dne 4. prosince 2008, č. 19970/04
36. Rozsudek velkého senátu ve věci Chahal proti Spojenému království ze dne 15. listopadu 1996, č. 22414/93
37. Rozsudek ve věci I. A. proti Francii ze dne 23. září 1989, č. 28213/95
38. Rozsudek ve věci Ichin a další proti Ukrajině ze dne 21. prosince 2010, č. 28189/04, 28192/04
39. Rozsudek ve věci Iljiov proti Bulharsku ze dne 26. července 2001, č. 33977/96
40. Rozsudek ve věci Iorgov proti Bulharsku (č. 2) ze dne 2. září 2010, č. 36295/02
41. Rozsudek ve věci Istratii a ostatní proti Moldávii ze dne 27. března 2007, č. 8721/05
42. Rozsudek ve věci Janulis proti Polsku ze dne 4. listopadu 2008, č. 20251/04
43. Rozsudek ve věci Jaworski proti Polsku ze dne 28. března 2006, č. 25715/02
44. Rozsudek ve věci Ječius proti Litvě ze dne 31. července 2000, č. 34578/97
45. Rozsudek ve věci Kaboulov proti Ukrajině ze dne 19. listopadu 2009, č. 41015/04
46. Rozsudek ve věci Khachatryan a další proti Arménii ze dne 27. listopadu 2012, č. 23978/06
47. Rozsudek ve věci Khodorkovskiy proti Rusku ze dne 31. května 2011, č. 5829/04
48. Rozsudek ve věci Knebl proti České republice ze dne 28. října 2010, č. 20157/05
49. Rozsudek ve věci Kondratyev proti Rusku ze dne 9. dubna 2009, č. 2450/04
50. Rozsudek ve věci Kowrygo proti Polsku ze dne 26. února 2013, č. 6200/07
51. Rozsudek ve věci Krejčíř proti České republice ze dne 26. března 2009, č. 39298/04, 8723/05
52. Rozsudek ve věci Kusyk proti Polsku ze dne 24. října 2006, č. 7347/02
53. Rozsudek ve věci Lawless proti Irsku (č. 3) ze dne 1. července 1961, č. 332/57
54. Rozsudek ve věci Letellier proti Francii ze dne 26. června 1991, č. 12369/86
55. Rozsudek velkého senátu ve věci Loizidou proti Turecku ze dne 23. března 1995, č. 15318/89
56. Rozsudek ve věci Matthews proti Spojenému království ze dne 18. února 1999, č. 24833/94
57. Rozsudek ve věci Megyeri proti Německu ze dne 12. května 1992, č. 13770/88

58. Rozsudek ve věci Migon proti Polsku ze dne 25. června 2002, č. 24244/94
59. Rozsudek velkého senátu ve věci Mooren proti Německu ze dne 9. července 2009, č. 11364/03
60. Rozsudek ve věci Muller proti Francii ze dne 17. března 1997, č. 21802/93
61. Rozsudek velkého senátu ve věci N.C. proti Itálii ze dne 8. prosince 2002, č. 24952/94
62. Rozsudek ve věci Navarra proti Francii ze dne 23. listopadu 1993, č. 13190/87
63. Rozsudek ve věci Neumeister proti Rakousku ze dne 27. června 1968, č. 1936/63
64. Rozsudek ve věci Nielsen proti Dánsku ze dne 28. listopadu 1988, č. 10929/84
65. Rozsudek ve věci Nikolaishvili proti Gruzii ze dne 13. ledna 2009, č. 37048/04
66. Rozsudek ve věci Nikolova proti Bulharsku (č. 2) ze dne 30. září 2004, č. 40896/98
67. Rozsudek ve věci Punzelt proti České republice ze dne 25. dubna 2000, č. 31315/96
68. Rozsudek ve věci Raducu proti Rumunsku ze dne 21. dubna 2009, č. 70787/01
69. Rozsudek ve věci Raimondo proti Itálii ze dne 22. února 1994, č. 12954/87
70. Rozsudek ve věci Rashed proti České republice ze dne 27. listopadu 2008, č. 298/07
71. Rozsudek ve věci Reinprecht proti Rakousku ze dne 15. listopadu 2005, č. 67175/01
72. Rozsudku ve věci Riccardi proti Rumunsku ze dne 3. dubna 2012, č. 3048/04
73. Rozsudek ve věci Rizzoto proti Itálii ze dne 24. dubna 2008, č. 15349/06
74. Rozsudek ve věci RMD proti Švýcarsku ze dne 26. září 1997, č. 81/1996/700/892
75. Rozsudku ve věci Rusu proti Rakousku ze dne 2. října 2008, č. 34082/02
76. Rozsudek ve věci S. B. C. proti Spojenému království ze dne 19. června 2001, č. 39360/98
77. Rozsudek ve věci Saadi proti Spojenému království ze dne 29. ledna 2008, č. 13229/03
78. Rozsudek ve věci Sabeva proti Bulharsku ze dne 10. června 2010, č. 44290/07
79. Rozsudek ve věci Sanchez-Reisse proti Švýcarsku ze dne 21. října 1986, č. 9862/82
80. Rozsudek ve věci Sarigiannis proti Itálii ze dne 5. dubna 2011, č. 14569/05
81. Rozsudek velkého senátu ve věci Scozzari a Giunta proti Itálii ze dne 13. července 2000, č. 39221/98, 41963/98
82. Rozsudek ve věci Sejdovic proti Itálii ze dne 10. listopadu 2004, č. 56581/00
83. Rozsudek ve věci Shamayev a další proti Gruzii a Rusku ze dne 12. dubna 2005, č. 36378/02
84. Rozsudek ve věci Shamsa proti Polsku ze dne 27. listopadu 2003, č. 45355/99, 45357/99
85. Rozsudek ve věci Shimovolos proti Rusku ze dne 21. 6. 2011, č. 30194/09

86. Rozsudek ve věci Shiskov proti Bulharsku ze dne 9. ledna 2003, č. 38822/97
87. Rozsudek ve věci Schiesser proti Švýcarsku ze dne 4. prosince 1979, č. 7710/76
88. Rozsudek ve věci Singh proti České republice ze dne 25. ledna 2005, č. 60538/00
89. Rozsudek ve věci Sjednocená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku ze dne 30. ledna 1998, č. 19392/92
90. Rozsudek ve věci Skoogström proti Švédsku ze dne 2. října 1984, č. 8582/79
91. Rozsudek velkého senátu ve věci Stafford proti Spojenému království ze dne 28. května 2002, č. 46295/99
92. Rozsudek ve věci Steel a ostatní proti Spojenému království ze dne 23. září 1998, č. 24838/94
93. Rozsudek ve věci Stögmüller proti Rakousku ze dne 10. listopadu 1969, č. 1602/62
94. Rozsudek ve věci Stokłosa proti Polsku ze dne 3. listopadu 2011, č. 32602/08
95. Rozsudek ve věci Storck proti Německu ze dne 16. června 2005, č. 61603/00
96. Rozsudek ve věci Sýkora proti České republice ze dne 22. listopadu 2012, č. 23419/07
97. Rozsudek ve věci Tariq proti České republice ze dne 18. dubna 2006, č. 75455/01
98. Rozsudek ve věci Tautkus proti Litvě ze dne 27. listopadu 2012, č. 29474/09
99. Rozsudek ve věci Thorgeir Thorgeirson proti Islandu ze dne 25. června 1992, č. 13778/88
100. Rozsudek ve věci Tinner proti Švýcarsku ze dne 26. dubna 2011, č. 59301/08, 8439/09
101. Rozsudek ve věci Tkáčik proti Slovensku ze dne 14. října 2003, č. 42472/98
102. Rozsudek ve věci Tomasi proti Francii ze dne 27. srpna 1992, č. 12850/87
103. Rozsudek ve věci Van der Leer proti Nizozemí ze dne 21. února 1990, č. 11509/85
104. Rozsudek ve věci Van Droogenbroeck ze dne 24. června 1982, č. 7906/77
105. Rozsudek ve věci Vasileva proti Dánsku ze dne 25. září 2003, č. 52792/99
106. Rozsudek ve věci Vecek proti České republice ze dne 21. února 2013, č. 3252/09
107. Rozsudek ve věci Verein gegen Tierfabriken (VgT) proti Švýcarsku (č. 2) ze dne 30. června 2009, č. 32772/02
108. Rozsudek ve věci Vermeire proti Belgii ze dne 29. listopadu 1991, č. 12849/87
109. Rozsudek ve věci Voděničarov proti Slovensku ze dne 21. prosince 2000, č. 24530/94
110. Rozsudek ve věci W. proti Švýcarsku ze dne 26. ledna 1993, č. 14379/88

111. Rozsudek ve věci Wassink proti Nizozemí ze dne 27. září 1990, č. 12535/86
112. Rozsudek ve věci Weeks proti Spojenému království ze dne 2. března 1987, č. 9787/82
113. Rozsudek ve věci Wemhoff proti Německu ze dne 27. června 1968, č. 2122/64
114. Rozsudek ve věci Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. října 1979, č. 6301/73
115. Rozsudek ve věci Witold Litwa proti Polsku ze dne 4. dubna 2000, č. 26629/95
116. Rozsudek ve věci X. proti Spojenému království ze dne 5. listopadu 1981, č. 7215/75
117. Rozsudek ve věci Yefimova proti Rusku ze dne 19. února 2013, č. 39786/09
118. Rozsudek ve věci Yefimenko proti Rusku ze dne 12. února 2013, č. 152/04

Rozhodnutí – Decisions

1. Rozhodnutí ve věci Dritsas proti Itálii ze dne 1. února 2011, č. 2344/02
2. Rozhodnutí ve věci Frank proti Německu ze dne 28. září 2010, č. 32705/06
3. Rozhodnutí ve věci Hanuša proti České republice ze dne 8. června 2004, č. 57243/00
4. Rozhodnutí ve věci Novotka proti Slovensku ze dne 4. listopadu 2003, č. 47244/99
5. Rozhodnutí ve věci Trijonis proti Litvě ze dne 17. března 2005, č. 2333/02

Zprávy Komise – Reports of the Commission

1. Zpráva Komise ve věci Skoogström proti Švédsku ze dne 15. července 1983, č. 8582/79

III. Judikatura Ústavního soudu České republiky - databáze NALUS

Dostupná z: <http://nalus.usoud.cz>

1. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. září 1997, Sp. zn. Pl. ÚS 23/97 (N 117/9 SbNU 89)
2. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. června 1999, Sp. zn. Pl. ÚS 29/98 (N 83/14 SbNU 195)
3. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. února 2000, Sp. zn. III. ÚS 103/99 (N 17/17 SbNU 121)
4. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. června 2000, Sp. zn. I. ÚS 645/99 (N 94/18 SbNU 321)

5. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. listopadu 2000, Sp. zn. IV. ÚS 137/2000 (N 174/20 SbNU 235)
6. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. ledna 2001, Sp. zn. II. ÚS 124/97 (N 20/21 SbNU 175)
7. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. května 2001, Sp. zn. IV. ÚS 639/2000 (N 77/22 SbNU 157)
8. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. října 2001, Sp. zn. I. ÚS 303/01 (N 156/24 SbNU 149)

IV. Použitá odborná literatura

Česká

1. ADAMUS, Vladimír, ed. *Mezinárodní dokumenty o lidských právech: anglicky a česky*. Praha: Linde, 2000. 495 s. ISBN 80-7201-221-5.
2. BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK, ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 247 s. ISBN 80-868-9820-2.
3. BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK, ml. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 271 s. ISBN 80-868-9828-8.
4. BERGER, Vincent. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. franc. vyd. (2000), 1. čes. vyd. (2003). Překlad Bruno Jungwiert. Praha: IFEC, 2003, 769 s. ISBN 80-864-1223-7.
5. ČAPEK, Jan. *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část – Úmluva [komentář s judikaturou]*. Praha: Linde, 2010, 887 s. ISBN 978-80-7201-789-4.
6. ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv: II. část - Protokoly*. Praha: Linde, 2010, 187 s. ISBN 978-807-2018-048.
7. ČAPEK, Jan. *Právnícký slovník evropské ochrany lidských práv*. Vyd. 2. Praha: Orac, 2002. 439 s. ISBN 80-86199-55-X.

8. ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě: srovnání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Listiny základních práv Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009. 161 s. ISBN 978-80-87146-21-7.
9. FLEGL, Vladimír. *Ústavní a mezinárodní ochrana lidských práv*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1997, 292 s. ISBN 80-7179-125-3.
10. FLEGL, Vladimír, ed. *Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1998, 325 s. ISBN 80-7179-204-7.
11. GERLOCH, Aleš a kol. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. Praha: Auditorium, 2011. 536 s. ISBN 978-80-87284-23-0.
12. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 343 s. ISBN 978-807-3800-239.
13. HENDRYCH, Dušan et al. *Právnický slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
14. HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, 743 s. ISBN 80-720-1417-X.
15. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.
16. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, 816 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-929.

17. KLÍMA, Karel. *Encyklopedie ústavního práva*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 751 s. ISBN 80-735-7295-8.
18. KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-807-3803-353.
19. KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, 901 s. ISBN 978-807-3801-403.
20. KLÍMA, Karel, et al. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vyd. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, 600 s. ISBN 978-80-7380-173-1.
21. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 80-738-0261-9.
22. KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 1687 s. ISBN 978-80-7400-365-3.
23. KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, 217 s. ISBN 80-717-9535-6.
24. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
25. MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE, Karel. *Základy ústavního práva*. 5. dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. 250 s. ISBN 978-80-7418-151-1.
26. MARKOVÁ, Irena. *Evropský soud pro lidská práva a jeho vybraná rozhodnutí týkající se České republiky*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 161 s. ISBN 978-808-6575-674.
27. ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012. 224 s. ISBN 978-80-87576-31-1.

28. PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, 1119 s. ISBN 978-808-7212-905.
29. POMAHAČ, Richard. *Evropské právo: (stručný přehled)*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. 203 s. ISBN 80-246-0576-7.
30. PROUZOVÁ, Anna. *Evropský soud pro lidská práva: organizace, pravomoci a řízení*. Praha: Linde, 2004. 186 s. ISBN 80-7201-500-1.
31. REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002, 263 s. ISBN 80-861-9957-6.
32. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., doplněné a přepracované vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 3011 s. ISBN 978-807-4000-430.
33. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009-2010. ISBN 978-80-7400-109-3.
34. ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 255 s. ISBN 978-80-7201-710-2.
35. ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 170 s. ISBN 978-80-7400-318-9.
36. WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 931 s. ISBN 978-80-7357-750-6.
37. ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 461 s. ISBN 978-807-3801-038.
38. ZOUBEK, Vladimír. *Základní práva a svobody České republiky*. Plzeň: Laiwa Press, 1997. ISBN 80-900-8468-0.

Cizojazyčná

1. GREER, Steven. *The European Convention on Human Rights: achievements, problems and prospects*. New York: Cambridge University Press, 2006, 365 s. ISBN 978-052-1608-596.
2. HARRIS, D.J., M. O'BOYLE a C. WARBRICK. *Law of the European convention on human rights*. Reprint. London [u.a.]: Butterworths, 1995. 753 s. ISBN 04-062-5930-5.
3. JANIS, Mark W., Richard S. KAY a Anthony W. BRADLEY. *European human rights law: text and materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2008, 957 s. ISBN 978-019-9277-469.
4. LETSAS, George. *A theory of interpretation of the European Convention on Human Rights*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009, 145 s. ISBN 978-0-19-956388-3.
5. MOWBRAY, A. *Cases, materials, and commentary on the European Convention on Human Rights*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, c2012, 895 s. ISBN 978-019-9577-361.
6. VELU, Jacques a Rusen ERGEC. *La Convention européenne des droits de l'homme: extrait du répertoire pratique du droit belge complément*. Bruxelles: Bruylant, 1990, 1182 s. ISBN 978-2802705284.

V. Použité odborné články

České

1. ČAPEK, Jan. Zákonost a délka zbavení svobody ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. 1, Úvod. *Trestní právo*. 2008, roč. 12, č. 4, s. 37-42. ISSN 1211-2860.
2. ČAPEK, Jan. Zákonost a délka zbavení svobody ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Trestní právo*. 2008, roč. 12, č. 7-8, s. 46-65. ISSN 1211-2860.

3. ČERNÁ, Dagmar. Výklad Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod Evropským soudem pro lidská práva. *Jurisprudence*. 2008, roč. 17, č. 3, s. 15-19. ISSN 1802-3843.
4. HERCZEG, Jiří. Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*. 2004, roč. 34, č. 4, s. 34-40. ISSN 1210-6348.
5. HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*. 2005, roč. 35, č. 10, s. 15-19. ISSN 1210-6348.
6. HUBÁLKOVÁ, Eva. Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. *Bulletin advokacie: Zvláštní číslo*. Praha: Česká advokátní komora. listopad 2008. ISSN 1210-6348.
7. REPÍK, Bohumil. Čl. 5 odst. 4 EÚLP se vztahuje také na rozhodování o prodloužení vazby. *Právní fórum: Příloha časopisu Právní fórum*. 2005, roč. 2, č. 1, s. 1-3. ISSN 1214-7966.
8. REPÍK, Bohumil. K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 11, s. 290-293. ISSN 1213-5313.
9. REPÍK, Bohumil. Kdy porušení vnitrostátního práva má za následek porušení Evropské úmluvy o evropských právech?. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2001, roč. 2001, č. 3, s. 9-33. ISSN 1210-6348.
10. REPÍK, Bohumil. Musí být řízení o přezkoumávání zákonnosti vazby podle čl. 5 odst. 4 EÚLP veřejné?: k rozsudku ESLP Reinprecht v. Rakousko z 15. 11. 2005. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006, roč. 36, č. 6, s. 38-40. ISSN 1210-6348.
11. REPÍK, Bohumil. Několik poznámek k řízení o vazbě. *Trestněprávní revue*. 2005, roč. 4, č. 2, s. 34-37. ISSN 1213-5313.

12. SCHEU, Harald Christian a Stanislava HÝBNEROVÁ. Zbavení svobody a soudní kontrola z pohledu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006, roč. 2006, č. 2, s. 30-34. ISSN 1210-6348.
13. ŠTURMA, Pavel. Vztah Evropské úmluvy o lidských právech a evropského práva. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2004, roč. 2004, č. 7-8, s. 19-31. ISSN 1210-6348.
14. TÓTHOVÁ, Hana. Kusyk proti Polsku: Přiměřenost délky vazby u recidivisty. *Právní fórum: příloha časopisu Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 3., s. 33-36. ISSN 1214-7966.
15. VĚTROVSKÝ, Jaroslav. Saadi v. Velká Británie: Evropská úmluva o lidských právech jako garance ochrany státu před jedincem? *Jurisprudence*. 2008, roč. 16, č. 11, s. 50-55. ISSN 1802-3843.
16. ZAHUMENSKÝ, David. Práva duševně nemocných osob v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Právní fórum: příloha Via Iuris*. 2006, roč. 3, č. 5, s. 21-26. ISSN 1214-7966.

Zahraniční

1. BULEY, Tim. Mandatory Detention. *Judicial review*. 2012, roč. 17, č. 2, s. 136-143. ISSN 10854681. Dostupné z:
<http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=4&sid=1521f3f5-851e-4f0e-825f-c1ff3393b22c%40sessionmgr12&hid=14&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=78121218>
2. CAPE, Ed a Richard A. EDWARDS. POLICE BAIL WITHOUT CHARGE: THE HUMAN RIGHTS IMPLICATIONS. *The Cambridge Law Journal*. 2010, roč. 69, č. 03, s. 529-560. ISSN 0008-1973. DOI: 10.1017/S0008197310000796.
Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S0008197310000796

3. LANGFORD, Peter a Ian BRYAN. The Lawful Detention of Unauthorised Aliens under the European System for the Protection of Human Rights. *Nordic Journal of International Law*. 2011-04-01, roč. 80, č. 2, s. 193-218. ISSN 0902-7351. DOI: 10.1163/157181011X565559.
Dostupné z:
<http://booksandjournals.brillonline.com/content/10.1163/157181011x565559>
4. ORAKHELASHVILI, Alexander. Assanidze v. Georgia. *The American Journal of International Law*. 2005, roč. 99, č. 1., s. 290-293. Dostupné z:
<http://search.proquest.com/docview/201150964?accountid=14965>
5. STEVENS, Lonneke. Pre-Trial Detention: The Presumption of Innocence and Article 5 of the European Convention on Human Rights Cannot and Does Not Limit its Increasing Use. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2009-04-01, roč. 17, č. 2, s. 165-180. ISSN 0928-9569. DOI: 10.1163/157181709X429132. Dostupné z:
<http://booksandjournals.brillonline.com/content/10.1163/157181709x429132>

VI. Internetové zdroje

1. European court of human rights: Analysis of statistics 2012. *Http://www.echr.coe.int* [online]. leden 2013 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/9113BE4E-6682-41D4-9F8B-0B29950C8BD4/0/Analysis_Statistics_2012_ENG.pdf
2. Protocol No. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto: Explanatory Report. In: *Http://conventions.coe.int/* [online]. [cit. 2012-11-10]. Dostupné z:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/046.htm>
3. Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Petr Veccek proti České republice. In: *Justice.cz* [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z:
<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=327405>

4. Vývoj zatížení Evropského soudu pro lidská práva v roce 2011. *Justice.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z:
<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5099&d=324002>

VII. Historické dokumenty

1. Habeas Corpus Act (zákon o rozkazech k předvádění zatčených) z roku 1679
2. Prohlášení práv člověka a občana z roku 1789
3. Velká listina svobod (Magna Carta Libertatum) z roku 1215